

శతకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,నీతి

నారాయణ దాస పంచ శతి

సదాశివ సమారంభాం

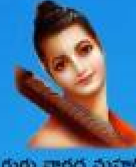
గురు దక్షిణామూర్తి

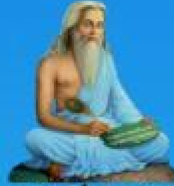
గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

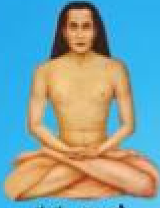

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

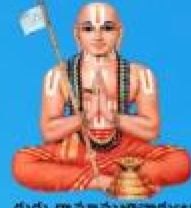
గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

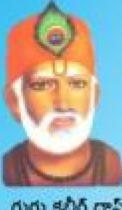
గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

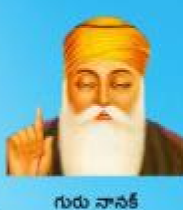
గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

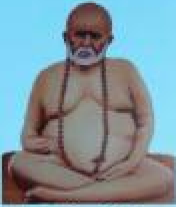

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120001097

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD,Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900 | 1901-1910 | 1911-1920 | 1921-1930 | 1931-1940 | 1941-1950 | 1951-

Subject

Astrophysics | Biology | Chemistry | Education | Law | Mathematics | Mythology | Religion | For more subjects...

Language

Sanskrit | English | Bengali | Hindi | Kannada | Marathi | Tamil | Telugu | Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, ఒజసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

దాసభారతీ ప్రచురణలు : ౧౨

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

కృతికర్త :

మహాకవి

శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

ముద్రాపక ప్రశస్తి

శా। శ్రీ లొప్పారి మహాంధ్రదేశమున వాసింజెంది, సాహిత్య కే
ళీ లోలత్వమునంది, సౌహృదము నోలింబెంచి, విద్వన్మనో
బ్జాలంకారత సంఘటించి, సుకవీంద్రానేక కావ్యాళి మా
లా లక్ష్మీక్రముడై చెలంగెడిని మేల్కర్పూర సౌరభ్యముల్

శా। ఆ సౌరభ్యము రూపమై వెలసెనో? అ సౌహృదమ్మెల్లపెన్
మూసంబోసిన మూర్తి వైభవమొ? సొంపుల్ నింపు సాహిత్య కే
ళీ సౌభాగ్యమొ? రామచంద్ర కరుణాలీలా విశేషమ్మొ! పే
ర్వాసిన్ గప్పురపుం బసందు రుచిమత్ప్రారంభ మేపారెనో?

సీ। శ్రీరామ చరణ రాజీవ సద్భక్తుఁడై
పరమ పావనధర్మ ఫక్కి నెఱిఁగి
పృథు యజ్ఞశీల పవిత్ర చరిత్రుఁడై
పుణ్యవాసనల పెంపునఁదనర్చి
కేశవతీర్థ సంకీర్తిత శ్రీరామ
చరితముద్రణ ధురంధురతఁదాల్చి
రామనామధ్యాన రసవన్మనోవృత్తి
సకల సజ్జనమైత్రి సంతరించి

గీ। మహిత సీతాసతీ మనో మధురమూర్తి
రాముఁడై కృష్ణవైభవారాముఁడగుచు
పరిమలద్దివ్య కర్పూర వంశజలధి
చంద్రముఁడు రామకృష్ణాంకు సాధుశీలి

శ్రీ నారాయణ దాస పంచశతి ముద్రింపించి దాతృత్వ దీ
క్షా నైపుణ్యము మెచ్చ కోర్గానెడి శ్రీ కర్పూర వంశోద్భవున్
శ్రీనిండారెడు భోగభాగ్యములతోఁ జెన్నారు శశ్వత్కలా
శ్రేణి ప్రాణముగాఁగఁ బ్రోచు హరి మా శ్రీరామకృష్ణాగ్రణిన్

పూర్వ జన్మార్జితమ్మైన పుణ్యమెల్ల
నమల కర్పూర పరిమళమై తనర్ప
సుకవి విద్వత్కలారాధనకు సతమ్ము
నొప్పఁగావుత ధనము పరోపకృతిగ

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

— ౦ —

శ్రీః

దాస దర్శనము

ప్రపంచమున సారస్వత రేఖ నిత్యనూతనము నిరంతరమునై పల్లవించుట రసజ్ఞలోక మెఱుఁగనిదికాదు. ఆసారస్వతము బహురూప మయ్యు సంగీత సాహిత్యాత్మకమగుట సర్వ విదితము.

"సంగీత మథ సాహిత్యం సరస్వత్యా స్తనద్వయమ్
ఏక మాపాత మధుర మన్యదాలోచనా మృతమ్"

అను నభియుక్తోక్తికి సంపూర్ణ లక్ష్యములైనవారు జయదేవ నారాయణ తీర్థ ప్రభృతులు. సామగాన ప్రియుడగు పరమాత్మ సాన్నిధ్యము వారికి లభించినంత సులభముగా శీఘ్రముగా నితరులకు లభింపదు. అట్టి వారిని విజ్ఞాన పూర్ణులనియు పూర్ణ పురుషులని పెద్దలు వ్యవహరించుట కద్దు. శ్రీమదజ్జాడాది భట్ల నారాయణ దాసుగారు మహా పూర్ణపురుషుడు. కేవల సంగీత సాహిత్యములే కాక కథా గాన నృత్య కవిత్వాది నానా రసవత్కలా నిధానమైన వారగుట పుంభావ సరస్వతి యనుటయు నతి శయోక్తి కాదు. శాస్త్ర సంపత్తి వానికన్నింటికి జీవభూతమైనది. అన్నింటికంటె వారి యౌదార్యము భిరక్తి సర్వత్ర గోచరించును. ఆవారి సర్వవిజ్ఞాన విధానమున కీ పంచశతి ఒక విశిష్ట మణి దీపిక.

సాధారణముగా సంస్కృతాంధ్ర కవులు శతకముల నత్యాధికముగా నాదరింతురు. ఈ యాదరణమునకు హేతువులను పెక్కురు పెక్కు విధములుగా నూహించిరి. కావ్యరచనా యోగ్యతకై యిష్ట దైవ ప్రార్థనాత్మకమైన ఒక అభ్యాసమని చాలమంది యభిప్రాయము. అది త్రోసి రా జనరానది. ఈశతకములు మాత్ర మట్టివికావు. వీని ప్రత్యేకత విలక్షణముగా గోచరించును. నారాయణదాస వ్యక్తిత్వము నెఱిగిన వారెవ్వరైనను అభ్యాస మాత్రమనలేరు. ఆయన సహజ

పాండిత్య ప్రజ్ఞాప్రాభవోపేతుడు. తొలి మలి పద్యములు ఓకే సమయ మున వ్రాయబడినట్లుండుట వీరి సర్వప్రత్యేకతకు పరమోదాహృతి. వీరి పద్ధతి యొక్కటి స్థిరమైనది. పద్యముగాని పాటగాని మాటగాని వ్రాసినదానిని మరల మరల జూచి హెచ్చు లొచ్చులను సరిచేయునల వాటులేదు. మహారణ్యభూమి వలెనే, నిమ్నోన్నతములతో సహజ ప్రకృతివలెనే వీరికవిత్వము శోభిల్లు చుండును, కృత్రిమత యనునది వీరికి బొత్తిగా నచ్చనిది. సర్వ ప్రపంచ విషయములు వీరి బుద్ధికి గోచ రించును. సాంప్రదాయికములు వీరికి నచ్చనిచో నిర్భయముగా నా విషయము నుద్ఘాటింతురు. సహేతుకముగ నిర్ధారింతురు.

మహాకవులు కొందరు శతక రచనలు చేయుటలో తాత్పర్య మేమియా యని యాలోచించినచో స్వార్థబుద్ధికంటెను పరార్థబుద్ధియే స్పష్టమగును. తా మేదైవముయొక్క కృపకు పాత్రులై కలిగిన బాధ లను నివారించుకొన్నారో అట్టి బాధ లెవ్వరికినేని కలిగిన నా స్తుతులచే నాదైవతములు ఆవారి బాధలు తీర్చునుగదా! లోకమున కుపకరించు నన్న మేలియూహాయే ఈ శతకరచనకు కారణము. చూడగా మూక పంచశతి యిట్టిదేకదా? తత్పారాయణముచే బుద్ధిహీను లెందరెందరో మహాకవులగుట లోకమెరుగునుగదా! అట్టి మహిమగల శతక సంపుటేయీ పంచశతి.

ఇందు సూర్యనారాయణ శతకము మొదటిది. సూర్యనారా యణుడు ప్రత్యక్షదైవము. లోకమునకు ఆరోగ్యప్రదాత. నారాయణ దాసులో వట్టి నారాయణుడుకాడు. సూర్యనారాయణుడు. ఇన్ని సంబంధములతో ఈశతకము సాగినది.

"ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేత్ శ్రియమిచ్ఛేద్ధుతాశనాత్
ఐశ్వర్య మీశ్వరాదిచ్ఛేత్ మోక్షమిచ్ఛేజ్జనార్దనాత్

అను సభియుక్తోక్తి ప్రకారము సూర్యభగవానుని వలన నారో గ్యము నొందుట మయూరాది మహాకవుల చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి.

ఈ మహాకవి కేవలమారోగ్యమేకాక ఆరోగ్యాది మోక్షపర్యంతము సూర్యభగవానునే ఉపాసింపవలెనని తన సిద్ధాంతము స్పష్టపఱచినారు. సూర్యదేవుని నవరసమూర్తిగా చిత్రించుట మాత్రము ఈ మహాకవికే చెల్లినది.

"కమలాళిన్ వికసింపఁజేయునెడ శృంగారంబు, హాస్యంబు దు
ర్దమ మందేహ తమిస్రమారణమునన్, రౌద్రాద్భుతో ద్వీర సం
క్రమ బీభత్స భయానకంబులు లసత్కారుణ్యముం దావకీ
నమహాభక్తులయందు, నస్తగిరి పొంతన్ శాంతభావంబు నీ
వమరంజేయుదు నిత్యనిర్గుణుడవై హా ! సూర్యనారాయణా !"

ఇది దాసుగారి పద్ధతి. ఆయనబుద్ధికి అగమ్యములేదు. లోకము నందలి సర్వపదార్థములను మేధావి లోకోత్తరముగా సర్ది యనుభవించవలెను. ఆమేధ వీరికి వలసినదంతయున్నది.

ఈ మహాకవి సర్వమతసిద్ధాంత సారసర్వస్వగ్రహణ పారీణత అబ్బురముగొల్పును.

"సరిగాబౌద్ధులు విన్నభావముగ. హంసల్ సత్తుగా, దార్కికుల్
పరమాణుస్థితిగా, బహుప్రకృతిగా, బల్మారు సాంఖ్యుల్ సదా
ధర మీమాంసకులెల్ల గమ్మగ : బరంధా ముమ్మగా యోగులం
దురు, నేనో మఱినీవే సర్వమని యందున్ సూర్యనారాయణా !"

దీనికిమూలము ప్రసిద్ధమైన శ్లోకమున్నది. నేనో మఱినీవె సర్వమని యందున్ అనుట శ్రీ నారాయణదాసవ్యక్తిత్వము.

దాస నిశ్చయమిది

నీ దాసుండగు వానికాపదలురానేరా, వొకప్పట్టినన్
సూదిన్నీళులు నిల్వనట్లు పడినెంతో దూరమైపోవు, త్వ
త్పాదాంభోరుహచింత నౌషధము తప్పన్ లేదు పాయఁబువే
రేదైనన్ భవరోగమూడ్చుటకుఁ దంద్రీ ! సూర్యనారాయణా !

ఐహికాముష్మిక సౌఖ్యదాతృత్వము సూర్యభగవానుని ధర్మ మనిగదా వీరినిశ్చయము. వారి భక్తితత్పరతకిది పరమ దృష్టాంతము.

"ఊహాపోహల శాస్త్రశోధనములన్ యుక్తుల్ క్రతుస్నానముల్
సోహమ్మంచువచించుటల్" వృథయ, సత్యంబున్ దయన్ గల్గియు
శ్రీహర్షింబొప్పగ భక్తితో భవదుదంచన్నామ సంకీర్తనం
బాహా సేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యా! సూర్యనారాయణా!"

నిరంతర భగవన్నామ సంకీర్తనముకంటె మోక్షమునకు సాధనమింకొకటి లేనేలేదని వారి విశ్వాసమును పలుబమ్ముఖముల చిత్రించి తెల్పినారు. నవ విధ భక్తులలోనిదగు సంకీర్తనభక్తి ముఖ్య భక్తిగా తానుస్వీకరింపలేదు. ఈ గ్రంథోపసంహారమును తిలకింపుడు.

"ఆరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబుల
న్మైబ నాశక్తి కొలందిచూచి తుదకమ్మైత్రి యోధింగ్రై కోటి సం
పరిణామోద్ధరింపఁ జేయుటకు యుష్మద్భక్తి దక్కన్య మీ
నరలోకంబున లేదుపాయమని యన్నా! సూర్యనారాయణా!

ఇదివారి నిశ్చయము. సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాదులను మథించిన వినూత్న విచిత్ర విశేష విజ్ఞానముతో మథింపగా నవనీతమువోలె వెలువడిన పరమ సిద్ధాంతము భక్తి. ఆభక్తి నవవిధములు గావున సంకీర్తన పరమమోక్షసాధనము.

"మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ" అనియు
"భక్తిరేవైనం గమయతి, భక్తివశః పురుషః" అనియు

శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుచున్నవిగదా! శ్రీమద్భాగవతాదులు ఈ విషయమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి గావున శ్రీదాస భక్తి సిద్ధాంతమున శాస్త్రీయము సర్వజన సంసారసంతరణ సదుపాయమనుటలో సందేహము లేదు.

ఇక్కడి ఇందలి పద్యములన్నియు వినూత్నచిత్ర మహావిషయ ప్రతిపాదకములగుటయేగాక సహజసుందరములు నగుట శ్రీదాస ప్రతిభకు

అపార వ్యుత్పత్తికి పరమ దృష్టాంతములు. అన్ని పద్యములు ప్రథమోదాహరణార్హములే గావునను, సిరవకాశము నెత్తిపై త్రొక్కుట చేతను ఈగ్రంథ ప్రస్తావన నింతటి విరమింపవలసెను.

ఇక రెండవది మృత్యుంజయము. అనగా నిది నిజమైన మృత్యుంజయమే ! సంజ్ఞా మాత్రముగాదు.

మృత్యుంజయుడు పరమశివుడేగదా ? మరల నామధేయమున శివ పద ఘటనమేల ? దాసభారతి నిర్విశేషముగ దొరలివచ్చుననుటకు నామనసొప్పదు, — కావున మొదటి మృత్యుంజయ పదము విశేషణము. ప్రాణాపాయకరవ్యాధిలో నుండగా శ్రీదాసభారతి పరమశివుని స్తుతించినది. అది మృత్యుంజయమైనది. ఈ శతకమును ఎవ్వరు పఠించినను వారెల్ల రపమృత్యుంజేతలగుదురు, కేవల మృత్యుంజయమే కాదు శివముకావలయు. కావుననే నామధేయము మృత్యుంజయము. సంబోధన, జగన్మంగళాత్మకమైన శివనామము సెబాసు !

తొలిపద్యమున సూర్యనారాయణ శతకమునకు వలెనే శ్రీకారాదులులేవు. శ్రీకారాదిగా కావ్యప్రారంభము అనునది సామాన్యము. కాని మహార్తి పూర్ణమగు హృదయముతో స్వామిసన్నిధికి పరువెత్తు దాసభక్తి పరమవిశిష్టముగా సంబోధించినది.

"ఓనాథ దీనరక్షక మానుగమముగావుమా !" మొదలు నూరవది యగు "శివ శివ శివ మృత్యుంజయ ! భవ భవ భవ పాపదూర భక్తాధారా !" వరకు ఏకరూపముగా పరమార్తి బంధురముగా ఇష్టదైవస్తుతి విషయికమైన రతి సాగినది. ఇట్లు సాగుట మహాకవి లక్షణము. లౌకికములగు కామక్రోధాదుల కతీతమైనపుడుగాని ఏవంవిధ మహానిష్ఠ కుదురదు. శాస్త్రవ్యుత్పత్తిగల మహాకవులు శాస్త్రీయ సంప్రదాయము లెట్లు నిక్షేపింతురో ఈ పద్యమునందు గోచరించును. పూర్వార్ధమునందు శివ శివ పదములు నావృత్తము చేయుట. ఈయా

వృత్తి పరిసమాప్తిస్తోత్రకము. ఇంతకంటె చేయవలసిన స్తుతిలేదనుట. ఈ స్తుతియు పరిసమాప్తమైనదనుట. ఇట్టి చమత్కారములు దాస కవితా వాహినిలో కోకొల్లలు దొరలివచ్చును.

ఈ మృత్యుంజయము వారి సోదరులకు వ్యాధి సంక్రమింపగా వైద్యు లసాధ్యమనగా బంధువులు బిక్కమొగములు పెట్టగా నాడీ సంచలన మపమార్గము పట్టగా నారాయణదాస మహాభక్తి ఈ శత కౌషధి సంజీవనీ మహామహిమచే సోదరుని పునరుజ్జీవితుని చేసుకొన్నది. దాసానుభూతియట్టిది.

ఒకపర్యాయము దాసుగారు బందరులో హరికథ చెప్పుటకు వెళ్ళినారట! అపుడు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారితల్లి నాయనా! మబ్బుపట్టినది వానవచ్చిన కథ యెట్లు జరుగునో ! అనగా నారాయణ దాసుగారి కథగావున వర్షము రాదమ్మా ! అన్నారట ! వర్షములేదు. కథ లోకోత్తరముగా సాగినది. ఈ విషయమును శ్రీసత్యనారాయణ గారు వారేచెప్పగా మఱికొందరు పెద్దలతో గలిసి విన్నాను దాసభక్తి మహిమయట్టిది.

నిష్కృష్టము పవిత్రమగు నాభక్తిభావము ఈ శతకములో రూపుగట్టి ప్రవహించినదనుట సహజోక్తియేగాని మెచ్చుగాదు. ఈ శతకమెల్ల తనజోడు కవపాటకాడునైన సోదరుని రోగబాధ నివా రణకై దాసహృదయము పడెడి ఆరాటము నూరుపద్యములలోను సాక్షాత్కరించును "క్రియాసిద్ధిస్సత్త్వేభవతి మహతాం." అన్నసూక్తి కింతకంటె లక్ష్యమేమి కావలెను ? ఇందలి పద్యములన్నియు మారేడు దళములవలెనే భాసించును. ప్రతిపద్యము విస్తృత వ్యాఖ్యానార్హము. వివరణము మొదలిడినచో మూల గ్రంథమునకంటె ద్విగుణముగా భారమగును. అన్నిపద్యములును శివమూర్తులే! ఏదేనినేని హెచ్చు లొచ్చులనలేము. అది దాస ప్రతిభ.

"ఇది బిరుదు నీదు భక్తుల
సదయత రక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
పదునాల్గు భువనములలోఁ
బడపడి చాటుదునిఁకన్న బ్రదికించు శివా!"

చిత్రము! భక్తులను రక్షించుట పరమశివుని బిరుదు. అనగా అలంకారము. సేవ్యుల కింతకంటె ధర్మమేమున్నది? అలంకారమేమున్నది? దీని పదునాల్గుభువనములలో చాటుశక్తి మాత్రము ఒక్క నారాయణదాస మహాకవికే గలదు. ఇది వినిమయము. రక్షణమొకరివంతు, దానిని ప్రచారము చేయుట యొకరివంతు వీరిద్దరు నసాధారణులు. సేవ్యసేవకభావము ఇట్లుండవలెగదా!

చివర కొక్క సత్యమును చెప్పుచున్నారు దాసుగారు.

"సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముఁ గొంటల్
సత్యం బీశతకంబవి
సత్యత నాయన్నఁ బ్రోవు సర్వేశ శివా!"

ఈ శతకము సత్యమనగా శతకాను సంధాతలకు మహాఫలము మృత్యుంజయాత్మకము తప్పక సిద్ధించునని పరమ ఋషివలెనే పుణ్యమును అందరకును పంచిపెట్టెడి ఔదార్యము దాసుగారిది.

మూఁడవది ముకుందశతకము.

ఈశతకారంభమున సత్యనారాయణ స్తవమున్నది. ప్రతి పద్యమునను నారాయణ శబ్దమున్నది. మకుటము మాత్రము ముకుందయని. భగవత్తత్త్వమేకరూపమైనను మూర్తులు తత్ప్రతిపాదక మంత్రములు భిన్నములుగావున మూర్తి భేదము నంగీకరింప వలెను. తాత్పర్యము సత్యనారాయణ శతకమేయయ్యును కందపద్యాంతమున నాగణము అమకదుగావున మోక్షప్రతిపాదకతాద్యోతకమగు ముకుంద శబ్దమును సవిశేషణముగా మకుటీకరించి తమ తాత్త్వికతను స్పష్టము చేసినారు.

మొదలి శార్దూలముగాక సరిగా నూరు పద్యములు. అందరును తరించుటకే కందములు వ్రాసినట్లు రచన ఫలమును పరబ్రహ్మసాక్షికముగా పాఠకులకు ధారవోసినారు. బిందు పూర్వక దకారప్రాసతోడి పద్యము చివర కూడ బిందు పూర్వకద కారముతో నాగుట పద్యమున కొక అందము వచ్చును. ఇది కేవల శాబ్దికమే యయ్యును అప్రయత్న సిద్ధముగావున వాక్యార్థాపకర్షకము కాకపోవుట చేతను అధమము మాత్రము కాదు.

ఈ ముకుందశతకము కుందప్రసూన గుచ్ఛము వలెనే గుబాళించు చున్నది. విరజాజి పొట్లమువలె పరిమళించు చున్నది. ఇందం దెందైనను సుఖంబంద భక్తియే యుపాయమని మదికి విందుగా రోగ ములకు మందుగా భక్తిని భావించి తరించిన మహాభక్తియోగి దాసు గారు.

"మందరధర! రారా! శ్రిత
మందారా! రార! పాపమర్దనరా! గో
విందా! రా! నారాయణ
కందళితానంద మూల కంద ముకుందా!"

ఆటలు మరగిన బాలకృష్ణుని బ్రతిమాలుచు పిలుచు యశోదా దేవి ఆరటము ఆప్యాయము ఆహ్లాదము ఈపద్యమున నాలుగు వైపుల జూచుచు పిలుచుటలు తోచుచున్నవి.

హారవిలాసమున చిరు తొండనంబి కథలో సిరియాళుని వండిన పిమ్మట పరమశివుడు పిలువుమనగా తల్లి గద్గదసదద్గళముతో "రారా షణ్ముఖాంశ వారాశి హిమధామ" అని దిక్కులుచూచి పిలిచినది. తత్ద్వ్యంజన పాకగంధిలములైన అవయవములతో వచ్చినాడు. అట్టి పద్య మరుదుగా గాన్పించు చున్నది. నే సరువది నాలుగు లఘువులలో నారాయణునే పిలువగా నీకంత సీసపద్యము కావలెనా అని శ్రీనాథుని వెట కారమాడు చున్నట్లున్నది. ఇద్దరు సార్వభౌములే. గావున ఒకరి

నొకరు సరసములాడు కొనుట దోసగుగాదు. ఆసార్వభౌమునకు మీస లున్నట్లు నేనెఱుగను.

ఈ మహాకవి ప్రాసలను గాని ఉపమలను గాని ఉత్ప్రేక్షలను గాని అందుకొన్నచో బండ్ల నుండి గ్రుమ్మరించినట్లేగాని మహామేఘము వర్షించినట్లేగాని వేఱుగాదు. ఆసేతు శీతాచలము తిరిగితిరిగి అన్ని సారస్వత ప్రక్రియలందును ప్రథమతాంబూల మందు కొన్నవారే. పండ్లికిలించి చిత్తమనుట వారెరుగని విద్య. సహృదయ మిత్రుల యెడల, నిగర్వులు నిరాడంబరులను నగు విద్వాంసుల యెడల వారుచూపెడి అపారగౌరవము అనన్యసామాన్యము, నాన్యతో దర్శనీయమును. ఒకటి రెండు పద్యములకే ప్రాసలందక గ్రుడ్లు మిటకరించి ప్రాసలే మార్చుకొనెడి నేటి చాలమంది కవుల కీశతకము పరమాశ్చర్యమును కలిగించుటలో వింతలేదు. ఇన్ని ప్రాసలును చమత్కారజనకములై సహృదయ విస్మయమునే గొలుపునుగాని వచ్చినవే వచ్చుచున్నవని అసంతుష్టినీయవు.

అన్ని పద్యముల వెనుకనుండి పురాణగాథలు తొంగిచూచును. **ఉదా.**

"బందెలిడెద సమ నెదనిదె
పందెము నీకంటె మొండివాడనురా। గో
విందుండా। నారాయణ।
కందళితానంద మూల కంద ముకుందా।

హృదయమున భగవంతుని బంధించుట యోగులచేతనైనదే గాని మానవులకు గాదు. ముకుందుని హృదయమున బంధింతునన్న మాట సంయమిత్వ ద్యోతకము. గోవిందుండా! అని సంబోధించుట మరింత విశేషము. ముకుందున కాసంబోధన మిష్టము.

గోవిందేతి యదాఽఽక్రందత్ కృష్ణా మాం దూరవాసినమ్
ఋణం ప్రవృద్ధ మివమే హృదయాన్నాపరస్పతి"

ద్రౌపది గోవిందా! యని పిలిచిన ఆ కేక ముకుందుని చెవులబడి అర్ధమన్నని గావించినదట! దీనికి తిక్కన "ఈగగరాని అప్పు" అని తెనిగించినాడు. అట్లే ఈ గోవింద పదముకూడ గోశబ్దాభిధేయార్థముల నన్నింటిని ఆవృత్తిచేయుచు అద్భుతార్థము నొసగుచున్నది. స్వామి దర్శన మిచ్చినను పోల్చుకొనలేక మఱపుచెందుట ప్రకృతిసహజమైన సత్యము. భగవత్తత్త్వము నెఱిగిన వారికందరికిని ప్రపంచ మసత్య మనియే తెలియునట! గర్వనిరాసము భూతదయాభివృద్ధి వారికి పరమ సమ్మతములు. ఆయుశ్శేషమంతయు భగవద్గుణసంకీర్తనమునకే విని యోగింపజేయవలయునట! ఇది భాగవతధర్మము. ఇదిగో!

"నీపాదకమల సేవయు
నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమ్ము నితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకుదయసేయఁగదే!"

దాసబుద్ధియు దాసకవిత్వము నీజాతివి. వారి కోరికచూడుడు! ఎందైనను మిత్రులకందరకును భగవద్భక్తినందింపుమని కాళిందీప్రియుని కోరుచున్నారు. ఈ శతకము వ్రాసి భగవదంకితము చేసి దాస హృదయము పొందిన యానందమునకు మేరలేదట! ఇది సత్యము: సదానందమును ఇంకేలు వ్రాసి చిట్టచివర

అందఱు దరియించుటకే
కందము లాచంద్రతారకంబుగ మహిలో
నందెఱపుము నారాయణ!
కందలితానంద మూలకంద! ముకుందా!

ఇది సర్వ ప్రపంచ సంసార సంతరణ వాంఛ. పరమ హంసలకు మాత్రము చెల్లినది. వీరికడ చెల్లినది.

వీరు అంతరంగిక వైరాగ్య సంపత్తి కలవారు. ఆశ్రమ స్వీకారము లేని పరమహంసలని నాతాత్పర్యము. ఈ శతకమెల్ల హృదయముతో

చదివిన నీయర్థము తెల్లమగును. ప్రతి పద్యము నారాయణ శబ్దాంకితము. మకుటము శబ్దార్థవివరణము చేయుచున్నది.

ఆనంద కందము నారాయణుడే గదా! మిగిలిన యానందములు నిత్యములు గావు. అనిత్యములైన వాని ఆనందములుగా వేదాంతులొప్పరు. కావున పరమహంస సంస్మరణార్హమగు నారాయణ శబ్దమును పద్యాంతమున నిక్షేపింపక పద్యగర్భమున నిమిడ్చినారు. ఇది వారి ఆంతరంగిక నారాయణ పరాయణతను అర్థతః ధ్వనింపచేయుచున్నది. ఇది కావ్యభాషలో ఒక విధమైన శిల్పరచన.

నాల్గవది వేల్పువంద. ఈ వంద పద్యములును గండశిలల వంటి సీస పద్యములు. ఈ వంద పద్యముల కర్థము తడవులాడక చెప్పుట ఎంతవారికేని యసాధ్యమే! చెప్పినచో తెలుగు దేశమున వానికి తెలుగులో నికఘోకా లేదు. ఇది నాటు తెలుగు. దీనిని పాఠ్యగ్రంథముగా కూర్చినచో తెలుగు వారికి చక్కని తెలుగు పట్టుపడును. కాని ఇట్టి గ్రంథములు నిర్ణాయకుల దృష్టి కెక్కవు. కష్టములేనికమ్మని పుస్తకములు విద్యార్థుల మనసుల నాకట్టును గదా! విద్వత్తా సంపాదనము నేడు వెనువెను కలైనది.

కవి సింహాచల నారసింహుని నూరు పద్యములలో స్తుతించుచున్నాడు. అన్నియు సీసములు. ఉక్కు కంబమున నలవోకగా నావిర్భవించినవానికి సీసమున సాక్షాత్కరించుటలో సంశయమేమి? అచ్చమైన తెలుగు వృత్తము సీసము. నాటు తెలుగు భాష. అసలు తెలుగు దైవ మప్పన్న. కవి వెలితిలేని తెలుగు మొలక. సంస్కృత భాషకు మార్దవ మాధుర్యములు లేవని తెగువతో పలికెడి తెలుగు దెందముతోనే ఈశతకము నిడిచినది.

'యతో వాచో నివర్తంతే' అన్న ఉపనిషద్వాక్య మందుకొని దృశ్యము నదృశ్యమునగు పరమాత్మతత్త్వమును అనిదం పూర్వ ధోర

ణిలో వర్ణించినారు. తొలిచదువులే పరమాత్మను తెలియలేక మళ్ళినవి. వాని కందని నీవు నానాటు మాటల కందెదవా! నాటు మాటలతో మనకు అప్పల నరసన్న నందించినాడు.

“వీనులు లేకీవు వినెదు కన్నులు లేక కనెదు” ఇది పరమాత్మ యొక్క సత్తను వర్ణించుచు అతీంద్రియములైన సర్వ కార్య సమాచారములను వివరించు శ్రుతి. అచ్చముగా తెలుఁగు మంత్రముగా ఆర్ష దృక్కుతో ఉపాసించినారు. దాసనిశ్చయ మెంతనిక్కచ్చియో! పులిపొదుఁగు పిదుకబోవనౌనట! పామునోటనైన చేయి పెట్ట వచ్చునట! మొసళ్ళ రేవున స్నానమునకు దిగవచ్చునట! పిచ్చికుక్కతో నేస్తము చేయవచ్చునట! నేను తప్ప మరేమియు లేదని కూడు కూటములకు మాత్రముచేయాడు కొంటె మాటలు వినరాదట! భగవత్సంబంధములేని వాని సంబంధము పై కార్యములకంటె దుష్కరముగా వెల్లడించినారు. ఇదివారి పరమ నిశ్చయము. వెనుకటి కవులు కూడ ఈ నిశ్చయమును వెల్లడించినారు. కాని హృదయదఘ్నముగా ననుభవింపక అందలి మంచి చెడుగుల నాకళింపుజేసి కొనక దాసభారతి వెలువడదు. పర ప్రత్యయ నేయబుద్ధి వారికిగాదు సరిగదా వారి శిష్యులకు కూడలేదు అంతటి స్వతంత్ర నిశ్చయముగలవాడు. అంతటి నిగర్వి. అంతటి రసోన్మాది. అన్నివిధములైన దినుసులు సమ్మేళన కలవాడు ‘నభూతో నభవిష్యతి’ గదా!

దాసచిత్తవృత్తి ఎంతచక్కగా తీర్చబడినదో!

“అక్కటా! యాయాస్తి తక్కువ వోతర
మెక్కువ బ్రదుకు నాకెట్లువచ్చె?
వీపవి కాదిద్ది నేఁ గ్రొవ్వునన్ సల్పు
కొన్న సేగికి మారు కుడ్చుచుంటిఁ
తమగట్టుకొనఁ ద్రాళ్ళు దాఁదెచ్చుకొన్నట్టు
కోరి యీ చిక్కు తగుల్చుకొంటిఁ

దిమ్మరిదు సీలూడఁదీసిన తీరున
నే విట్టి పంటఁ గట్టెదవఁగొంటి
ముదిసియున్ జెడ్డవాడుకన్ వదలకుంటి
బిడెమెడసి తగవరిలాగు బ్రేలఁచుంటి
సీగడుసు వెఱ్ఱివానినీవేలెదెట్లు!"
రెంట బ్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు!

గడుసు వెఱ్ఱిదనము. గడుసుదనము, వెఱ్ఱిదనము. రెండునున్న వాడే! కావుననే నీవెట్లేలికొందువయ్యా! గడుసుదనమును సింహ ముఖముతో మార్చి, వెఱ్ఱితనమును మానవ దేహముతో మటు మాయము చేయుమని యభ్యర్థనము. చాల చిత్రముగ భావమును ప్రకటించుట దాస సహజశక్తి. కంట తడిరాదట! పాడిపాడిగా నేర్పు చేతకాదట! వట్టిమాటల బండారముగాదురా బాబూ! పొడి యేడ్పులు నా చేతగావు. నేను బూటకములవాడను కాను. ఆర్ద్రి హృదయముతో పరమార్తితోనే నిన్ను పలుకుదును. పాడుకొందు ననుట.

మంచి నడవడి లేకపోయినచో భగవత్సాక్షాత్కారము కలుగదని ఉపదేశము. ఈ పద్యము ఒక గండరువు. అనుకొన్నట్లు శబ్దములు హత్తు కొని యొదుగుట కవిపురాసుకృతపరీపాకము.

"దండము దండము దండము దండము
దండము వలమురితాల్ప? నీకు.
జోహారు జోహారు జోహారు జోహారు
జోహారెరచిదిండి సూడ! నీకు
గొండీలు గొండీలు గొండీలు గొండీలు
గొండీలు కదలి యల్లండనీకు
కైచాఁపు కైచాఁపు కైచాఁపు కైచాపు
కైచాఁపనలఁబుట్టుకంటి! నీకు

అలకాపరి దీవెలకోల నీకు
మోడు బోయడు చెమ్మటలాడనీకు
మఱిమఱియు మొక్కులో పెరుమాళ్ళ నీకు
రెంటఁ త్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు ।

ఇందు పదముల పౌనరుక్త్యము తద్గతమైన భావనైరంతర్యమును స్పష్టము చేయుచున్నది. దాసదృష్టి విశేషమిది. ఎన్నివిధముల పద్యమును మలచి విరిచి శబ్దించి వ్రాయనగునో అన్నివిధముల వ్రాయగల శక్తి దాసశక్తి.

చివరిపద్యములు అచ్చమగు తత్త్వమును భక్తినిచాటును. సాంసారికములైన పరిస్థితులన్నియు కల్లజంజాటములైనవి. ఇదివట్టి మాటగాదు. అనుభవముతో పండినమాట. ఆపంటకు తరువాత పద్యము సాత్త్వ్యము. సమత్వబుద్ధి.

"విద్యావినయసంపన్నే పండితే గవి హస్తిని
శునిచైవ శ్వపాకేచ పండితాస్సమ దర్శినః"

"సమశ్శత్రౌచ మిత్రేచ—ఇది పరమ వైరాగ్య సంపద. ఈ సంపదకు వైరాగ్యము బీజము. కావున నీ పద్యములు కేవల వాచనికములుగాక అనుభవ పూర్వములనుట కుదురు కొనుచున్నది. వీరితత్త్వము భక్తిప్రధాన మంటెనిగదా! చివరికి వారు శ్రీనారసింహుని కోరెడిది ఒక్కటే! అది ధ్యానభక్తికాదు. అనన్యభక్తి. అదినిజముగా నొక వెఱ్ఱి. అదిలేక ముక్తిలేదు. తన ఆరాధ్యదైవమును పసికందునువలె, స్నేహితునివలె, సోదరునివలె, తండ్రివలె, దల్లివలె, భర్తనువలె, ప్రభునివలె, ఉపచరించుట. ఉపాసించుట

"నా ముంగిటన్ విల్వ నాయనా ౹ నీకునేఁ
బోయుదు నాఁబాడి పొట్టనిండ
నాపాలికిన్ రమ్ము నాయనా ౹ నిన్నుమ
లాకలోముంచి నీకాకమాన్తు

వాకుఁగాన్పించుము నాయనా! పీమేను
విమిరి నీబడలికల్ నెట్టివైతు
నాచెంత నుండుము నాయనా! యనయము
నన్నులాగున నిను న్గాచుకొందు
చెల్లబిడ్డలహార్ప కూడెల్ల-పలి నుంతతోనుంటివేనాటి నుండి యిట్టు
లానుమికనైన నావల్కు-పానకంబు రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు.

ఇది నిజమైన కవికిగావలసిన యార్తి. భాగవతమున నడుగడున ప్రత్యక్షమయ్యెడి భగవద్విషయకరతి. ఇదివీరికి పుట్టుకతో బట్టినది. ఎరువుకాదు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి మాస్వామిలోని యీ పద్యము గుర్తునకు వచ్చును, పౌర్వాపర్యముతోనిట బనిలేదు. ఏక జాతి ప్రయుక్తమగు భగవదుపచారరూప మనోధర్మమును మాత్రమే మనవిచేయుచున్నాను.

"కరితో ల్పుట్టము కొంగుతో పునుక భిక్షాపాత్రచేబూని పం
న్కారణం బించుకలేమి మైజడలుమూఁగన్, బొజ్జ పెల్లాకటన్
సురుగన్ ముమ్మొన కత్తితోఁతడుముకొంచున్ లచ్చిగేహంబుముం
దర విల్చున్ భయదీయభిక్షుకత కంతంబెప్డు? విశ్వేశ్వరా!"

ఎందరెందరో పరమశివుని భావించినారు. ఆ శివమూర్తిని ఆ ఆదిభిక్షుని భైక్షవృత్తికి జాలిపడిన వారెందరు? అంతటి పరమార్తి పూర్ణమగు హృదయమెందఱు కవులకు కలదు? సరిగా ధూర్జటి తిన్నని ముఖమున జాలిపడినాడు. వీరు స్వయముగానే జాలిపడుచున్నారు. దాసకవిత ఉత్తమజాతిది. మహచ్ఛబ్ద విశేషణ యోగ్యమనుటకు ఇంతకంటె ఉదాహరణ మేమికావలెనో!

ఉపసంహారములో కవి న్యస్తభరత్వము స్పష్టమగుచున్నది. నాటుమాటుతో చెప్పితినయ్యా! నాలోటునెంచవద్దు. నానోరు తెలుగునోరు. ఇంకొకటి నానోటరాదు. వచ్చెనేని సహజముగా

నుండదు. నీ వచ్చమైన తెలుగు దయ్యమవు.— కాని ఒక్కటి. నాకేది లెస్సయో ! ఏదికాదో నేనెఱుగను. నాయం దేదోసగుండెనో గుణముండెనో నేనెఱుగను. నీవే గ్రహించి నాకు కావలసిన కోరికను ప్రసాదింపుము. ఎల్లప్పుడు నిన్నిట్లే పాడుకొనుచు నాడు కొనుచు నూరేండ్లు హాయిగా బ్రతుకనిమ్ము. ఇది దాస ముగ్ధహృదయ లక్షణము. మోక్షము కోరలేదు, కోరనక్కరలేదు. ఇంతకంటె మోక్షమున కధికారి యెవ్వడు ? అది స్వామికి తెలియదా ! కోరని కోర్కెనెరుకతో నొసంగుమనుటలో నిదిచిత్రము! దాసుగారు సంసారమునకై తాపత్రయము పడినట్లు కన్పింపదు. వారు యోగివైఖరి భూత భవిష్యత్తులను దర్శింపగలవారు. తాను కవియై పుట్టినవాడు గావున తరువాతి వారికి వలసినంత స్తోత్రసంపదను త్రవ్వియిచ్చినాడు

ఐదవది సత్యవ్రతి శతకము. పద్యసంఖ్యా విశేషమును పురస్కరించుకొని లాక్షణికవచనము నందుకొని శతకమని వ్యవహారము సిద్ధము. శతకముగాక మరేమగునో యన్న అద్వితీయ దాస ప్రతిభా వైదుష్యముల కెత్తినమణి ధ్వజము; సమస్యాపూరణము.

చాలమంది యవధానుల నెఱుగుదుము. మహాశుకవుల నెఱుగుదుము. ఒక్క సమస్యను పూరించుటకే జన్మమెత్తినంత పని యగును. ఒకటి రెండు విధములుగా పూరించు నప్పటికే తడియారును. ఇదేమియో కాని ఒకే సమస్యను నూరు విధములుగా పూరించుట మానవసాధ్యమా! నాకు మాత్రమిది ప్రశ్నయే!

ఇట్టి విషయమున ఒక సమస్యను నూరువిధములుగా పూరించి సెబాసనిపించుకొను నట్టి సామర్థ్యము నాయెఱిగినంతలో దాసుగారికే యున్నది. తడవు కొనకుండ ఒక్క ప్రాసతో వంద విధములైన విషయములను తెచ్చి పూరించుట. ఆపూరణలన్నియు నందదుకులు గాక రమణీయములుగా నుండుట ఎంత అదృష్టము. భారతీచరణ మంజీర ఝుళంఝారావములేగాని ఇవి పద్యములా అనిపించుచుట ఎంతసుకృతమో!

సమస్యాపూరణాత్మకమైనను నీతి బోధకమగుట చిత్రము! కావు నసే దీనిని ప్రత్యేకముగా గాక శతక సంపుటిలో చేర్చుట. ఎన్నిలోకాను భవములు' చమత్కారములెన్ని? సత్యప్రకటనములెన్ని? ఆతీరులు గమనింపుడు. ప్రాసలవలెనే ఉపమానములు గూడ కుప్పలు తెప్పలుగా దొరలి వచ్చి పడుచుండును.

"బ్రతుకన సుంకంబెఱుఁగక
స్వతంత్రరాజ్యమ్ము సేయు ప్రభువు వలె, పతి
వ్రతవలె సహజకవి వలెన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్"

సుంకమాసపడని స్వతంత్రరాజు వలెను, సహజకవి వలెను సత్యవ్రతికి సంతసమిచ్చునట! ఈ సమస్యలో కర్త సతతము అను శబ్దము. ఇది అవ్యయము. తెలుగున ము ప్రత్యయము వచ్చినది. ఈ సతతశబ్దము త్రికాలార్ధ గర్భితము. ఇది సత్యవ్రతికి సంతసమును గూర్చును. కాలమెట్లు కూర్చును? కాలాభిన్నమైన దైవము కూర్చును. దాసుగారు దేనినైన సహింతురుగాని అసత్యమును సహింపరు. సరిగా తిక్కన్నగారి తీరు కూడ ఇట్టిదే! వీరిరువురు వ్యాసహృదయ మెఱిగిన వారు.

"నడవడియను మున్నీటిం
గడవంబెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా
నొడ గూడుననిన సత్యము
గడచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్—
"సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద
సమధిగమము సత్యమ్ముతో సమముగావు"

ఇది సోమయాజిసూక్తి. ఆసూక్తికి ఈ నూరుపద్యములు వివ రణము. అని తాత్పర్యము. సత్యవ్రతి హృదయము స్వతంత్రప్రభువు వలె నిర్భీకమై, పతివ్రతవలె ధర్మాధారమై, సహజకవితవలె సత్యానంద

మయమై యలరారుటలను చక్కగా చిత్రించినాడు. ఈ ముప్విధము లైన యానందములు చిదచిదీశ్వరానంద సహ్యాత్రతములు. దాసభారతి చిత్రముగా మహావిషయములను పాఠకహృదయముల హత్తించును.

అసత్యవచనము తేలుకాటువలె కన్పించకుండ మిక్కిలి బాధించునట. ఆ బాధ ఓర్వరానిది. అప్పుడు మంత్రమహిమ కావలెను. అనగా అసత్యములాడువాడు వానితోవన వాడు ఇచ్చువచ్చిన దబ్బర లాడుచు పోగా అవి తేలు కాటువలె సజ్జనులను బాధించి తీరునుగదా! అప్పుడు అసత్యములు విన్న వాడు నిదానించి యాలోచించవలెను. మంత్ర శబ్దమునకు దేవతా విషయక వర్ణాత్మకత్వమేగాక ఆలోచనమన్న యర్థము నున్నది. ఆలోచించి నిజమెఱిగిన వానికి మంచి సంతోషమే కలుగును. దుర్బలుడైన వానికి పుండు లేచిన అది క్రమముగా వ్యాపించి ప్రాణాపాయము కలిగించినట్లే అనృతవాక్యము ప్రాణహాని కలిగించి తీరును.—అసత్యము మెల్లగా చోటు చేసికొని క్రమముగా రోగము వలె వ్యాపించి పుండయి ప్రాణములు తీయుననుట అనుభవ దూరము కాని విషయము.

కొన్ని లోపములను నిర్భయముగా చాటెడి ధైర్యము దాస భారతి సొమ్మే!

"క్రతువు మిషపెట్టి ధనముల
నతి నిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁ బెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్"

వీరిహృదయము హింసాత్మకములైన క్రతువులను మెచ్చదు. వీరి వాఙ్మయములో పెక్కుచోట్ల నీ విషయము ప్రస్తుతము. హింసారూపదోషమే గాక, యజ్ఞము మిషతో సంపాదించి దానికై వినియోగింపక భార్యకు నగలు చేయించుకొనువాడు ఎన్నడేని నీచముగా మరణించునట!—అప్పుడు సత్యవ్రతికి సంతసము.

"యతి వేషమ్మంగైకొని
మతిహీనుల బెదరగొట్టి మాటున దంభం
బతిభోగముల కృశింపగ"—సత్యవ్రతికి సంతసము.

అదికిన బూడెద పట్టెలు, ఉదికిన మడిపోవతి గాత్రములు; నదీ స్నానాదులు సత్యముతో సమములుగావు. అని వీరి సత్యాసన్నిహిత సిద్ధాంతము. మత దంభముతో కావించెడి చక్రాంకితములు; హోమ వ్యాజమున కావించెడి పశుహింసలు సత్యఫలము నీయజాలవు. ఇది వీరి సిద్ధాంతము.

ఇట్టి క్రమముతో నీ వంద పద్యములు సమస్యా పూరణ రూపముతో శతకమై నీతులను ధర్మములను లోకమున కందించు చున్నవి.

ఇది పంచశతిలోని విషయము. దాస పంచశతి లోకతత్త్వమును దైవతత్త్వమును మానవ మనస్తత్త్వమును చక్కగా చిత్రించినది. దాసుగారు చిత్రింపలేని దేదియు లేదని నానమ్మిక. ఎంతటి మహావిషయమున నైన అలవోకగా ప్రస్ఫుటింపజేయుగలరు. ఇది పుంభారతీ స్వరూపము. నానా విధరసవత్కలా సర్వస్వ మణి మంజూష దాసుగారు. ఒకపుడు బ్రహ్మకును సరస్వతికిని ప్రణయ వివాదము పొసగినది. బ్రహ్మ కొంచెము తొందర పడినాడు. సరస్వతి కొంచెముగా గర్వించినది. ఎవరి ఆత్మ విశ్వాసము వారిది.

'నాయమవి నాల్గు మోములు' అన్నాడు 'అవునా' అని అవహేళనాభివ్యంజకమందహాస మొలికించినది. 'ఎటు ముద్దిడెదవు?' ఇది బ్రహ్మ ప్రశ్న. ఇప్పటికి బ్రహ్మమాట నెగ్గినట్లే యున్నది. విజయ సూచక మందహాసమున చేసినాడు. సరస్వతి యనంత ముఖయన్న సంగతి ఆసమయమున బ్రహ్మమనస్సున మెదలలేదు. 'అనంత ముఖిన్ ననునెట్లు ముద్దిడంబోయెదో' వాణి పరిహాసించినది. అపుడు చతుర్ముఖుడు గితుర్మ

ఖుడైనాడు. ఎవ్వరికిని జెప్పికొన వీలులేదు. గృహకలహము, అందును ప్రణయకలహము. ఉన్నట్లుండి నలువ నారాయణదాసైనాడు. సరస్వతి సిగ్గు బరువున తల వంచినది. జితాస్మియన్నది. ఇది దాసత్వము. ఇది మధుర సరస్వతీ మనస్సరోవర వికసిత పుండరీక మధుర మాధ్వీక ప్రపంచము. బ్రహ్మ ప్రపంచములను ఉపాదాన కారణ సామగ్రీ సముల్లాసముతో చిత్రింపగా; మధుర సరస్వతి మనోహర రసభావ ప్రపంచమును సృష్టించి ముగ్గురు మూర్తుల విలాసములను చిత్రించినది. ఈ చిత్రణ అపూర్వచిత్రణ. రసవత్కల్పనా పరమోదాహరణ భూమి. కవి సహృదయు లక్కడనే కదా విశ్రమించుట.

దాసుగారట్టివారు. దాసభారతి యిట్టిది.

"ప్రాంశులభ్యే ఫలే లోభా దుద్బాహురివ వామనః

అన్నట్లుగా నాకు మిగిలిన పనికి నేను బూనితిని. ఎంత నిర్వర్తించితినో? కలనో? నేనెగటుగను. పెద్దల యాదేశమును సంతరించితినన్న సంతోషమేగాని వేరు కాదు. సమగ్ర సందర్శనము చేయలేక పోతినన్న బెటుకు నాకులేదు. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారే యిట్లన్నారు.

"ఈయఖిలమ్మునందు. బరమేశ్వరుం డెట్టుల నిల్చియుండెనో
ఆయఖిలమ్ము వచ్చి తనయంతన నుండెన ఆదిభట్ట నా
రాయణదాసులో హరికథా కృతి భారతి సర్వశిల్ప వి
ద్యాయుతి సంస్కృతాంధ్రముల యాకృతియై పెటుమూర్తులై మటిన్"

అంతవారట్లనగా నేనే మనగలను?

దాసభారతిని వర్ణింతు నందునా? మధుర సరస్వతి మాధుర్యము సగ్గించి మూగవోవనో?

నాయుపి నాల్గు మోము 'లవునా'? 'యెటు ముద్దిడె' దంచు నల్వ ఆ
ప్యాయముగా హసింపఁగ,—'అనంతముఖున్ నను నెట్లు ముద్దిడం

బోయెదొ' అంచు చెల్వనగః 'ముద్దిడెదన్ గను' మంచు నల్వ నా
రాయణ దాసుగాగ—త్రవనందు సరస్వతికిన్—నమస్కృతుల్

ఇక సెలవు.

ఆది బ్రహ్మ సభ. ఉషః కాలము.

ఆ ప్రదేశము చూచిన గురుతు నాకులేదు. ఏదో చిత్రమైన ఒక అనుభూతి. అట తమస్సులేదు. దుఃఖము లేదు. అలుపులేదు. ఆత్మానంద కరమైన ఒక సన్నివేశము. దూరదూరముల నుండి ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత మనోహరమగు వేదధ్వని వినిపించుచున్నది. ఆధ్వని తరంగములలో నాయాత్మ మంద పవనడోలా విహార సంతుష్ట కుసుమసుకుమార పరిమళరేఖవలె పరవశించుచున్నది. అది సారస్వత మూర్తులు కూడిన ఒక సభ.

ఏ దేశమునందేని ఏభాషయందేని విద్రోహాత్మకములైన పరిణామములు ఏర్పడినచో నట్టి సభ జరుగును. ఆ సభకు సర్వవేదాధికారి యగు బ్రహ్మయే అధ్యక్షుడు. శ్రీవైకుంఠమున పరమాత్మకు నిత్యసేవా విశేషముల నిమగ్నులైనవారు సైతము ఆసభకు వత్తురు. అది ఆసభతీరు. ఈ విషయమంతయు నాకంటె ననుభవముగల పెద్దలు చెప్పుకొనుచుండగా నేను అచటనే వింటిని. ఆ సభను తప్పక దర్శింపలెనని యుత్కంఠ పెరిగినది.

ఎంత నడచినను ఆసభ దగ్గరమైనట్లే యున్నదిగాని దూరముననే తోచుచున్నది. తేజోవేగముతో తొందరించితిని. ఆసభ తీరు ప్రదేశము వద్దకు చేరితిని. నావంటి వారు చాలమంది సభా సందర్శన సముత్కంఠతో వచ్చిచేరిరి. వారందరు ఎన్నిదేశములవారో ! ఎన్ని భాషలవారో ! చెప్పలేను.

గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు మొదలగువారు విచ్చేసి నట్లు రామాయణభారత గ్రంథములలోని వర్ణనలనుబట్టి వారి రూపులనుబట్టి గ్రహించితిని. మందాకినీ చామీకర తామరస గంధబంధురోదారములగు దివ్యవాయువులు నూతనోత్తేజమును కలిగించినవి. పుణ్యప్రవాహముల స్నానములు చేసినట్లైనది.

అంతలో "ఏతత్సామగాయన్నాస్తే." మొదలుగా తైత్తిరీయమునందలి విధానముతో సామగానము ప్రారంభమైనది. ఋషులు దేవతలు వరుసలుగా వచ్చి సభ నిండుచున్నారు. ఆ సభలో శాస్త్రార్థము ప్రారంభమై క్రమముగా కావ్య పరీక్షణమువరకు వచ్చినది. అపుడు నారాయణ తీర్థులవారు, జయదేవులు లీలాశుకులు, పోతన్న, రూపగోస్వామి ప్రభృతులు కొందరొకచో దర్శన మిచ్చినారు. కృష్ణలీలాతరంగిణి గీతగోవింద కావ్యములనుండి గానముచేసిన పిమ్మట తుంబురు నారదులు విచిత్రమైన ప్రశ్న వేసినారు. మోక్షమునకు శాస్త్రములు సాధనములా? భక్తియా? అని. అప్పటి వరకు తదేకబుద్ధిగా నున్న సభ కించిచ్చలితమై సమాధానమునకై బ్రహ్మనాలుగు ముఖములవైపు నిశ్చలముగా చూచుచున్నది.

బ్రహ్మ నాలుగు మూలలు కలయజూచినాడు.

ఎక్కడనుండియో శంభో యను కేక వినిపించినది. అది మానవమాత్రులైన వారి కంఠమునుండి వచ్చెడి ఆర్తితో నిండిన కేక. ఆధ్వనియే వాయుతరంగములలో తారాడినదో ఆ వాయుతరంగములు సభలో వ్యాపించినవి. ఆగాలితాకిడికి వీణలు మ్రోగినవి. మద్దెలలు ధ్వనించినవి. తంబురలు శ్రుతులు సరిచేసికొన్నవి.

అంతలో నొకమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దమీసాలు. గిరజాల జులపాలజుత్తు పీనకవాట వక్షము. మాంసల వృషస్కంధము. పీవరాజానుబాహుభుజములు. ఫాలభాగమున కుంకుమబొట్టు. నడుమున

కాసె. చెంగావి పట్టుపుట్టము. కాళ్ళ గజ్జియలు. పురుషమోహనా కారమైన ఒకవ్యక్తి.

ఆసమయమే నారాయణదా సనిపించినది. ఒక యామమాత్ర కాలము సంస్కృత భాషలో హరికథామృతమును వర్షించినదా మహా పురుషమేఘము. బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములతో నెనిమిది కనులతో మహానందము నభివ్యక్తము చేసినాడు. వారి యన్నదమ్ములు వచ్చి నారు. ఎపుడో తాను మహాశుద్ధధోరణిలో వ్రాసిన చెప్పిన పంచశతిని వినిపించినా రామహాకవి. ఆసభకు తెలుగుతో నంత పరిచయములేదు. సంస్కృత సమాసముల నానందించి మెచ్చినారు.

ఆదర్శనము దర్శనమే! నేను దార్శనికుడనుగానుగదా! సంగీతమా! నాట్యమా ! వీణావాదనమా ! మృదంగనిస్వానమా ! కవిత్వమా ! శాస్త్రతత్త్వ వేత్తృతయా ! హరికథా రచనమా ! ప్రవచనమా ! అచ్చమైన సారస్వతమూర్తి దాసుగారు. వనితనము గలిగిన శిల్పదర్శ నముకంటె నీదర్శనము పరమోదాత్తసుందరము.

చిత్రము! మరల వెళ్ళినపుడు వారు జయదేవాది మహా పదకవి సమూహములో నడచుచున్నారు. నేను 'దాసోహ'మంటిని. 'నారాయణ దాసోహ'మన్నారు వారు. ఒకని మేషము వారునన్ను, నేను వారిని తెప్పవాల్పక చూచికొంటిమి. ఇపుడు మీ శతకములకు పీఠిక వ్రాయు చున్నానంటిని. చిరునవ్వుతో దాసదర్శనమైనది గదా అన్నారు. ఇది దాసదర్శనమైనది.

నాయందలి నిర్వ్యాజ ప్రేమతో ఆదరముతో ఈపీఠికారచనా గౌరవమును నాకు దక్కించిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు గారికి ఆజ న్మాంతము కృతజ్ఞుడను. ముద్రాపకులు శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణ మూర్తిగారు ముద్రాపకప్రశస్తి కర్హులు.

"సరస్వత్యాస్తత్త్వం కవిసహృదయాఖ్యం విజయతే"

కోగంటి సీతారామాచార్యులు

శ్రీ

సూర్యనారాయణ శతకము

మ॥ ప్రత్యక్షంబుగ నీవు లోక మలరింపం బెంపఁ ద్రుంపం బళి
ష్కృత్యంబుం బొడఁ గాంచుచుండి యు జనుల్ భక్తులై యుండఁ బో
కత్యంతంబును లేనిదైవముల నూహం బన్ని సేవింతురో
స్తుత్యప్రాభవయే మొకో భువనబంధూ సూర్యనారాయణా॥ 1

మ॥ అరవింద ప్రియ నీవు దూరమగు నప్డయ్యయ్యో యుద్భ్రాంతదు
స్తర ఘోరాంధతమిస్రమగ్న మయిభూతవ్రాతమా పత్పరం
పరలం బొందును నీదు తత్త్వ మెడలిం పన్సర్వమున్మాన్యమౌ
నరయన్నీ వె చరాచరంబులు మహాత్మా సూర్యనారాయణా 2

శా॥ జారుల్ చోరులు విద్రలుం గలలు కాసల్వాతరోగంబులు
న్మారక్రూరశిలీముఖప్రబల సంతాపంబులున్ ఘోరఘూర
కారావంబులు దిగ్ర్గ్రహమల్మతిదురూహాల్పిడలుం బూచులు
స్నీరమ్యాతపమందుఁ గల్గ చెటు తంద్రీ సూర్యనారాయణా॥ 3

మ॥ వనజంబుల్కనువిచ్చి చూడఁ గలువల్వాడన్ద మంబాడఁ జె
ల్మివిజక్రంబులుగూడఁ దెమ్మెరలకున్లేఁదీగెలల్లాడ వే
డ్కనునానావిధపక్షి సంఘములు పాడన్దావసు ల్వేఁడ నీ
వనురాగంబునఁ దూర్పునం బొడమె తయ్యా సూర్యనారాయణా॥ 4

మ॥ నలుపై నంభువిలోనఁ జూపి పరిమాణం బెంతయో కల్గుచు
క్కలకుం జాటొనరించి భూమిజలమింకం జేసి ధారాధరం
బులమింటం గలిగించి శస్యము సకుం బొల్మెరఁ గల్పించురా
యెలమిన్నీకర కౌశలంబహహమాయీ సూర్యనారాయణా॥ 5

మ॥ తమముంగొట్టు ఫిరంగిగుండయవధూతల్బ్రోవుకై వల్యగే
హమణీవృత్తవిదానమాసకలరో గారణ్యదావాగ్నిచ
క్రమమందేహధరాధర ప్రబలవజ్రంబాత్రిమూర్తి స్వరూ
పమయింకెట్టులవిన్నుఁబిల్వఁగనప్పాసూర్యనారాయణా॥ 6

మ॥ అవురాయెట్టిమతాబుపోల్కినుదయాస్తాద్రిద్వయిందేరివి
న్నువిలోకింపఁగవచ్చుఁదక్కనభమందుంజూడశక్యంబుగా
దువివేకింపఁగబాల్యవార్ధకము లెందుంజల్లగానుండియి
బ్బువిసంతాపముఁజేయలేనిదివిజంబోసూర్యనారాయణా॥ 7

మ॥ విరతంబున్నినుఁగొందఱజ్ఞజనులగ్నిద్రావకంబంచుఁకొంగొం।
దఱులోకాయతనేత్రమంచుమఱికొందర్తప్తసౌవర్ణభా।
సురగోళంబనికొందఱున్ద్యుమణివంచుంబాపురేపోల్చుచుం।
దిరిజాత్యంధులుదంతినాధువలెఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 8

మ॥ తొలిరంగెద్దియు లేవిసీకికరణసందోహంబువాక్శీకరం
బులనానావిధవర్ణయుక్తమగునపోల్కినిన్నెరాకని
ర్మలనిర్లేపితనిత్యకేవలపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని
మ్మలమాయఁబలురూపులంజెలఁగెదట్టోసూర్యనారాయణా॥ 9

మ॥ ఉదయాద్రిన్నినుఁజూచినంతవెలనెంతోపాఱుచీఁకట్లువెం
టఁదగుల్నీపథకోడివావిదగుకూనల్పాదుఁనన్నీడకై
యెదుగన్పావివిరేయితల్లికడకో హూతూర్పునంబంపుసీ
దుదయన్నాతరశూగణింపగుణసింధూసూర్యనారాయణా॥ 10

మ॥ సహజంబెవ్వరికైనవృద్ధియునునాశంబంచుసూచింతువీ
వహహాతూర్పునఁబుట్టిపశ్చిమమునంతస్తంబునుంబొందిప్ర
త్యహముల్లోకవిడంబనార్థమయినిత్యాద్వైతభావంబున
న్రహిపొప్పారియువేసకాఁడవయియన్నాసూర్యనారాయణా॥ 11

శా॥ నీవొక్కండవనాదికారణుఁడవున్నీమాయసంభూతులౌ
జీవుల్రజ్జువునందుసర్పమటుయోచింపంగనిత్యప్రమో
దావష్టబ్ధజగంబునందుభ్రమచేనత్యంతమున్శోకము
న్పావింతు ర్తెలివందియు న్దెలియకబ్బాసూర్యనారాయణా॥ 12

మ॥ ఒకచోమందతయొక్కచోసమతవేరొక్కంటఁదీక్ష్ణత్వమిం
కొకచోనన్నియునుంగ్రమంబుగసదాయొక్కొక్కచోఁగల్మియు
న్ప్రకటాభావమదృశ్యదృశ్యగతియున్వ్యాపించుజ్ఞానంబునీ
యకలంకద్యుతిమాడ్కినిజ్జగతినయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 13

మ॥ కమలాశిన్వికసింపఁజేయునెకశృంగారంబుహాస్యంబుదు
ర్దమమందేహతమిస్రమారణమునన్రౌద్రాద్భుతోద్వీరసం
క్రమభీభత్సభయానకంబులులసత్కారుణ్యముందావకీ
నమహాభక్తులయందున స్తగిరిపొంతన్శాంతభావంబునీ
వమరంజేయుదునిత్యనిర్గుణుఁడవై హాసూర్యనారాయణా॥ 14

శా॥ నీకంటెన్మఱివేరులేదయినవిన్నేనీవునానావిధా
స్తోకస్థావరజంగమాఖిలజగచ్ఛోద్యంబుగాఁబన్నుచు
న్స్వీకన్సత్త్వరజస్తమోగుణములన్గ్రీడింతువాహాకల
న్లోకంబెల్లమనంబెయైనగతినెంతోసూర్యనారాయణా॥ 15

మ॥ తరమానీదగుదివ్యతత్త్వమిదమిత్థమ్మంచుయోజింపనె
వ్వరికైనన్మఱియూహసేయుకొలఁదిన్బల్మాఱుసందిగ్ధమౌ
నరయన్నెమ్మదిదీనివిశ్వలముసేయన్రాదుగాలోమము
న్సరినిల్పన్వశమెట్టులార్తజనరక్షాసూర్యనారాయణా॥ 16

మ॥ సరవిన్మేఘములందుఁజంచలతనక్షత్రంబులన్ దేజము
న్మఱియున్వేఁడిమిజాతవేదునెడజ్యోత్స్నాపూరముంజంద్రునం

దురహింజాదిక్రియునే ఆగోళములయందున్నెక్కువర్ణంబుల
ద్దిరభూతంబులఁగల్గునీవలనఁగాదేసూర్యనారాయణా॥ 17

శా॥ ఏకేమేకయనట్లుసంస్కృతిమదీయేచ్ఛాకృతంబయ్యునా
కాకల్పించెనుశోకబంధమననేలామెట్టవేదాంతినీ
వేకార్యంబునుగారణంబనుచువిన్నేవిత్యముంగొల్చినీ
యాకారంబునభక్తుఁడుండఁబరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 18

మ॥ మనసన్దర్పణమందుమాత్రమెతలంపన్మూడవచ్చున్జగం
బునుబల్మాఱుసుషుప్తిదావివెనువైపూబోలిశూన్యాకృతి
గ్గనుపర్చున్మఱిదృశ్యమిద్దిమృగతృష్ణావైఖరిన్మాయయౌ
ననఘానీవెనమస్తసాక్షివిమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 19

మ॥ సరిగాబౌద్ధులువిన్నభావముగహంసల్పత్తుగాఁదార్కికు
ల్పరమాణుస్థితిగాబహుప్రకృతిగాఁబల్మాఱుసాంఖ్యుల్సదా
ధరమీమాంసకులెల్లఁగర్మగఁబరంధామంబుగాయోగులం
దురునేనోమఱినీవెసర్వమవియందున్సూర్యనారాయణా॥ 20

మ॥ పరఁగన్జీవులుసంచరింతురధరోర్ధ్వప్రక్రమత్వంబుగా
నయన్వొండియునామరూపములుశూన్యంబంచుసూచించుఁద్వ
త్కరములగ్గంట్రడిగవింటికొప్పదగురంధ్రమ్మోమముంజొచ్చియ
ద్దిపభ్రాంతాణుపరీవృతంబులయిధాత్రిన్సూర్యనారాయణా॥ 21

శా॥ నీభక్తుంకగువాఁడెరూపబలశాంతిస్థైర్యలక్ష్మీయుతుం
డౌభావింపఁగసర్వభూతసముఁడౌనత్యంతసత్యవ్రతుం
డౌభవ్యప్రతిభాన్వితుండగువదాన్యశ్రేష్ఠుఁడౌఖ్యాతపూ
తాఖిఖ్యుండగుదీర్ఘజీవియగునన్నా సూర్యనారాయణా॥ 22

మ॥ తలఁపన్వేజ్జీవితానవిజ్జగమసందర్భంబుగావిత్యని
ర్మలసంపూర్ణవిరీహవిర్గుణపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని

ట్టులగావించెదవన్ననమ్మకమదెట్టుల్ద్రోచులోకంబుల
న్నలుపన్జిత్తముకన్నకారణమెదన్నాసూర్యనారాయణా। 23

మ॥ అనయంబార్తులఁబెంచుఁగల్గి వలుకండన్యాయవిత్తార్జనం
బునుగైకోఁడుపరోపకారమునుసల్పున్బెద్దలంజేరిన
ద్విసయంబున్గనుపర్చుభూతసముఁడౌఁదెల్లంబు గాసీయశ
మ్మునుగీర్తించుఁదరించుసజ్జనుఁడుబాబూసూర్యనారాయణా॥ 24

మ॥ దయతోఁబ్రాణులనెల్లనాత్మవలెసందర్శించుచుస్సాధుసం
చయముంగొల్చుచుసూనృతంబనుచుయుష్మత్పాదపంకేరుహ
ద్వయమున్మిక్కిలిభక్తిమైసతతముధ్యానించుపుణ్యాత్ముఁడే
భయమున్పొందఁడువీక్షపామహిమసప్పాసూర్యనారాయణా॥ 25

మ॥ సరిగాసంపదగల్గినప్పుడుమహాసౌఖ్యోన్నతింబొందిప
ల్మఱునీసర్వజగంబబద్ధమనిసంభాషించువేదాంతియ
ద్దిరకష్టంబుఅవంతవచ్చు నెడనార్తింగుందిసంరక్షకై
పరులన్వేఁడువివేకముందొఁలగియప్పాసూర్యనారాయణా॥ 26

శా॥ నీకంటెన్మఱిదిక్కు లేదువడినానేరంబులన్నెంచియీ
లోకంబందుననంజిరంబువిచియేలోపంబురానీకనన్
నీకీర్తింబ్రకటించవిమ్ముకడువిన్నేనమ్మికొన్నాఁడనే
నీకుంబిడ్డఁడసుమ్ముజ్ఞాపకముగొంటేసూర్యనారాయణా॥ 27

శా॥ నీదాసుండగువానికాపదలురానేరావుకష్టబ్బిన
మ్మాదినీకులువిల్వనట్లువడినెంతో దూరమైపోవుత్వ
త్పాదాంభోరుహచింతనౌషధముదప్పన్లేదుపాయంబువే
రేదైనన్భవరోగమూడ్చుటకుఁదంద్రీసూర్యనారాయణా॥ 28

మ॥ అకలంకంబగునీమహామహిమనత్యంతప్రమోదంబుతో
సకలశ్రోత్రసుఖావహంబుగలసత్సంగీతసాహిత్యభ

వ్యాకశాకల్పనఁ జేయుదాసులకు దీర్ఘాయుశ్శుభారోగ్యము
ల్ప్రికటాభీష్టములన్నియుం జెలఁగ నీరా సూర్యనారాయణా॥ 29

మ॥ తొలుదొల్తన్ వనితాదిభోగములివెంతో బల్సుఖాభాసము
ల్తలఁపంగా క్షణభంగురంబులటు మీఁదన్ దీర్ఘదుఃఖాకరం
బులటంచుం బలుమాఱెఱింగియు నసమ్మోహంబుతో మానలే
రిల నాబోటులిఁకెట్లు కాచెదవొ తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 30

మ॥ కట్టామూర్ఖుఁడఁ దామసుండ దురహంకారుండ సజ్ఞుండనే
ఇట్టుల్చేనునఁ బడ్డగ్రుడ్డిపశువల్లెద్దావి నాదెంబుగ
న్నెట్టం జాలక దేహయాత్రగొనుచుంటిన్ మోహశోకంబుల
న్బిట్టల్లాడుచు నెట్లు ప్రోచెదవొ తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 31

మ॥ ఇంద్రాతిన్గరఁగింపఁ జాలెడుఘనధ్వానంబుతో భాస్కరా
పుండ్రాంచన్ముఖపద్మ నీదుయశముల్నొప్పల్పరఁ గీర్తించున
న్వేంద్రంబొకథమంటనీకకరుణన్వీక్షించిరక్షించు మో
తండ్రీ సంశ్రితలోకబాంధవ మహాత్మా సూర్యనారాయణా॥ 32

మ॥ అయయో నీవయి భక్తి నా మదిదృఢంబై నిల్వకుంటన్ గదా
మెయికింగొంచెము బాధగల్గునపుడిమ్మైమర్త్యభైషజ్యము
న్భయమూఢాత్ముఁడనై కొనన్వలసె వాపా నీవుగా కెవ్వఁడా
రయ వైద్యుండు భవాధిమాన్పుటకు నోరా సూర్యనారాయణా॥ 33

మ॥ అవురా సర్వచరాచరేశుఁడవు నిత్యానందతేజోమయుం
డవు కారుణ్యపయోధివంచు విని వేడ్కన్నమ్మికొన్నాఁడన
న్నవలోకింపుము చల్లగాభయములన్బోఁదోలు నీకన్నది
క్కెవరున్నారు మొరాలకింపుటకుఁ దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 34

శా॥ నాభీతిన్ దొలఁగించి పక్కునను నన్నవ్వించినావద్దిరా
నీభక్తావనచాతురిం బొగడఁగా నేనెంతవాఁడన్ స్తుతీ

లోభుండంగడుమూఢుఁడజ్ఞపలుఁడన్లోకేశపద్మాపతీ
నీభృత్యుండనునన్ను నేమఱకుమీ శ్రీసూర్యనారాయణా॥ 35

మ॥ వర్షంబున్బనసియకాకప్రమునన్వ్యర్థంబుగావారిదో
త్కర్షంబుం గలిగించెదేలనిటులుద్ధశ్రీవిధానంగడున్
హర్షంబుంజెడిప్రాణులెండెడుఁద్వరన్రక్షించుమాతండ్రిబ్ర
హ్మర్షిప్రస్తవనీయమానకరుణాఢ్యాసూర్యనారాయణా॥ 36

మ॥ నెఱినీలీలనునై సమస్తజగముల్నిల్పించుచున్
స్వరిగావేదముఖంబునన్బ్రజలకున్గర్తవ్యముందెల్పుచు
న్మఱికూటస్థుఁడవైననీదుపదపద్మంబుల్మదిన్గొల్చిన
న్దురితంబీపయినంటనీకుశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥ 37

మ॥ జలమందజ్ఞతచేఁజొరంబడిశ్రమన్జానున్నచీమన్గృప
న్బలమాత్తొడ్డునవైచినందిరుగనాపంబద్ధియుంజేరున
ట్లిలదుష్కార్యములందమున్గుననునీవెంతోదయన్దేల్చిన
న్బళిరాసల్పెదనేరముల్మఱియునప్పాసూర్యనారాయణా॥ 38

మ॥ కలలోనీతగుదర్శనంబిడిమహాకారుణ్యముంజూపినా
కలరన్నీదుప్రసాదమిచ్చితివియాహాకావిరూఢిన్భవ
ద్విలసచ్ఛక్తిమహత్త్వముల్మఱుగుటన్దుర్విన్మానవుల్నమ్మన
ట్లిలమిన్నాయెడదివ్యశక్తివిడుతండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 39

శా॥ నీరంబెంతయులేవియప్పుడుకడున్నిశ్శబ్దమైప్రాణిసం
చారంబేమియుఁగానరాకమఱివిస్తారంబునౌచోటవా
పూరంబబ్బహతాత్తజంతులుముదంబుంజూపుచందాననీ
కారుణ్యంబుననార్తులందెదరువేడ్కన్సూర్యనారాయణా॥ 40

మ॥ యుక్తాయుక్తమెఱింగియున్విహితులెన్నోమార్గబోధించినన్
నక్తంబుందివమున్గృతాఘములకున్సంతాపముంబొందియు

న్భక్తిన్నిన్భజియించుచుండియుసుమాసంజాలదుస్సంగమా
ప్తిన్నివ్విఁకనైనఁబ్రోవుఁబ్రీతుండసూర్యనారాయణా॥ 41

మ॥ పెనుకొండందశక్రిందఁబెట్టకొవియుఁబైఁబ్రాలకైదేవులా
డునటుల్మామకచిత్తపద్మమునన్నెప్డున్నాపుకొన్నట్టివి
న్ననజస్రాశ్రితవత్సలానిన్నువాసిబంధువ్మానియారోగ్యమి
మ్మనినేమర్త్యుఁభిషక్కులన్గడఁచనేలాసూర్యనారాయణా॥ 42

మ॥ శిష్టాచారముసల్పలేనుమతిదుశ్చేష్టల్విడన్జాలబల్
నష్టంబొందియునీపదాబ్జములదెసఁజెంబుంగమిన్నిప్పలే
నిష్టంబుండియుఁదెస్సెఁజెంగియుసుదుర్వ్యాప్తిన్వడిన్మానవేఁ
గష్టాత్ముండనుగాచెదెట్లుననువింకసూర్యనారాయణా॥ 43

మ॥ సరిగానీదగుభక్తుఁడెంతయుయథేచ్ఛన్సర్వభోగంబుల
జ్జిరకాలంబుసుఖించిశాశ్వతయశశ్శ్రీఁగాంచియంత్యంబుగ
న్దరపైఁదానణిమాదివైభవములన్గల్పించియాపిమ్మట
న్మరిసీలోనలయంబుఁజెందఁగలఁడన్నాసూర్యనారాయణా॥ 44

మ॥ సకలజ్ఞానముగల్గఁజేయఁగలయాచార్యుండునీకంటెవే
రికలేఁడంచుభవత్పదాంబుజములన్హృత్పీఠమందుంచిన
న్మికతోడంభజియించుదాసులకునిమ్మీసర్వవేదోరుశా
స్త్రికశాస్త్రైపుణిలోకులద్భుతముఁజెందన్సూర్యనారాయణా॥ 45

మ॥ ధరణిన్నీపదభక్తియందలిమహత్త్వంబిట్టిదంచెల్లపా
మరకోటిందెలుపంగనివ్వరములంబ్రార్థించితింగానియ
ద్దిరనీదాసునికైహికార్థములప్రీతిన్నివ్వకేవెట్టుభం
భరమున్గృత్రిమపుష్పముల్ధనుపునప్పాసూర్యనారాయణా॥ 46

మ॥ తనరంగాభువనైకసుందరవధూదంతచ్ఛదాస్వాదనం
బునకైకాదుత్రిలోకరాజ్యవిభవంబుంబొందఁగాఁగాదుశా

స్త్రీవిరూఢప్రతిభావిశేషముగుణజ్ఞాన్గోకికాదక్కటా
వినుసత్యంబుగఁజూడకేడ్చెదనుదంద్రీసూర్యనారాయణా॥ 47

మ॥ అరయన్మానుషజన్మమందుఁగలదుఃఖాగ్నింగడున్ద్రేపెడు
న్నరిగానైహికభోగవాంఛయనునాజ్యంబట్టులౌటన్భవ
త్కరుణావృష్టివిమామకీనభవసంతాపంబుఁజల్లార్చిన
న్ద్వరగాఁబ్రోవుమునీకుమ్రొక్కెదనుదేవాసూర్యనారాయణా. 48

మ॥ అవవిన్మానవజన్మమందుఁగలసౌఖ్యంబెన్నఁగానెల్కతో
కవిధానంగడుసన్నమౌఁదుదకుదుఃఖంబెక్కువౌనేటిపా
ర్థువలెన్గావునమామకానుభవమాలోచించిసంసారవా
ర్ధివడిన్దాఁటెదనీకృపాతరణిచేశ్రీసూర్యనారాయణా॥ 49

మ॥ ధనమారాదుదురాశపోదుపరతత్త్వజ్ఞానమాలేదుయౌ
వనమానిత్యముకాదువార్ధకమునన్వామాక్షియౌఁజేదుజీ
వనమాయెన్నఁగఁబాదుదుఃఖములకుంబల్మాఱటుల్గావున
న్నినునేఁగొల్తునిఁకేలవాదుదయఁగన్మీసూర్యనారాయణా॥ 50

మ॥ తనరంగాఁబరిపూర్ణభావమునమద్బాల్యంబువోవవ్వినూ
తనమౌయౌవనసన్నిపాతదశచేతభ్రాంతచిత్తుండనై
తినయారేవయసిప్పుడున్మరణనెంతేబుద్ధియన్నట్లుట
క్కునుగన్పుట్ఫుచిఁకేమినేనగుదునోకోసూర్యనారాయణా॥ 51

మ॥ అవురాగొంగళిలోనఁదించుఁదలపోయన్వెంట్రుకల్లెక్కనే
యువిధిందప్పులుపట్టుచుంద్రుకడునన్యోన్యంబువిభ్రాంతులై
యవనింబండితమానులౌఱములుమాయాకల్పితంబైనయీ
భవమందెట్లువివేకమబ్బఁగలదబ్బాసూర్యనారాయణా॥ 52

శా॥ నీవేదిక్కనినమ్మిసర్వమునకున్నీపైభరంబుంచియే
త్రోవన్నేవునెఱుంగఁబోకజగమందున్గ్రుమ్మఱంబూనిత్వ

తేన్పవా వైభవమిట్టిదంచు బ్రజకున్దెల్పంగయత్నించున
న్నీ వెల్లిష్టములిచ్చిప్రోచెదవొతంద్రీసూర్యనారాయణా॥ [illegible]

శా॥ ఇమ్మాద్కిన్నవదీయనామసుధ గ్రోలింపన్నదాతుచ్చభో
గమ్ముంజిత్తము గోరుమోదకమువేడన్నేమపశ్వానంబఖా
దమ్ముందబ్బు మెక్కనేగునటులిద్ధాత్రింభళీనై జిఫ
ర్మంబున్నామనుపవేరశక్యగు మహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 54

శా॥ ఉత్సాహంబునందావకీనయశమెంతోలోకులువొప్పంగను
ద్యత్సంగీతకవిత్వవైభవము చేతంజాటంగాంబూవితి
న్మాత్సర్యంబుదొలంగియెల్ల ప్రజనన్నన్నించునట్లీవుబ
ల్వాత్సల్యంబునంబ్రోచుచుండునదియుప్పాసూర్యనారాయణా॥ 55

మ॥ గుటిగానిన్నుజియింపకెందుకిటులంగొంతెమ్మకోర్కుల్మతీ
న్మతిదుశ్చింతలులేనిపోనియనుమానంబుల్వ్యథాచేష్టల
ద్దిరనావశ్యముగాకయెంతయునుమచ్చిత్తంబుగల్పించెడి
న్పరిగానీయెడదీవిబ్రదిప్వమినైనసూర్యనారాయణా॥ 56

మ॥ సమతన్లోకులకెల్లభూతదయయున్సత్యంబుబోధించుచు
న్రమణన్నీదగుకీర్తిరాల్గరంగగానప్రౌఢిచేజాటుచు
న్వ్రమదంబొప్పంబరాంగనావిముఖతన్వర్తించుచున్బ్రహ్మచ
ర్యమునేసల్పెదనాకుందోడుపడుమన్నాసూర్యనారాయణా॥ 57

శా॥ ఔన్నత్యంబెదవొందనీవిమలదివ్యాకారముంజూపినా
కెన్నండీవతయంబొసంగిమతినాయిష్టంబులందీర్చెదో
విన్నపేవినునమ్మకొంటినికనీచిత్తంబునాభాగ్యమో
యన్నావేల్పులమిన్నలోకములకన్నాసూర్యనారాయణా॥ 58

మ॥ ఖళిరాయెన్నివిధాలంజూచిననునీపాదంబుదక్కన్యమి
య్యిలలోంజింత్యముకాదటంచెఱుంగంబోకెంతేవ్యథాయాసము

న్నలుమోసంబు దురంతశోకముఁదు దిన్గాపించు కాంతావనం
బులకాసింతురునన్నుఁ జోఁజజమలబ్బ్ సూర్యనారాయణా॥ 59

శా॥ విష్కాపత్యము చెల్లఁబోదకటయా విర్వాగ్వచిత్తంబునం
దుష్కార్యంబులలో నవంచిపయి కెంతో నవ్కర్మైచర్యంబుల
న్నుష్కప్రేమయు కూన్యహస్తముల నెందుఁజూపకుంచునమ్మవో
విష్కావ్యక్షతఁ బొందవాదునద తండ్రీ సూర్యనారాయణా 60

మ॥ ప్రతిపాదంబు ప్రమాదయుక్తమయి యెప్పట్లన్దుర్జ్ఞానసం
యుతమౌచున్ క్షణభంగురంబయిమతెంతో బల్పుఖాభాసమౌ;
బ్రతుకున్నమ్మివృథా ప్రయాసమునన్వవప్న ప్రాయసంసారభో
గతతిన్మానఁగలే నెఱింగియు శుభాంగా సూర్యనారాయణా॥ 61

మ॥ అలరంగాజగమెల్ల వెఱ్ఱియెకదాయా వెఱ్ఱికిన్వేవిధా
లిలలో నెవ్వనిపిచ్చి వానికిముదంబెం తేనియున్మాదము
జ్జ్వల మైనంగదుహోవినల్పు మతిశాంతిం బైనసీధ్యానము
న్నలిలో కోపకృతిఁబొనర్చు నిజమన్నా సూర్యనారాయణా॥ 62

శా. భూతాదర్శమువంటి మాయయెడ సంపూర్ణైక జీవుండుప్ర
స్ఫీతం బైనప్రవృత్తి చేఁదనుజగచ్చిత్రంబుగాఁజూచిమో
హాతిక్రాంతుఁడునైవి వృత్తి మెయిస్వీయా ద్వైతభావంబుసం
ప్రీతింగాంచునటంచు నెంచెదను దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 63

శా॥ వేదాంతంబునకున్ని జానుభవముర్వింజాల దూరంబునిః
ఖేదాద్వైత మదేడయిట్టులభి వాగ్నింగుందు నేనేడయా
ఖేదజ్ఞానము దేహమున్న వఱకుఁబీడించెదున్న న్ననిం
కేదారిన్బుఖ పెట్టఁజాలెదవు తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥ 64

శా॥ త్వద్దివ్యాంఘ్రిశిరో జభక్తియదఁదప్పన్సర్వ వేదంబుల
న్మద్దల్పా ఱిగసించి నంజనుఁడుతన్నుఁదా నెఱుఁగండహో

యద్దంబందు నఁదకన్గన్నుఁగ వస్త్వేయా కారముంజూచు చె!
ల్లె ద్దేశంబున నైన నారయఁగఁ దంద్రీ సూర్యనారాయణా॥ 65

మ॥ కనుచుండున్సు ఖదుఃఖరూపముల జాగ్రత్స్వప్న కాలంబుల!
న్గనలేఁ డెయ్యెదియున్సు పుత్రధన కాంతాలగ్న చిత్తుండుకా!
వివినుంగొల్చు మహాత్ముఁడీ జగములన్ని త్యంబు వీక్షించియు!
న్మనమందందడిఁ కెవికారములనైన న్సూర్యనారాయణా॥ 66

మ॥ పనినాసింపకయే మహాత్ముఁడు మనోవాక్కాయ కర్మంబుల!
న్నిను సేవించుచుఁడునో యచవికిన్ని త్యంబుఁగామాదిశ!
త్రునికాయఁ బెచయొను వెండియును నీరూపంబుగాలోక మె
ల్ల విరూపించుఁ బ్రమోదకారియయిలీలన్ సూర్యనారాయణా॥ 62

మ॥ జగమందెల్ల క్రియల్ని జంబుగభవత్సంకల్పమూలంబుల
న్చుఁగడు న్నూధిగనమ్మ భాగవతుఁ డెందున్ఖేద మోదంబులం
దగులంబోవకసాక్షిమాత్రుఁడయియానందించునీభక్తిక
న్నగడింపన్భవవార్ధితారకమెదన్నా సూర్యనారాయణా॥ 63

శా॥ దీపంబెట్లిరులస్స్వరూపముగనెంతేఁ బ్రజ్వలింపించునో
నీపై భక్తియటుల్సదాత్మమయమున్వేఁజేయుఁగామాదులన్
హోపద్మాధిపవిత్యతృప్తికయునీధ్యానంబుదక్కన్యమ
ర్త్యోపాయంబినుమంతయుంబనికిరాదో సూర్యనారాయణా॥ 64

మ॥ సరిగా వేదములెల్ల రువ్వియును శాస్త్రంబుల్గడున్రోలియు
న్గురుబోధల్వివియున్ని జానుభవమున్శోధించియున్మర్త్యుఁడె
ల్లెఱుఁగున్నీదగునిత్యతత్త్వమహహాయెండన్గనంజాలునే
ధరనెందైననుగ్రుడ్డగూబపరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 70

శా॥ నాకుంబ్రహ్మకభేదమంచుజగమున్గల్లించుఁబ్రాల్మాలిపే
రాకంటంబడిభిక్షమెత్తుకొనుసాహంకారికిన్మోక్షమె

ట్లోకష్టంబుగవ్యాససూత్రములగుంటుల్వెట్టివర్ణించనీ
యీకందంచినటియ్యమబ్బెటులటోసూర్యనారాయణా॥ 71

శా॥ ఊహాపోహలుశాస్త్రశోధనములున్యుర్తుక్రతుస్నానము
ల్సోహమ్మంచువచించుటల్వ్రతలుసత్యంబుందయన్నట్టియు
త్సాహంబొప్పఁగభక్తితోభవదుదంచన్నామసంకీర్తనం
బాహా సేయక మోక్షమబ్బెటులయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 72

శా॥ ఏలావేయివిధాలయుక్తులిటులీవీలోకజాలంబుల
న్లీలంబన్నుచుఁబెంచుచుందుమముచున్ క్రీడించుచున్నావటం
చోలిన్నమ్మిత్వదీయపాదభజనంబొక్కింతయున్మాననన్
బాలన్మంచిననీళ్ళముంచినసరేనాసూర్యనారాయణా॥ 73

మ॥ ఒకవేళందనలోనలేనిజగమెంతోలీలకైపన్నిమా
మకమౌడెందమవస్థలెల్లఁబడుచుంబల్మాఱువేరొక్కవే
ళకుపిశ్చింతతనుండునీవునుమతాలాప్రపంచంబుఁద
ప్పకనీయందెతలంచియుందలఁపవప్పాసూర్యనారాయణా॥ 74

మ॥ ధరణింజీఁకటివేళదవ్వువెలుఁగుందర్శించుకందోయికి
న్మతియేవస్తువులైనఁదోఁచసటువిన్ ధ్యానించునవ్వానిక
ద్దిరయీలోకవికారముల్మదిరవంతేవింగనన్రావుగా
యరయంగాఁదనజీవితంబునమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥ 75

మ॥ అమరన్నంగరునుండిదానిదగువాయస్వేరుసేయంగశ
క్యముకానట్టులవిజ్జగంబెడపరాదయ్యారెవిన్నుండిచ
క్రమునంగోణమురీతినారయఁగనీత్రైలోక్యమేపారినా
శమునీయందునఁజెందుచుండుఁబరమేశాసూర్యనారాయణా॥ 76

మ॥ స్థిరతన్పాత్వికభక్తిమార్గమునవిన్నేబింపఁగాలేనియా
నరుఁడెంతోజడుఁడైనశాస్త్రిచణుఁడైనన్లేదుకార్యంబహా

ధరనూహింపఁగ గ్రుడ్డికన్దెరచినన్దామూసికొన్నన్నరే
చరితార్థంబిసుమంతయుంగలుగదీశా సూర్యనారాయణా॥ 77

మ॥ అకటానీపయిభక్తియేభవహరంబంచున్గడున్రూఢిసే
యకమచ్చిత్తపుదేలతావకదురూహ్యాద్వైతతత్త్వంబుఁబూ
నికతోదంబలుమాఱెఱుంగుటకుయత్నించున్భుశీశక్తిలే
మికిశౌర్యంబుస్వభావసిద్ధమగుఁజుమ్మీసూర్యనారాయణా॥ 78

మ॥ జగతింగల్గుసమస్తచోద్యములఁగాంచన్బూనుఁడానెల్లవ
స్తుగుణంబుల్దెలియంగనెంచుమతియెంతోయష్టసంసిద్ధులం
బగలున్రాతిరిగోరుగానిమదిసర్వంఖల్విదంబ్రహ్మయ
న్పుఁగడున్శాంతివహింపదేలశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥ 79

శా॥ అయ్యయ్యోభవశోకముందలఁచియెట్లాత్మస్థితిన్నిల్పుదు
న్వెయ్యేలాయిహభోగవాంఛవొడమన్వేదాంతమూఢున్గదా
యయ్యామానవుతెల్వివ్యర్థముసుమా యామూఁగనాల్కట్లున
న్నెయ్యంబొప్పఁగనెప్డుప్రోచెదవొతండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 80

మ॥ భవదీయాంఘ్రిసరోజభక్త్యమృతముంబల్మాఱునాపించునా
కృపురావద్దనఁబొండ్లియన్నకులిదేలాశుష్కవేదాంతత
త్త్వవిచారంబుప్రతిక్షణంబుమదిలోఁబ్రాపించిపీడించెడి
స్పృహయందీప్సితవస్తువబ్బుటయుదబ్బోసూర్యనారాయణా॥ 81

శా॥ ద్వైతంబుంచుటయుక్తికాదుమతియద్వైతంబుప్రత్యక్షభా
వాతీతంబటునాసఁగర్మములుసేయన్మానరాదెంతయున్
ద్వైతాద్వైతసమంబుబ్రహ్మమనుచున్ధర్మంబువిర్మోహియై
ఖ్యాతిన్బల్కినవాఁడెయుత్తముఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥ 82

మ॥ భళీ సేవనుకూలమైనయెడనాపజ్జన్మహావ్యాఘ్రము
న్నలినాలేగవలెంజెలంగుఁబ్రతికూలంబైనచోఁద్రాడుపెం

జిలువట్టుల్పయ పెట్టునన్నుమతీనీచిత్తానుసారంబుగా
విలసస్పష్టిస్థితినాశ ల్జురుగుఁదం|్రడీసూర్యనారాయణా॥ 83

మ॥ తృటియైనన్మదినీపయిన్నిలుపల్లేనేకాదశీనిష్టనె
న్నటికిన్సల్పఁగ లేనుదీర్ఘములమున్గల్లేవిఁకేపుణ్యసం
కటముల్నేఁబలేనుగావిభవశోకంబూడ్సరమ్మంచువి
న్నిటులఁబిగ్గరఁబిల్పుచుండెదనుదం|్రడీసూర్యనారాయణా॥ 84

శా॥ యుక్తింజెప్పఁగ లేనుగావిమతియెట్లోనీవజ|్రసంబున
దృక్తాధీఁడవై సమస్తజగదాధారుండవైయుంటివం
చుక్తుల్పెక్కులిఁకేలనమ్ముకొనినేనున్నాఁడనీవాఁడనా
సక్తిన్నన్నెటుచేపినన్పరియెయిాశాసూర్యనారాయణా॥ 85

మ॥ ఖశిరానాదగుపుట్టువున్మృతియున|్రపత్యక్షతన్లేవిఁక
న్గలయున్జాగరమున్నమానుభవమున్గన్పట్టుటన్వాస్తవం
బులుకావవ్విసుషుప్త్యవస్థనుమనంబుల్లీనమౌఁగాననా
కిలలోవన్ప|్రిమంతెవేరుస్థితియేదీసూర్యనారాయణా॥ 86

మ॥ |్రభమచేసర్వజగంబుగల్గినవివి|్రభాంతింగదాయంటేఁద
త్త్వమెఱుంగంబవిపూనుకొంటసహజోన్మాదంబహీనన్నుఁబో
లమహాపండితమావికిన్గనుకనీలోకంబునందుష్టిలే
శమున్వైనంగనఁజాలకుంటిఁబరమేశాసూర్యనారాయణా 88

శా॥ జ్ఞాతంబైనపదార్థతుల్యమగునజ్ఞాతంబుదోతేరఁద
ద్జ్ఞాత|్రపాప్యవికారమున్మతీతదజ్ఞాతంబునందోఁచుచే
ఖ్యాతి|్రప్తాతియనంబడున్గనుకజ్ఞేయజ్ఞానవిజ్ఞాతృత
త్త్వాతీతంబగుభూమమీవగుదువన్నాసూర్యనారాయణా॥ 88

మ॥ |్రకమతన్దేహబలంబుతగ్గుచునుశాఁగాఁదొంటిమాదిక్కివ్విభో
గములంబొందఁగలేకపాటుపడిసత్కర్మంబులన్సేయఁబో

కమలెల్లైననుగాఁ యాపనమఁగాక న్మెట్టవేదాంతవా
క్యములంబండితుఁడౌనుమాద్యృతుఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥ 89

మ॥ క్షితియందున్న గవారలెల్లఁ బితలై స్త్రీలెల్లరున్మాతలై
మతిలోఁదక్కి నభూతసంచయములస్మత్ప్రాణతుల్యంబులై
సతతానందమునాకొసంగమతియుష్మత్పాదసంకీర్తనం
బతినిష్ఠామతి నేనొనర్చు టెపుడయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 90

మ॥ తనువున్దెల్పియువృక్షబీజములవొంతన్పూర్వులసూక్ష్మక్రమం
బుననన్యోన్యముగారణంబులవుచుంబూర్వాపరావస్థల
న్దనరున్వస్తువిభేదమందకటుగానన్నేమనిత్యుండనై
కొనుచుంటిం బలుజన్మముల ప్రవసచక్షూసూర్యనారాయణా॥ 91

శా॥ అయ్యాయెక్కడనున్నవాఁడవనఁకంపాంభోధినీకీర్తనం
బయ్యాలోకులఁ వొఁగునట్లునలుపన్యత్నించునీదాసుం
న్నెయ్యంబొప్పఁగఁద్రోవకిట్టులుక్రమన్పెట్టంగనేలాత్వర
స్తయ్యాలించిప్రమోదమిమ్ముశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥ 92

మ॥ అరయంగావిపరీతభంగివిమదిష్టానిష్టములూపెడున్
స్థిరతందుర్వ్యసనంబులవ్మిగులనన్బ్రేమిందుఃత్కర్మముం
దురహిన్వేసటగొల్పుచుండుమతిసంతుష్టిన్వడిన్దుబ్బన
ద్ధిరచిత్తంబనుకూలశత్రువిదెకాదేసూర్యనారాయణా॥ 93

మ॥ సులభాస్వాదనమెట్టులబ్బునిఁకనోర్పూచీబిలంబంతయా
కిలికొండంతనునట్టులాయువరయంగానల్పమిద్ధాత్రిలో
పంభోగేచ్ఛఘనంబుగావునరసాభాసంబుసంసారమం
న్బులలిన్భాబ్జ్ఞఁడెతింగిపిన్గొలుచుచుండున్సూర్యనారాయణా॥ 94

శా॥ పాముంజావదుకట్టియువిఱుఁగదన్యాస్త్రానుసారంబుగా
సామర్థ్యబునవస్తుశోధనయెతన్యంకాసమాధానము
ల్పీమఁబొందవుగానజ్ఞానమునఁదుష్టింజెందరాదెందున
న్స్వామీనీపదభక్తియోగమునఁదప్పన్సూర్యనారాయణా॥ 95

శా॥ నానేరంబులనైఁచినీసుభజనానందంబజస్రంబున
న్పూనంజేసిసమస్తలోకులనుసంతోషాంబుధిన్ముంచుస
ద్గానోద్యత్కవితాప్రభావమిడినన్గాపాడుచున్నావుగా
యేనీయప్పుఁకనెట్లుతీర్చఁగలనోరీసూర్యనారాయణా॥ 96

మ॥ కరుణంగంటికిఱెప్పపోలికననుంగాపాడుచున్నావునీ
బిరుదుంజెల్లునులోకబాంధవుఁడనీవేదేవదేవుండవం
చరహిన్నిన్భజియించుచున్నగతిలోనొంపారనీకీర్తిసు
స్థిరతంజాటెదఁబ్రాణమున్నవఱకున్శ్రీసూర్యనారాయణా॥ 97

శా॥ ఛాయోషాకమలాధినాయకనమస్కారంబునీకున్సదా
మేయాయంజలినీకువందనముస్వామీనీకుదండంబున
ద్ధేయానీకుజోహారపారకరుణాబ్ధీనీకుసాష్టాంగమో
హోయయ్యామఱినీకుమ్రొక్కెదిగొనీకోసూర్యనారాయణా॥ 98

శా॥ నీపైనెంతయుభక్తితోశతకమున్నేనీదయావాప్తిచే
నీపాఁతమ్మగియించియిప్పుడుత్రిలోకీశత్వముంబొందిన
ట్లోపద్మప్రియమేటిసంతసముతోనున్నాఁడనాతప్పుల
స్రేపున్మాపునసైఁచిప్రోవుననుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 99

మ॥ వినువీక్షింపవికన్నుదోయిమఱియున్నీపూజలన్సేయఁజా
లవిహస్తంబులునీదువామమునుబల్కంబోవినోర్నీకుమ్రొ
క్కవిశీర్షంబు భవచ్చరిత్రసుధవేడ్కన్గ్రోలఁగాలేవివి
వ్కవినుంగొల్వవిజన్మమెందుకురతండ్రీసూర్యనారాయణా॥ 100

మ॥ ఆరయంగాసకలశ్రుతిస్మృతిపురాణాద్యర్థసారంబుఁబ
ల్మఱునాళ్ళక్తికొలందిఁజూచితుదకిమ్మైరూఢిఁగైకొంటిసం
సరణాంభోధిఁదరింపఁజేయుటకుయుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
నరలోకంబునలేదుపాయమనియన్నాసూర్యనారాయణా॥ 101

ఆ. నారాయణదాసుఁడు.

శ్రీ గణేశాయ నమః

మృత్యుంజయ శివశతకము

కందములు

ఓనాథ దీనరక్షక
మానుగ మముఁ గావుమా యుమాప్రాణేశా
భానుశశివహ్ని వీక్షణ
జ్ఞానానందమయ మాకు జయములిడు శివా 1

పెక్కులు ప్రేలెదఁ బ్రతినలు
నొక్కటియున్నిలువ దాద హో పౌరుషవా
క్కెక్కడ నాబ్రతుకెక్కడ
నక్క దివితలా బనాఁగ నగజేశశివా 2

తప్పక యాపదకడ్డయి
విప్పగుకరుణారసంబు వెల్లిగొలిపి వి
న్గొప్పుం దాల్చినజగముల
యప్పా మముఁ బెద్దగావు మా సాంబశివా 3

నా బ్రతుకు జాటఁ బెంచిన
నీవాహ్వా నాదుతోడు నీతోడుసుమా
భావజగర్వ విభంజన
కావుము తడవేల నన్నుఁ గాచునెరశివా 4

విక్కము నీ వీశుండవు
దిక్కుగలిగి వేఁడుకొంటి దీనుండను నా
ప్రక్కం దో దలరించుము
మ్రొక్కెద నాకోర్కె దీర్పు మోసాంబశివా॥ 5

ప్రొద్దు భక్తితోడుత
నా పెద్దలు నేను విన్న నమ్మితిమిగదా
రావేల శేషకంకణ
కాపాడుము నాదుతోడు గల్గి భవ శివా॥ 6

ఇప్పటికిప్పటికే యో
యప్పా నీమీఁదశతక మలరించెదనీ
గొప్పయు దక్కుం గాచిన
విప్పాపి జగంబులోన నీశ భవ శివా॥ 7

నీకీర్తి చాటుకొనెదము
మాకాయుర్దాయవృద్ధి మతిమతిరానీ
రాకాశశాంకమౌళీ
ప్రాకటముగఁ దోడుచెలఁగి పాలించు శివా॥ 8

నీయెఱుఁగనట్టివున్నె
మాయిక్కటులు సర్వవేత్త మన్నించికృపన్
నాయున్నఁగాచి చూపుము
నీయున్నతభక్తరక్ష నిక్కమవిశివా 9

శంభో శంకర యని ని
న్నంభారవములగ నార్చు నాశ్రితులము క
ష్టాంభోధిఁ దేల్చుతండ్రీ
వింభావించితిమి యన్న నీవాడ శివా 10

యాచింపఁ దగినవాఁడవు
నీచులఁగొలిచియాడి నోరు నీచయ్యేఁగదా
నీచరితామృతమున నా
వాచవిదీఱఁగవలయుఁ బరమేశ శివా 11

ముదమున నాతోఁదలఁచఁగఁ
బదిలముగా వేగమమ్ముఁ బాలించుము నీ
పెద మబ్బులింగఁడవుగా
పదపడి పెక్కేండ్లుమమ్ముఁ బ్రతికించు శివా 12

ఊరులు పల్లెలు వారులు
చీరలు మఱిసకలమైన సిరులివి మేలా
యారూఢిగఁ జిరకాలము
నీరూపముఁజూచుకోర్కె నెగడించు శివా 13

లోకములోనా సొగసులు
నీ కరుణంగాదె యెంత నేర్పరివౌరా
శ్రీకంఠభక్త రక్షణ
కై కాలానలము బ్రమింగఁ గల్గితివి శివా 14

ఈదొంగ దాసునియెడ
న్నీదయగన్పర్చు తోడు నీడ వెలుంగన్
నీదివ్యగాన మహిమన్
బోదోలుదు వ్యాధిబాధ భూతపతి శివా 15

అకటా యార్తుండఖిన్నుండ
నొకించుకయు నీదుకరుణ నొందిబ్రతుకుకై
వికలదశఁబల్కు చుంటిని
సకలేశ్వర మాకుహాయి సల్పుముర శివా 16

శరణమని నీదుపావన
చరణంబుల నాశ్రయించు జంటన్నమ్మన్
గరుణించు దెబ్బదేఁడులు
ధరణిన్నికీర్తి విల్పెఁచము సాంబ శివా॥ 17

మృత్యుంజయుండనని వి
న్నిత్యము శ్రుతిచాటుచుండ విక్కటఁబేనిన్
అత్యనుకూల వినాయువు
సత్యంబుగ నీకుభక్తు జంటనిడు శివా 18

శ్రుతి మతి గతి నేనెఱుఁగను
గతినీవే యనుచు నెటులో కావ్పించెను నా
బ్రతుకును జంటందోడువి
రతముంగాపాడి మీఁది రక్తిఁగను శివా 19

జోడుగఁ దోడుగ నీడగ
వేఁడుకతో శ్రుతుల మేళ వించుచు నిన్నుం
బాడి కనిడీర్పుకొందుము
వేఁడెదమాజంటఁబెంచు పెక్కేండ్లు శివా। 20

మృత్యుంజయత్వ విభవము
విత్యుఁడఁవౌ నీక్షిదక్క నేమందెదమా
సత్యస్వరూప శంకర
గత్యనుకూలతనుఁజూపి కాపాడు శివా। 21

అన్నియుఁ దెలిసినజాణవు
పన్నగముల నగలదాల్చు వైభవుఁడవు వి
త్యోన్నతి మృత్యుంజయుఁడవు
కన్నారం జిరము మమ్ముఁ గావుము శివా॥ 22

ఒక ధైర్యము మాత్రమె తా
వక సేవకులందుఁ గలదు బహువత్సరము
ల్పకరంబుగ నింబాడుట
కిఁక దీర్ఘాయువులఁ జేయు మీశ భవ శివా॥ 23

వాక్కులు వ్రాతలు సఫలమొ
విక్కమొ! యిప్పకమొ నీవె నిర్ణయపరచన్
జక్కనను భయమునన్నా
ప్రక్కనుఁ గాపాడు నిన్ను భావింతు శివా॥ 24

నాకోర్కెఁ దీర్చనియెడ
న్నాకుండిన వెఱ్ఱితెంపు నన్నుస్వను నే
వాకుందెఱువను మూఁగటు
నీకీర్తన సొంపు లొరులు నేర్పుదురె శివా॥ 25

హరహర శంభూ శంకర
దురితవిదూరా స్వభక్త దుఃఖవిదారా
కరుణాకర మృత్యుంజయ
పరిపాలన సేయుమన్న ప్రాణహిత శివా॥ 26

లోకులకుఁ దెలుపనోడిన
నాకుండిన పాపచింత నవ్వేదహోయా
లీకలము నొరులు గనలే
రాకులపాటేలకావు మన్నభవ శివా। 27

నీవెఱుఁగుదైన మూఢుఁడ
నేవెరువునఁ దెలుపుకొందు నీకుఁడవగుటన్
గావుముతోడలంన్నె
జీవించినవఱకుఁ జంటఁ జేపట్టు శివా। 28

కొన్నాళ్ళు దేహ మావల
విన్నాఁతియు భోగవాంఛ నేముబ్రతికిహో
యిన్నింబాదెడుఁ జంటకుఁ
బన్నుగ దీర్ఘాయువిచ్చి పాలించు శివా 29

నాకోర్కె నీదురక్షణ
యేకమనుచు నెఱుకచెప్పి యెల్లజగములున్
నాకవిత శరణుజొరఁగా
మాకష్టము దున్మి చిరము మన్నించు శివా 30

ఆశ్రితులను నీ కీర్తన
కేశ్రమప్రాణంబులనక యెల్ల దెసలు రా
గాశ్రితములు గాఁగవగా
మిశ్రిలయలఁబాడఁజిరము మెలఁగించు శివా 31

నీ కీర్తన సేయునెడన్
లోకుల కాశ్చర్య మొదవ శ్లోకములంగీ
తాకృతులు పాడు జంటన్
శ్రీకంఠాభక్తరక్ష చేపట్టు శివా! 32

కన్నీరందవి శోకము
నన్నిట్టులముంచనీకు నాగవిభూషా
కన్నారఁ గావుమన్నం
బన్నిగ నెనరుంచుమన్న పాలించు శివా! 33

ఇదియొక వెఱ్ఱిగ వ్రానెద
మదికిన్ ధృతికొంతకొంత మఱపుభయముతో
నిదురయనక నిటలాక్ష
సదయుఁడవై కావుమన్న సర్వేశ శివా! 34

నాదీక్ష నేటిరాతిరి
నీదయచేఁ గష్టమెడసి నేముసుఖమునన్
పై దోడు జంటఁబెక్కెం
డ్లాదుకొన నృపథ మిదిగొ యాలించు శివా॥ 35

నీప్రాపు చని యెఱింగిన
నేపామరుఁడై నఁగావి యె ట్టిల మఱచున్
గాపాడఁగ నిర్బంధనఁ
జేపట్టి నినుం జిరాకు నేయకయె శివా॥ 36

రక్షించుము రక్షించుము
రక్షించుము నీధుదాసు అవ్వనిదకు ఫా
లాక్ష లోకాధ్యక్షా
అక్షీణకటాక్ష బ్రోవు మన్నభవ శివా॥ 37

నీకన్న న్యాయకర్తలు
నాకన్నను దుష్టమతియు నహియని చాటన్
నీకీర్తిం జిరకాలముఁ
బ్రాఁకింపఁగఁ గోరితన్న పాలించు శివా 38

కలమా కన్నీరోడ్చకు
మనభక్తపరాయణుండు మనవిభుఁడభవుం
డిల నీకష్ట మెఱిఁగి కో
ర్కెలదేవుం డిడును జెల్లరే వెఱ్ఱి శివా॥ 39

నాలోపల నావెలుపల
నీలావణ్యంబులేక నీభక్తి యెటుల్
జాలింగొని మృత్యుంజయ
పాలించఁగదన్న ప్రాణ బంధుఁడవుశివా 40

బ్రతుకులు నతుకులు బితుకులు
చతురతనింగూర్చిపాడఁ జాలినమాకున్
బ్రతిలేకయె చిరకాలము
బ్రతికించుమయన్న ప్రాణ బంధుఁడవు శివా॥ 41

ఇదినిజమౌ మాయామా
పదలో నీస్మరణగల్గి పఱపఱ వ్రాయన్
బదపడి నీపాటలతో
ముదమునఁ బెక్కేండ్లుఱుకు మోయన్న శివా॥ 42

ముజ్జగముల గల సంపద
గజ్జివలెండలఁచి నీచకామసుఖములన్
బొజ్జ లటర నిన్ బాడెద
మజ్జరె మాయన్న గాఁవు మాయన్న శివా॥ 43

ఆహాధైర్యముతోడగు
నోహో నీదయయువచ్చు నోజగదీశా
సాహసమువ విటులుంటిన
యోహర కాపాడుమన్న యోసాంబ శివా॥ 44

తెలివెంగుత్సిత భోగము
లిలలో నీపాతభజన మెంతోపెక్కేఁ
డులు జంటఁబాయకుండెద
నలరించుము నన్నుఁదీయ నన్నలవ శివా॥ 45

శారదశీతాతపహా
సారపిచంద్రానలాక్ష చారుజటాజూ
టారోధితదివ్యధునీ
పూరయశస్సాంద్ర బ్రోవు మోసాంబ శివా॥ 46

సాక్షాత్కరించితన్నా
రక్షించితివన్న మంచి రసికుఁడవన్నా
యాక్షణము తెలియనీ నా
పక్షము నీవుంటివంచు భక్తులకు శివా॥ 47

స్ఫాటిక విర్మలినాకృతి
మేటిదయన్దాసుఁ బ్రోచు మిన్నదనంబున్
నేటికిమాకష్టములను
మీటిన వినుఁగంటినన్న మేలిడిన శివా॥ 48

రాదు నిరూపింపఁగ నే
మో తెలుపును చక్కఁదనము లొల్కెడు నీసం
పాదితసుందర రూపము
సాధుల రక్షించుమన్న సర్వేశ శివా॥ 49

ముమ్మాటికి నీపదముల
నమ్మితి నమ్మితి విఁకెట్లు నంగాచెదవో
సుమ్మా నీభక్తులమన
నిమ్మానీ కీర్తిచాట వి మ్మోర శివా॥ 50

శతకోటి మదనరూపా
శ్రితజనహృద్దీప ప్రకట శేషకలాపా
అతివేగము నీ భక్తులఁ
జతురతగాఁబ్రోవుమన్న సాంబభవ శివా॥ 51

సమయమిది మమ్ముఁబ్రోవన్
క్రమముగ నీ సంశ్రితానురాగముతోడన్
శ్రమవాపి వేగఁదంద్రీ
విమలాకారంబుఁజూపి వేంచేయు శివా॥ 52

ఇప్పుడు నాదగు కోరిక
చొప్పున మమ్ముద్ధరించి చూడుము దయతో
నప్పా సంశ్రిత బంధుఁడ
విప్పగు నెనరుంచి వేగ వేంచేయు శివా॥ 53

నా యీ విన్నపు వ్రాఁతలు
నీ యట్టి మహాత్మ్మమనసునేఁ గరఁగింపన్
దాయ బెటు లెక్కటా వేం
చేయుము నా యన్నఁ బ్రోవ శ్రీకంఠ శివా। 54

వలపుందలపున్నీపయి
నిలిపితి సందియములేదు నిక్కంబుగ మం
దులమారివేల్పు వౌదువు
కలనైనం బరులనమ్మఁగాఁబోను శివా॥ 55

భయములకు నెల్లనెక్కుఁడు
భయమౌ మరణంబు దానిఁ బాపఁగలనునీ
దయ మా యెడఁ గలదేని స
మయమిది వేఁగావుమన్న మదనారి శివా! 56

నీ దిక్కు దప్పదాసుని
కేదిక్కుంగానరాద దెంత వెదకినన్
వాదేల ప్రోవుమన్న మ
హోదార చరిత్రవేగ నోసాంబ శివా॥ 57

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ
మృత్యుంజయ యనుచు విన్న నెప్పుడు గొల్వన్
మృత్యువు చేరఁగ వెఱచును
సత్యము గాపాడుమన్న సాంబభవ శివా। 58

నీకునసాధ్యం బెయ్యది
లోకములో లేదటంచు రూఢిగఁ దోఁచెన్
శ్రీకంఠ కావుమన్నద
యాకర వేవేగఁ బ్రోవు మా సాంబ శివా॥ 58

నీ భక్తికన్న నెక్కువ
యీ భువిలో సుఖములేవ దహీనకలాపా
నీ భవ్యదర్శనంబిడి
మాభయములఁ గొట్టి చిరము మన్నించు శివా॥ 60

అద్దిర ముజ్జగములకున్
ముద్దువలపు మగఁడ వీవు పురహర యనుచున్
దద్దయుఁ బాడెదుఁ జంటన్
సద్దయఁ జిరకాలముంచు సర్వేశ శివా॥ 61

ఇహ సుఖము దూలవంటిది
మహాత్మ నీభజనకన్న మఱియానందం
బహహా యెందుండోఁచదు
దహన రవిశశిక మమ్ము దయఁజూఁడు శివా॥ 62

ఎంతో నాసవడితి నా
వంతయు ధృతిచెడకయుంటి నాలస్యంబున్
సుంతయుఁజేయక దాసుని
పంతంబీడేర్చుమన్న బ్రతికించు శివా॥ 63

నగమిచ్చినావు తక్కిన
సగ మాయుర్దాయమిచ్చి జగమందున నీ
యగణితకీర్తి నలరఁగ
మొగమోటంబుంచి బ్రోవు మోయన్న శివా॥ 64

భోగములఁ గోరనొల్లము
భోగీశ్వర భూష బ్రతుకుఁ బొడిగించినచో
నీ గానము సంతుష్టిగ
బాగుగఁ బ్రకటింపనాస పడితిమిర శివా॥ 65

నాతరమ నిన్నెఱుంగన్
జేతోభవగర్వభంగ శ్రీముఖలింగా
యేతీరునఁ గాపాడెదొ
నాతోడలరించు ప్రాణ నాథభవ శివా। 66

హాలాహలభక్షణ మా
పాలన్వి బాధికతను బాపుము త్వరగా
జాలింగొని కాపాడుము
బాలేందువతంస యన్నఁ బాలించు శివా। 67

నే బ్రతికిన సార్థకమే
మీబుజములు కాళ్ళు కనులు మెడ లేనట్లో
నా బ్రతుకు జంటనలరం
గాఁ బ్రోచిన నిన్నుఁబాడి కడఁగందు శివా। 68

జతజంట వేఱుపాయక
బ్రతుకున నాతోడునీడ బలపడమమ్మున్
జతురత నీభజనంగన
శ్రుతిగాఁ గాపాడుమన్న శూలధర శివా॥ 69

బతిమాలుకొందుఁ దండ్రీ
క్షితిలో నీపేరు మిగులఁ జెప్పెదనన్నా
జతఁబెంచి పెద్దకాలము
శితికంఠా వేగ మమ్ముఁ జేపట్టు శివా॥ 70

హరహర యెట్టికవితయో
మఱిమఱి నాలోనికోర్కి మనవియొనర్పన్
గఱకఱకలమున నేడ్చెదుఁ
బఱపఱ నాపదలఁ గోసి బ్రతికించు శివా। 71

అన్నియుఁ జిత్తులు బిత్తులు
కన్నులఁ బడుచుండెఁ దప్పు గావుము నాకున్
నిన్నుం బతిమాలుట పవి
పన్నగకేయూర మమ్ముఁ బాలించు శివా॥ 72

ఏదిర నీ కుండినయా
యౌదార్యము శాంభవీమనోంబుజమిత్రా
కాదన నేలర తండ్రీ
మోదముతో మమ్ముఁ బ్రోవుమో సాంబశివా 73

అన్నా యుమామనోహర
కన్నార న్నమ్ముఁగావు కాయజవైరీ
నిన్నుంబతిమాలెద నా
యన్న ముదముతోడఁ బ్రోవుమా సాంబశివా 74

పరిపరివిధముల నెమ్మది
పరువెత్తెఁడు నిన్ను వేఁడ బ్రాయునెడన్నా
తరమ విను విల్వఁబుట్టన్
వరమిమ్మన్న మఱిహోయిఁ బ్రతికించుశివా 75

తాఁగోతి మఱియు మత్తిలె
నాఁగ న్ననుబోఁటి వెట్టి నవ్వగనేలా
వేగంబంట నలర్చుము
నాగేంద్రవిభూషకావు నాన్నభవశివా 76

హరహర మృత్యుంజయ యో
పరిపూర్ణానందముక్తి పై భవకందా
నిరసించక కవఁబెంచుము
నరిసరి నీవిషముమత్తు చాలునిఁకశివా 77

అలికిఁ గోఁకలుగొంటయె
యాఁకి నుపకారమంట యోహోచాలుఁన్
దారార్థ తనూభోగము
రారా నాయన్నఁ బ్రోవరా సాంబశివా 78

దేవతల కెల్లనీవే
దేవుఁడవో కాలకా స్త త్రిజగత్ప్రభువా
నీవంటి వాని నమ్మిన
నేవెఱపిఁక నన్నఁ బ్రోవవే సాంబశివా 79

ధైర్యము దక్కఁతి ముక్కఁతి
శౌర్యంబెడఁబాపె నీదు సేవకుఁదప్పన్
భావింపనన్య మెయ్యది
సేవలు చిగురించుమన్న శ్రీకంఠశివా 80

కావని కాకులపోలిక
నీబత్తులు సేవదొఱఁగి విన్నొఱఁబెట్టన్
భావించుమన్న కవతో
నా బ్రతికుం బెంచుమన్న నగజేశశివా 81

నీవొకఁడు నేనొకఁడునై
భావనలో బ్రాంతలోనఁ బాటలలోనన్
సేవల మైత్రింబొందఁగఁ
బ్రోవుము నాయన్నమంచి ప్రోదవుర శివా 82

ఎంగిలి మాటల నేవి
న్నుం గొనియాడుటకు వ్రాయ నో ర్వెగలింపన్
వెంగలిని సిగ్గుబొందన
నంగజమద భేది కావు మన్నభవ శివా 83

ఈనగల నీ చమత్కృతు
లేనమ్మను విన్ననమ్మ యేమఁటకానీ
రావిమ్మనీకృపా మతి
తోనాయన్ననను౯గావు దొడ్డయ్య శివా 84

అమ్మగిరి రాజసుతగీ
తమ్ముల నామనవి వినిము దమ్మనఁజిరకా
లమ్మనిచి మమ్ముఁబెంచఁగ
నెమ్మది గరఁగించుఁగాత నీ కోరి శివా 85

దీనునిపైఁ గనికారము
మానివి రాచూలి సర్వ మంగళపూ పన్
దాఁనాడు తల్లియగుటన్
గానమ్మనఁ జాటిచెప్పఁ గా నీకు శివా 86

జాలిగొను తల్లిపార్వతి
యాలించుము జగముగన్న యమ్మాస్థాణున్
మేలుకొలిపి మాజంటన్
బాలింపంబంపుమనెద ఁబాడెదను శివా 87

మానమ్మ వేల్పుప్రోడా
మానుగమాకవనుగావు మాచెలికాఁడా
జ్ఞానానంద మయాదే
వా నాయన్న ననుఁగావు పరమేశ శివా 88

పంచాస్త్ర గర్వభంజన
చంచద్దేహార్థరమ్య సత్యాకారా
పెంచుము పెంచుముకవఁబా
లించుము రాయన్న దివ్య లింగభవ శివా 89

గడునదనము గాదిది నీ
యడుగులఁబడి వేఁడుకొన్న యాశ్రితులము మా
యిడుమ లెడపి కవఁ బ్రోవుము
పడివడి మా యన్న ప్రోచి బ్రతికించు శివా 90

నా ధైర్యమన్న పాయిగ
నీదయతోఁ బెక్కులేండ్లు నిల్చెదమంచున్
ఓ దేవ దేవ మాతో
డై దీర్ఘాయువుగనన్న యలరించు శివా 91

నిర్భయమని తోఁచెను నీ
యర్భకునకు జంటపాయి యౌ బ్రతుకంచున్
దుర్భర బాధలు తెగవా
నిర్భవము భావమందు వెలసితివి శివా 92

అన్యములఁ దలఁప మేమ
న్యోన్యముగా జంటఁ బ్రోచి తొళంకవడన్
మాన్యతను బెద్దకాలము
ధన్యులుగా నుండుమన్న దయజూడు శివా 93

ఇదివిరుదు నీకు భక్తుల
సదయత రక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
పదునాల్గు భువనములలోఁ
బదపడి చాటుదు నీకన్న బ్రతికించు శివా 94

ఎంతటి చలచిత్తుఁడనో
పంతముతో నొక్కమొగినిఁ బద్యశతంబున్
గంతునరచించ కుంటిన్
వంతఁదొలఁగఁ బ్రోవుమన్న పశుపాల శివా 95

సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముగొంటల్
సత్యం బీశతకంబని
సత్యతనాయన్నఁ బ్రోవు సర్వేశ శివా 96

నీభక్తి గర్వవశతన్
నాభాగ్యము పండెఁ బెంచు నాయన్నమహో
ప్రాభవమొప్పఁగఁ దిరిగెద
నీభువిఁ బెక్కేండ్లు కీర్తి విల్వమురశివా 97

తంబుర మద్దెల తాళము
లిమ్ముగఁ గవగూర్చి శ్రుతుల నేముదశదిశల్
ఘుమ్మనఁ బాడగ వాయువు
లిమ్మా చిరకాలమన్న యేపలర శివా 98

విశ్వవనుజుమ్మీ నీదగు
నడుగులపై భక్తి సమయ మబ్బినచో నా
కడ నీవు డకతీజుదు
కడువడి మాయన్నఁ బ్రోవఁగా రమ్మా శివా 99

శివశివ శివమృత్యుంజయ
భవభవ భవపాపదూర భక్తాధారా
కవగా మముఁ గాపాడుము
భువిలోఁ బెక్కేండ్లు మమ్ముఁ బోషించు శివా 100

శ్రీమృత్యుంజయ శివశతకము
సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శా॥ శ్రీదామాంచిత పీనవక్ష సిత రాజీవాక్ష నిశ్శ్రేయసా
ధారా పాపవిదూర వేదమయ దైత్యధ్వాంత సూర్యోదయా।
కారుణ్యామృత పూర చక్రధర భక్తప్రాణసంరక్షణా।
పారావారగభీర ఘాతకర దేవా సత్యనారాయణా.

ముకుందశతకము

కందములర్పించెద మా
కందరసానూన మధుర కవితాసుధ్ధనీ
కందముగా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా. 1

సందియమేలా సౌఖ్యము
లందింపుము సంకటముల నడఁగింపుమువే
గం దయతో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 2

ముందె రుచిమరగినాఁడను
బొందుగ నీభక్తి యిష్టములిశఁగ నింకే
సందియమో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 3

డెందముఁగుందగ నీకు ప
సందుగ సంతోషపరచి సన్నుతి వినుమా
మందరధర నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 4

కందింపకు నా చిత్తం
బిందిరపై వలపుదలంచి యిష్టార్థ సుఖం
బందింపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా! 5

మం దఖిలరోగములకున్
విందుమదికి నీదు భక్తి విద్దెలకెల్లన్
నందగునో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 6

ఇందందెందైన సుఖం
బందఁగ నీభక్తియే యు పాయంబగుని
ప్పందేహము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 7

బందంబులు పాపంబుల
కందంబులు వీనులకన యము నీదుకథా
బృందము లో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 8

ముందెఱుఁగని మందుఁడ నా
చందముఁదలపోసి కష్ట సమయములంగే
లందిమ్మా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా! 9

వందెము వేసెద భక్తుల
కుందప్పు మఱెట్టి యోచల కున్నిందెలియం
గందరమా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 10

కుందింపకు నన్ శ్రితహరి
చందన నీ నవ్వులాట చాలించుము ప్రో
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 11

ఎందుకురా యాలస్యము
పెందలఁగరుణించి నీదు ప్రియదాసులఁ గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 12

అందితివి చేలి కింకీ
వెందేగెదవోరి కోర్కెలి డక విసువ నిన్
దొందరపడు నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 13

ఆందము లకుప్ప నన్నుఁబ
సందుగ దయఁగనక పొద్దు జరుపుట గొప్పా
యెందప్పా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 14

పొందుము మొగమోటము మా
యందిపుడు సదా భవత్ప దాశ్రితులము గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 15

ఆందముగఁ గాచితివి ని
స్సందేహంబయ్యె నిపుడు చల్లని తండ్రీ
వందనమిదె నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 16

అందఱికి నీవు శ్రితజన
మందారుఁడవైన మంచి మర్మము మహిలో
విందొనరుతు నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 17

డెందంబింతకు హాయిన్
బొందెను నీకరుణ విన్నఁ బోలు ప్రభువెటన్
గందుమరా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 18

పొందుగ మమ్మిటు పోషించిన
యందుకు నీ ఋణముదీర్ప నలవియె మా కో
నందకధర నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 19

సుందర పదారవిందా
వందితముచికుంద ముదిత నందా భృతగో
బృందా యో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 20

కొందలపాటింకను మా
కెందుకు సల్పెదవు త్రిజగ దీశ్వర తండ్రీ
కుందింపకు నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 21

సందియము మళ్లి డెందము
పొందుచుడిందుపడి మిగులఁ బొగలెడు నిన్నే
మందుమరా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 22

డెందమున హాయి గాఁదిర
మొందక దోఁబూచి చూపు చుంటివి నీకే
సందియమో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 23

ఇందలి కష్టము దు్రించి మ
ముందయఁ బెక్కేఁడులుంచి పోషించుము మా
ముందుందుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 24

ముందు కరిరాజు నేలిన
దందఱు నమ్మికొనునట్టు లలరించుము మ
మ్మెంతయతో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 52

ఇందాఁక నుంటి వెదలో
నెందేగితి వింతలోన నీశ్వర విన్న
ట్టందరమా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 26

ఇందందు వెదకి డస్సితి
ముందలనున్నట్లె నీవు మొఱగి చనితివీ
వెందుంటివి నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 27

మందరధర రారా శ్రిత
మందారా రార పాప మర్దన రా గో
విందా రా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 28

ఎందేగి నావు తండ్రి
ముందలఁ నగపడవ నాదు మొఱవినవా నీ
కుందగునా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 29

సందులు గొందులఁ దూఱుట
పందతనము విన్ను బయలు పర్తు నిదిగో మీ
సందువ్రీతి నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 30

పొందుగ నీవుండవి తా
వెందున్నది నీవుకాపి దేదీనాపి
ల్పొందవురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 31

కందర్ప కోటిరూపా
సుందరకౌస్తుభకలాప సూరిజన మన
స్పందీపా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 32

డెందమలరె నీవో య
న్నందుకు నాకభయమిచ్చి తద్దీచెవికి
వ్విందయ్యేర నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 33

డెందము గుఱ్ఱిడఁజాల ద
దెందుండి పలుకుచునుంటి వీశ్వర చెపుమా
పొందుగనో నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 34

విందుగ నీశంఖధ్వని
బొందుగ జేరుపవనెవింటి మోదముతో నా
ముందగపడు నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 35

డెందంబుప్పొంగెను నా
బొంది పులకరించెఁ గనుల మోదాశ్రువులిం
పొందెనురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 36

సుందరనభోవినీలా
యిందగపడినావ సుజన హృదయవిలోలా
వందనమిదె నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 37

యెందెట్టివారలైన
నిందెలిసి నుతింపఁగలర నిర్గుణుఁడా నా
కుందరమా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 38

సుందర పదారవింద
స్యందామృత పానమత్త సజ్జనచిత్తేం
దిందిరగణ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 39

మందీకృత భవతాపా
బందీకృత సర్వపాప భక్తామల హృ
త్పందీపా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 40

కందర్పకోటి సుందర
కుందస్మిత శార్ఙ్గచాప కోర్కెలలర నా
ముందుంటివ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 41

డెందము నీపదపద్మము
రందమ్ముంగ్రోలి సుఖప రంపరలెప్డున్
బొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 42

నందిత సమస్త సంశ్రిత
బృందా నీభక్తిలేవి యిహభోగము వొ
ల్లందునురా నారాయిణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా। 43

పొందుగ నాకువలయు దా
నిందెలియుదు వీవెకావి నేనెఱుఁగను సూ
ర్యేందునయన నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 44

డెందమెఱుఁగని కొఱఁతగల
దందుకు గుందెదను దెల్పు మదియేదో గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 45

ఇందలి లౌకికదంభము
లందున నా మనసునిల్ప కనవరతము విన్
బెందించుము నారాయణ
కంధళితానందమూల కంద ముకుందా॥ 46

ఎందేవియు నజ్ఞానము
నందొల్లెడు మూఢమతు లనాక మమ్ము గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 47

సందడితో వ్రాయుచుఁగల
ముం దిగువనుబెట్టి వెదుకఁ బోవ దొరక న
ల్లిందేగితొ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 48

ముందుండి నీవెమాయన్
జెందిన లోకంబుమాట చెప్పవలెనె యే
మందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 49

అందముగ నింతవఱకున్
ముందుండియు మాఱుపల్కఁ బోవక మాయన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా। 50

అందమ్ముగ నిన్ను నెదం
బందెలు పడవైవకున్న మార్చేరన్ ఓ
ల్యందగునను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 51

డెందపు కోర్కెలుఁగక పసి
కం దేకువఁ గాచు తల్లి కరణి నమం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 52

డెందమును తర్క తత్త్వము
జెందింపక విన్న విశ్వసించు మతము నా
కందించుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 53

ముందుంటి వింతవఱకి
ట్లెందేగితొ శాశ్వతుండ విట్లస్థిరతన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 54

డెందమున భేదమేలా
కిందే మీందన్న యటుసరిగనీవే నే
నందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 55

డెందమున జగద్భ్రమ లయ
మందినపుడు మిగిలినట్టి యవ్యక్తమె నీ
వందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 56

ఎందుంజగద్భ్రమము నేం
జెందెద నేననంగ నేమొచెప్పుము మఱినీ
చందంబో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 57

సందియమూడ్చి జగద్భ్రమం
జెందింపక నీదుభక్తి స్థిరముగ నన్నుం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంధ ముకుందా॥ 58

అందించు న్వేదాంతము
విందు గాఁగ నీకునా కభేదమనుచు విం
కెందుకువెత! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 59

అందముగ నీవునేనొక
చందమయిన నీదు సత్య సంకల్పమునా
యందేదీ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 60

ఇందేమి లేదు రుచి గో
విందా! నాకేల మెట్ట వేదాంతము నా
ముందగపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 61

ఇందందన్నిటి కర్తవు
పొందుగ నీవలననెల్ల పోఁడుములగు ని
న్నందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 62

ఎందెందు వెదకినన్నీ
వుందు వెదియు గాక యింతయు నీమాయా
స్పందనమో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 63

ఇందెల్ల ప్రాణులకు గతి
సందర్భముఁ జూపి దావి జాడన్ ఫలముల్
పొందింతువు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 64

సందియములేదు విన్నుఁ బ
సందుగ భజియించు భక్త జనము లమృతమున్
బొందెదరో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 65

డెందమున విన్ను నమ్మవి
పందలకున్గుర్తు చూపు స్వాతంత్ర్యము నా
కందింపుము నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 66

ఆఁదియు నందవియటు న
న్నెందుకు మోసంబుజేసె దీశ్వర పరిగా
ముందగపడు నారాయణఁ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 67

పొందుగ నీభక్తుఁడెజగ
మందున సర్వస్వతంత్రుఁడవి దృష్టాంతం
బుందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 68

ముందు నను ద్రోవకున్నన్
బెందుల నీపరువు బయటఁ బెట్టెద నాతో
గందుమా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 69

ఎందుకు మముఁ గల్పించెద
వెందుకు మూఢత్వమిచ్చి యేఁచెదవీవె
ట్లెందుకురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 70

కుందవు పొంగవు సుంతయు
నిందకయిన స్తుతికినైన నెఱమొందివి యే
మందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 71

ఎందైన(గూ)రబుద్ధిని
ముందుగనీ పెంచు జీవముల నీవే చం
పందగునా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 72

నం దెలియ కిట్లు నామది
కందించెద వెద్దపుందు కాకికి నొగులా
యెందైనన్ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 73

ఎందు కసమానకషలు
మందు(డనాకేల పెంకె మాటలు నామీ
దం దయగొను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 74

కొందలమందెడు దాసుని
ముందల గనుపించి యభయమున్ గృపతో(బె
ట్టందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 75

మందులమారివి నీ దెస
దెందముటుల భ్రిమము జెందె డి వ్విధువక పో
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 76

ఎందేనెట్టులఁగానీ
పొందుగ నీభక్తి విడువఁ బోవను నీతో
డందుసురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 77

మందెట్టులనో పసితన
మందే నీభక్తి పొడమె బాగుగనది వి
ల్బందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 78

ఇందలి పాపప్రవృత్తుల
నం దొర్లించక విరాన నమ్మకమిడి బో్రి
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 79

విందెలియరాదు మఱినా
డెందము నీయుక్కి నమ్మెడిన్ దానిది ని
ష్పందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 80

ఎందుంటి వెట్టులుంటివి
సందేహము మాప్పినాదు సరసకురా స
ద్బృందావన నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 81

డెందము సుంతయుఁగరఁగద
డెందుకురా యిట్టు లేడిపించుట తగునా
ముం దగపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంచ ముకుందా॥ 28

బంధె లిడెద నిను నెదవిడె
పందెము నీకంటె మొండి వాఁడనురా గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 83

పొందుగ జలముల డాఁగినఁ
బందివయిన నెట్టివికృతి బరఁగిన నినులోఁ
గొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 84

ఎందేగఁగలవు నామది
కందక నీమాయలెల్ల యాఅడిగానిన్
జెందెదరా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 85

ఇందాఁక సహించితి నిక
ముందోర్వన్నిన్ను దండమున సాధింతున్
దుందుడుకా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 86

దెందమునొచ్చి యిటంటిన్
బొందుగ నాతప్పు సైచి ప్రోవుము తండ్రి
తొందరపడు నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 87

ఎందుకు సిద్ధునొప్పందన్
బంద న్నిమ గుడ్డు పిల్ల భ్రమయించినటుల్
విందించితి నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 88

ఎందుకు దెందము మఱిమఱి
విందర్శించియును దోల్చ నేఱక మఱపున్
జెందుసురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 89

ముందెఱుఁగ విన్నెనెదఁ గ
న్నందున నిహమెల్ల కల్ల యని బూటకమం
చుం దెలిసెను నారాయణ
కందళితానందమూలకంత ముకుందా॥ 90

ఎందైన నీకటాక్షం
బందక నాయంతనిన్ను నరయఁదరమ గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 91

పెందలకడఁ బ్రజ్ఞానము
జెందించుము నీదుభక్తి స్థిరపర్చుము నం
క్రిందనమత నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 92

దెందమ్మున దుర్గర్వము
పొందించకు భూతదయను బొదలించుము నీ
ముందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా 93

పొందుగ నిన్నుంబాడుట
కుందప్పమతెట్టివృత్తి గొల్పించకు న
న్నందయతో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 94

ఎందైన నాదుమిత్రుల
కందఱికి నీ్నదుభక్తి నలరించుము కా
ళిందీప్రియ నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 95

ఇం దారోగ్య చిరాయువు
లందించు ఽభీష్టజనము లలరగఁ దుది నీ
యందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 96

బృందావన సంచారా
నందయశోదాకుమార నానాశ్రిత స
న్మందారా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 97

పొందుగ నీకీశతకము
సందర్శించుటకుకన్న సంతోషము నా
కెందుండును! నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥ 98

డెందం బదేమొ ధైర్యం
బందెను వినుఁజూడఁగలుగు నంచిప్పుడు వి
న్నందేహము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా! 99

అందఱు దరియించుటకీ
కందములాచంద్రతారకంబుగ మహిలో
నందెలుపుము నారాయణ
కందళితానందమూల కందముకుందా॥ 100

శ్రీ ముకుంద శతకము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఆనందగజపతి మహారాజాజ్ఞచే

(సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్)

అను సమస్యకుం బూర్తిగా

సత్య వ్రత శతకము

కందములు

హితమిత వాక్సంతతికిన్
ధృతభూతదయానురతికి ధైర్యోన్నతికిన్
జతురమనీషాగతికిన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 1

గతకిల్బిష వ్రతతతికిన్
జ్యుతదుర్జన సంగతికిని సూనృతమతికిన్
శ్రితరక్షణానురతికిన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 2

స్తుతిదగు ధర్మనిరతికిన్
స్వతంత్ర సంచారధీర వసుధాపతికిన్
బ్రతుకేల యనృతమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 3

అతుకు బ్రతు కనృతమతికిన్
స్వతంత్ర పరిజీవనంబు శౌర్యస్థితికిన్
బతిపరిచర్యలు సతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 4

వితథంబౌను గుమతికిన్
బ్రతిపక్షులనైన విజమువచ్చు సుమతికిన్
బ్రతిభయగుస్స్వైరధృతికిన్
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 5

సతత తపస్స్వాధ్యాయని
యతయోగనిలబ్ధశమద మాదిలసత్సూ
నృతవాదన ప్రకృతికిన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 6

శ్రితజనపోషణ నిపుణా
ప్రతిమదయాశౌర్యధైర్య వైభవభర్మాం
చితమణి సూనృతమతికిన్
సతతము సంతసమొసంగు సత్య వతికిన్॥ 7

కౌతు కతుకు బితుకెఱుంగని సు
మతికిన్సర్వోపకృతికి మానితగుణ సం
తతికిన్ సుకృతవసతికిన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 8

అతుల ధనాఢ్యునికన్నన్
శ్రుతిస్మృతి విచారచతుర సూరులకన్నన్
బ్రతుకుమతెవ్వనికన్నన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్య వతికిన్॥ 9

సతిసుతులం బాసియైనం
బ్రతిపక్షులు దనకునెట్టి బాధలనిడినన్
బ్రతుకున నేదెట్లైనన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 10

క్షితిలోఁగూటికిగుడ్డకు
గతిలేకుండియును నెట్టి కష్టములైనన్
ధృతినిసుమంతయుఁజెదరక
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 11

అతి మోహమున హఠాత్తుగ
క్షితిధనపతి కూతుఁరొకతె చేపట్టిన య
ష్ఠ తిరిపగాని మనంబటు
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 12

ప్రతిబలములతో నోడలు
ప్రతికూలానిలముచేత వార్ధిమునుంగన్
మతిచెడనితటస్థునివలె
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 13

క్షితిని హఠాత్తువిదేశ
స్థితుఁడై గతి తెలియఁబోని చెల్వేఁడురాఁగన్
మతినలరు పతివ్రతికటు
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 14

బ్రతుకునసుంకం బెఱుఁగక
స్వతంత్రరాజ్యంబుచేయు ప్రభువలెనుబతి
వ్రతవలె సహజకవివలెన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 15

చితికినయద్దంబట్టుకు
మతివార్తక మెపుడు పెక్కు మాయలఁజూపన్
క్షితినది స్పష్టముగాఁగన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 16

అతగునకు దిగంతము రే
ఖతీరునన్నిజముదోఁచి గారడిచేయన్
మతినది గుర్తిఁపఁజాలిన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 17

క్షితినడుగంటియు వాస్తవ
గతి పలువురు నడచుదారి గతికవలె న్నా
శతపొందక తలచూపన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 18

బ్రతికినవఱకున్సర్పము
గతివిషముటుకల్ల వెడలఁగ్రక్కుచు నిజమన్
రతనముఁదాఁచు కుమతిచెడ
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 19

క్షితికోదబ్బటి తేఁలాౖ
ఋతీయనందోఁచకయుఁగడుంబాధింపన్
మతిఁగోర్పుమంత్ర మహిమని
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 20

ఆతగునకుఁబుండు పొడమిన
గతినన్నృతముతోఁచి నాభి గడచి హృదయమున్
గుతుకియుఁ గొఱుకక చసదన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 21

అతుకుడు దబ్బఱలల్లుచుఁ
గొతుకుచుబల్కొంచెమారి కొఱికిన చెవితో
మతిచెడును మంచివాఁడున్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 22

సతము దనగుట్టు దెల్పక
నృతవాదముతోడ దుష్ట నీతి జరఁగునా
మతకరివినిగిడి చెడిపడన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 23

క్షితినోర్వలేమి పాము వి
రతమును సూనృతముపాలు దాివియు విషరూ
పతఁగల్లిఁబంట నొసఁగన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 24

అతుకుమెతుకు కతుకుకొమచు
బ్రతుకు పరాధీనమయ్యు బలుగోఁటునసూ
నృతమనని పంద చెడఁగా
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 25

క్షితివిజము ప్రొద్దు మహిమల
నతికపటి యెఱుంగు పెటు ది వాంఛమువలెస
మ్మతివావికళక్యంబన
సతతము సంతస మెసంగు పత్యవ్రతికిన్ 26

మృతియొండెలేక నాల్కుక
నృతమొండెను రామబలి హరిశ్చంద్రులటుల్
బ్రతుకఁదలంచిన సుకృతికి
సతతము సంతసమెసంగు పత్యవ్రతికిన్॥ 27

మృతిరానీ నాతవికిని
జితిఁజొచ్చెదవిప్రయట్లు నేయమిననుమా
నృతపరనర ప్రకృతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 28

మతకరి న్యాయవివాదుల
బ్రతుకులకై ధర్మపథలఁ బడియేనుఁగుగ్రు
ద్దిశదపుటవలె నిజముగన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 29

ప్రతివాదియు వాదియు నిజ
ముతేల్చఁతగపద్దు నెఱవు మొఱయిడువత్తల్
గతికిన పద్ధతులనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 30

గతిమాలినదవి రెంచవ
మతిమాలిన పక్షకుఁద్రిప్ప మాటయుఁదప్పన్
విశగామూఁటి నిజముతెగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 31

ఇతరుల సాక్ష్యము తనకెటు
జతబడుఁ దననాల్కె నిజము జరుపక యున్నన్
దతదంభ సభాస్థితికిన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 32

అతిరభసస్థితితోఁ గొం
దత్రిప్పి చుంచెలుకఁ బట్టి డాఁబునసత్య
స్థితివేదలు ధర్మసభనన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 33

క్షితి కంటకయెరసముప్రాఁ
కుతెన్నునన్నిజముతోఁచి కుత్సితలోకం
బు తగిలియుఁ డగులక చనన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 34

అతగున కుబ్బు పొసంగున్
మతకరి తుదఁ దసదు ధనము మాయి కొసఁగున్
మృతి జ్ఞాఁడును దొసంగున్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 35

పతియెడ మోసము గొల్పుచు
నతినిపుణతఁగల్లమాట లాడు కులటకున్
మితిమీఱునిందెరాఁగన్
సతతము సతంసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 30

మితిరేపు రే పనుచు నా
డితప్పనను చేండ్లు త్రిప్పి డిల్లవడి తుదన్
వితఁజూపుదబ్బతి చెడన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 37

క్రతువు మిషవెట్టి ధనముల
నతినిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁబెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 38

ఉతికిన దుప్పటితీరున
మతిశుద్ధతచెందుఁ జాటు మాటు తొలఁగినన్
ధృతివంతునకది తెలిసిన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 39

చతురముగ నన్నృతకల్పనఁ
బ్రతిదినమున్నేయు దొంగ బ్రతుకుటకన్నన్
మృతిచెందుట సార్థకమౌ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 40

మతిలో హాలాహలము న
మృతముం బుక్కిటను గల్గి మెలఁగెడు నీచుం
డతిదుర్గతికిం బాల్పడ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 41

యతివేషమ్మంగైకొని
మతిహీనులఁ బెదరఁగొట్టి మాటున దంభుం
డతిభోగములఁ గ్రహింపగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 42

అతిజార విసుగుఁబతికిన్
మతిహీనుఁడు ధనములొసఁగు మఱితిరుపతికిన్
స్తుతిపొసఁగు జగత్పతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 43

క్షితిలోఁగొండె మలఁతికిన్
మతిలో ధైర్యంబుపూత మానుషసతికిన్
వితయగు బ్రతుకు కుమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 44

కతికిన బానిస మెతుకులు
బ్రతుకులు స్నేహంబుపట్ల బల్కులు కొతుకుల్
ముతకనగు చూడ్కులంటక
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 45

క్షతమువలె దేహాకిం దను
వ్రతగులఁదొలిసందెయట్లపో పడుచుతనం
బతిలాపము చదువనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 46

పతగములు సంజమింటం
బ్రతుకునకై కదలిం ట్టు మాశ్రికులపోలిక
గొతికెడు లంచ మెఱుంగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 47

అతుల వికారము కీడు మ
నృతవాదికి శక్తిహీన నీచకుమతికిన్
క్షితిసూనృతు నెడ సొగసది
సతతము సంతస మెసంగు సత్య వ్రతికిన్ 48

జత మోద్పదో సిళల్వ
ద్వైతన్కు బలుకల్ల పలుక దిరిపెపుటక్కుల్
క్షితిలుద్ధత్వ మనృతునికి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 49

ధృతి చెడకయుంట కవికర
మతికినమనసుంట స్వైర మౌ గతియుంటన్
క్షితిలో సూనృతమతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 50

బ్రతుకున సింహాకృతికా
యతమంజుల సూనృతవచ నాధికధృతికిన్
హతదీ నార్తికి సుకృతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 51

బ్రతుకుపకృతి సలుపుట సూ
నృతమునకు ఫలంబు మంచి పేర్పు దెలుపుటల్
జతపడు సుస్థిరధృతికిన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 52

గతము తలంచి వెక్కుచుంగడు
జతురము గాఁ దనదుడాలు చాటుచుంగల్లల్
మితిమిగులంబల్కు చెదుగన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥ 53

ఆతుకుడు సంపద గుసుపు ల
ఇంతివానికి వలపుతేంట లగ్గు చెసంటికిన్
గొతుకుడు దబ్బతికెగ్గన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 54

క్షితిబచ్చి తోరణము నా
తతకల్యాణంబు న నృత దంపతులకుంబ
ద్ధతిపు ప్రైముడియు వృధయన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 55

ఆతుకుడు కాగితములు జీ
వితవిరహితమిక్కలంబు వెంట్రుకతత్పూ
స్మృతి గతిని దెలుప లేవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 56

మతికిందెలి పెడివా స్త
వ్యత శాస్త్రమ సంగ మనుజు నందెపొడము నై
జతగుణు తది కృత్రిమమన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 57

క్షితియెక్కడ? దివ్యగ్రహ
తతియెక్కడ? నక్క దేవ తలమటు లన్నృత
స్థితి జూపు నరుసకోల తగ
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 58

అతిప్రాచీన పురాణము
లితిహాసంబులు చరిత్ర లిల నమ్మమి సూ
నృతమెటు పౌత్త్రములం దన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 59

అతిచంచల మవిదిత చి
త్తతత్వముం దెలుపగల్పిం పు వ్రాంతలసూ
నృతమెటు శంకల తెగవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 60

గతము నిరూపింపగ వి
స్మృతి ప్రకృత మెఱుంగం జపని వృత్తుభవిష్య
త్తుతలంప నిశ్చయమెట్లన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 61

క్షితిఁజాటుపుండు మామక
యి తెడుమువైద్యుంబ నాంగ నిచ్చదెలుపు సూ
నృతిమె టులజ్జామతిఁ న
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 62

క్షితిలో దివ్యప్రకృతి గ
ణుతింపమ్మద్రూపులగు మనుజుల కెటులగున్
వితథము నరశాస్త్రంబన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 63

మితిమిగిలి గొద్దుమెసఁగున్
అతిలోభిమొగమున వెలితి హాస్యముపొసఁగున్
బ్రతుకున దబ్బఱి దొసఁగున్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 64

అతిసహవాసము గలుగక
క్షితిమిక్కిలి ననుభవంబు చెందక వస్తు
స్థితి నొరుని దెలియరాదన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 65

క్షితిఁదనతాత్పర్యముతో
వితరుల భేదింపఁ గొఱకె యే యని దన సం
గతి దేవుడెఱుఁగనీ యన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 66

క్షితి ననుమానము బిక్కె
క్షితయుఁబ్రమాణంబు తెలుపఁ జాలడువా స్త
వ్యతమిగులు బ్రహ్మమటులన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 67

క్షితిఁవన్నెవ్వరుకనిరో
గతి తెలియఁడు బ్రద్దినమ్మకము గొనకున్నన్
మతినొరునిజమెటు కనునన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 68

అతుకుడుకూడు కుమతికిన్
బతివ్రతాతత్వమార్య వంశయువతికిన్
అతిశమము సహజధృతికిన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ 69

క్షితిదివ్యతత్వమగు సూ
నృతితత్వమఖిలేశు కరుణ నెనయకయున్నన్
అతిగానెక్కెన రాదన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 70

క్షితిలో న (గుత్సితుఁ డు సూ
నృతమనశక్యంబుగా వ దేహేతువా వా
రితలలు తగవు నిరూఢిగ
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 71

కృతయుగమనఁ గలియన సూ
నృతానృతముఁ బిక్కె నేక విశ్వాసమునం
జతపడుఁ గాలస్థితికన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 72

అతిలాప మశక్తియు దు
ర్మతిత్వముం గ్రూరచర్య మాయయు సనృతం
బు తెవులుగల నరుగుణ మన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 73

ప్రతికూల మనఁడు చెల్లియు
నతిక్రమము సేయఁ బోవఁ డాశ్రిత దాక్షి
ణ్యతఁ జూపు సుకృతినాఁగన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 74

వితతానందకరము సూ
నృతమెల్లెడ మెప్పుదెచ్చి నిజముగనదియీ
క్షితినరు విలువ దెలుపునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్. 75

క్షితినెల్ల దానఫలములు
నతులితమఖయోగ జప త పోతిశయము సూ
నృతమహిమకు సరికావన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 76

క్షితిపతులయొద్దఁ గొంచెము
శ్రితకుముఁ బనమోక్షకేమి నస్మృత మనెడు దు
ర్మతి నిందించఁబడి చెడనన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 77

అతిథికి లోభివౌనఁగున్
అతిమాత్రమువాఁగ సోమ దియ్యమెసంగున్
స్తుతి నిజమునకుఁ బొసంగున్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 78

అతికిన బూడిదపట్టెలు
నుతికిన మడిపొత్తు పంచె లురవడిమున్కల్
క్షితిసూన్యజమున నావన
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 79

క్షితి నానందమయాము సూ
నృతమది వివరించి వ్రాయుటెటులో! నిక్క
ల్పితకవిత నిజ మెఱుంగదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 80

క్షితిఁగల్లకూట సాక్షులు
గుతర్క నాస్తికులు భ్రష్ట కుంఖిఖరులున్
జతపడ వాన గుఱియదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 81

పతిభక్తి దేవభక్తియు
గతికోలఁదిగ దానశక్తి కరుణామతి సూ
నృతమంటనిచోఁ గఱవన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 82

క్షితిలో సోమరిపందకు
స్వతంత్రలౌకిక సుఖంబు ్మకూరమి సూ
నృతమైనఁ బౌరుషంబిడు
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 83

క్షితినూతఁబడ్డ కుక్కటు
లతగుఁడు దన్నుద్ధరించు సతినికె కీడుం
జతపర్చి దుర్గతింజన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ 84

వితవిందు రోగగతికిన్
వెత పడుచును బోల్డియాడు వెకుముదిపతికిన్
సతమనృతము దుర్మతికిన్
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 85

క్షితిఁగొంటె పొగత్త చమ
త్కృతికల్పన లిచ్ఛకములు గేరడములు గ
ల్లతనమునకుఁ బిల్లలన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 86

క్షితి దాతృత్వము సత్సం
గతిత్వ మౌదార్య శౌర్య గాంభీర్యంబుల్
దతకరుణా సూనృతములు
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 87

అతికష్టమయ్యుఁ జేరువ
గతివింటికి వెదకు పాంధుకై వడిగా సూ
నృతమార్గ మెఱిఁగినడిచిన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 88

క్షితిలోఁ బాపము పుణ్యము
హితప్రియత్వంబు సంత తానందంబున్
మృతి శాశ్వతత్వ మనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్। 89

అతిరతి వాంఛకుమితికిం
బ్రతిమర్కటచేష్ట నీచ మనుజాకృతికిన్
బ్రతుకువృధ లోలరతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్। 90

ఆతుకొక్కెడ బితుకొక్కెడ
బ్రతుకొక్కెడఁ దెలియలేక వశుఁడై కృశుఁడై
ధృతిదప్పఁ గల్లవో తన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్। 91

క్షితినిచ్చిన విచ్చువిధయుఁ
బతియగుటకుఁ గారణంబు పరుగుట స్పష్టం
బు తిరిపగాఁడే లోభిగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 92

బ్రతుకునఁ గృత్యాగృత్యము
లు తలఁపఁబో కొరల బాధ లుసలుపునరులన్
మృతులనుచు వారివి విడిచి
సతతము సతంసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్। 93

అతగునికంటక వాస్త
వ్యతదోబాచులను బుష్య ఖానువిమాడ్కిన్
మతిభ్రమపెట్టి వెలుగునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్। 94

క్షితినాత్మ భటులుమాటలఁ
మతికోటంబయలుదేఱి మఱిహాతెఱుఁ
ల్పోతిగిలి పతివెలఁ దెల్పఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 95

క్షితిఁబుట్టియేడ్పు పుదిటి చి
రత పెద్దలకన్న మేలు రో గాన్నృతమిం
కఁ దగులు దశకు నడరదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 96

మతదంభముతోఁ బక్రాం
కితముల కాల్పులను హోమ కృతపశుకోటుల్
క్షితిసూనృతఫల మొసగవు
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 97

క్షితిలో సూనృత తత్వము
మతి నెఱిఁగి నుతించి నడుపు మాన్యులకున్నం
తతజీవనము క్తియనన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 98

బ్రతుకునఁ జదువులు సందెలు
జతురకళా విపుణతయును సర్వప్రజ్ఞల్
వితసూనృతమాడవిచో
సతతము సంతసమొసంగు సత్య వతికిన్॥ 99

చతురకళా విద్యాసం
గతికిన్ స్థిరధృతికిఁ బ్రకట కరుణామతి కి
కృతి యానందగజపతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥ 100

సత్యవ్రత శతకము సంపూర్ణము.

మట్టు

ఇట్టివట్టున్గొనియాడవి నాలిక చింకిపాఁతపీలిక, కంబమయ్య పేయఁబ్రాయని కేలు తుక్కుకీలు, నరసింగని దలంపని యుల్లము పాడుకల్లము, కంబమురాయని తిరునాళ్ళఁగనని కన్నులు మేఁకమెడచన్నులు సింగనికి మ్రొక్కని బ్రతుకెంగిలి మెతుకు, రెంటఁబ్రాగుడు తిండిమెట్టంటుపేల్పన్గొల్వనివారు మానిసులుకారు. నిక్కమని నక్కాణించు పెద్దలమాట నమ్మికొని నావాడినమాటలు విడిచి యిట్లి పీసువలు కలప్పినమువంద నరసింగనిపై మఱిమాటలల్లువారై నఁగూర్చ సలవికాని తీరున నాయలువేల్పు నెనరుమై నేఁబన్నఁగలిగినాఁడను. నిజముగా నెద్దియోకూఁతలు న్నేమిసన్నలున్నప్పు మొట్టమొదటఁదక్కమేనితాల్పులకువలె మానిసులకుఁజూడఁ దలంపులొండొరు నెఱిఁగించుకొన జంత్రములుగాని వ్రాఁతలుగానిలేవు. ఏర్పుతోఁబుట్టునెల్లరు నేడుపుతోనే గిట్టకతప్పదు. బ్రతుకు తుదమొదళ్ళ దినుపేడ్పేయగు నెడ నద్దానినడుముకూడ సాజముగా నేడుపే కాకతీరదు. కావున మొత్తముపై నిట్టి వ్రాఁతకూఁత రకములన్నియు నెదోయేడుపులోఁ జేరినవే, కూడుకూర్కుకూటములకై యెట్టిమానిసులైనం దమతమ వాఁతచేఁతలనెట్లో వెలితిపడక వీలా, మంచిగాఁగొందఱు నెడ్డగాఁ గొందఱు న్పుట్టిపెఱిగెడువారెల్లఁ దమకోర్కులు వెలువేర్చుకొనఁజెల్లని మొల్లతెలుపుకొనుచుందురుగా, నిజముగా నెవ్వరైన నేద్వక తీరదు మఱేడ్చిన లాబములేదు, కోరుకొన్నట్లు జరుగదుకాని కోర్కెలన్గొనసాగించుకొనుటకై యెట్లో దేవులాడకతప్పదు, కసింతయున్ముందుకాఁజోవుపని నెఱుఁగఁ దరముకాదు, తమంతఁదామెట్లో జరుగు మంచిచెడ్డలెంతవారేనిఁ గుడువకతప్పదు, చావకతీరవి గూనివంపులాగున్నదబ్బాయీ మానిసిబ్రతుకు, నిక్కముగా నందఱికన్న నెక్కువగా నుండవలెననియుఁ దాదలంచిన పెల్లపనులు జరుగవలయునని నెడుగొంతెమకోరిక మానిసికిఁబుట్టుతెగులు, బాపఁడు దొర కోమటికాఁపనెడు నాల్గుకొలముల కట్టుపాటువలె వాఁతవ్రాఁతచేతల పడికట్లన్నియు న్నూటికొకవంతు వెఱ్ఱివాండ్రచేత నక్కిన తొంబదితొమ్మిదిపాళ్ళు మోసకాండ్రచేతన్దప్ప తేర్పడినవని కొంతయైనఁ

దెల్వితేటలు కలవారొప్పుకొనకతప్పునా, కూడుకూర్కు కూటములతోడనే తక్కు
మేని తాలుపులమాత్కెఁదనివి పొందక లేనిపోని చేఁతకాని పనువులకై తంటాలు
వడుచూరకు బసపోని మంగలిపిల్లితల గొలుగునట్టియా సాళ్ళముచ్చట మిటికిబ్రతు
కెల్లెనిఁగడుపని యేలాయియైననేమి పంక్తూ డంగొట్టుకొనుట కనితెలిసీతెలియక పిన్న
యైన నేమి పెద్దయైన నేమి పేదయైననేమి దొరయైననేమి కోరికోరిచెడుచున్నారాహా
పుట్టుక చావులాఁకలిదప్పికలు మేల్కొడులు హెచ్చుతగ్గులు రేపుమాపులుక్రింద మీఁదు
లందరికొక్కటేకదా, యింతకుమ్మిన మెఱుఁగఁదరముకాక వాగియున్న వేల్పుదిన
పేదియో మనమనకొన్న మంచిపెద్దరలకుఁ దల్లివేరని తెలియఁజాలక పెద్దకుండల
కెనళ్ళ పెట్టుచు నందరానిపండ్లకట్టు చాఁపుచుఁ దుడకొకరొకరిఁదూలవాఁడి తన్ను
కొనుచు వలపుపగ పిసివారితనము తగులు పొగరుమచ్చరములన్నిక్కి యయ్యోనాకొరి
నట్లు బ్రతుకఁజాలనైతినని యేడ్చుచున్పొలియునంత యెల్లప్పుడున్దనతోడి వారికి
మేలేకోరెడు నెవ్వరికోగాని ముప్పొద్దునన్వేల్పు నేనమ్మికొల్చు నతఁడెయొంటికాం
డ్రకోకాని దప్పదుగా తమతోడివారలనెల్ల తెలుంగు లన్నొప్పించి తామొక్కరే
పెచ్చుకుడిచి తెగఁగ్రొవ్వి విఱ్ఱవీఁగి బలిమినణఁగారు తిప్పకాయలే మొత్తముపై
మానిసులలో నెన్నఁడైన నేలయందంతటన్గనుపట్టుచుండురని ఓరుకుపర్చుట యొక
పొరపాటు కానేరదు. ఔరా కూటికొఱకే కోటిపిద్దెలు, తమచేతికిలొంగిన పనులమెద
మలిమిచంపు తూళజన్నములంట పదునాఱుసుద్ది వేదబములంట పదునెనిమిది విద్దె
లట, యఱువదినాలుగు పిచ్చినేర్పులంట, యేన్నో దొంగవానివరుసలంట, యాస్తి
యిస్తువులంట, కొలముంట: మడితడులంట, నోములంట, వస్తులంట, చదువు
సందెలంట, లెక్కలేని కొద్దిగొప్పతరముపరువులంట, మేల్కొడులంట, యేమీపొట్టక
కూర్కెత్తి యొకరుచెడవలె దా బాగుపడవలె, నెందఱున్నోయేయనలేదా నొక్కఁడే కొరి
నన్నెల్ల బ్రతుకవలె; నని యతియాసన్వేగు నబ్బెఱఁడోహో, వెఱ్ఱిపెండ్లాముపకే తక్కి
నయిల్లాంద్రకిన్ని [illegible] తెగేసు సామెతఁ దాక్కిణము కాక
మానఁడు తనతోడియం దతితోఁగూడు పంచుకొని తినుచు నెల్లవారికిన్మంచి గావడుచు
కొనుచుఁదక్కినవారికన్న నెందులోనైన నం దనయొక్కవన్నాటుకొనకే యునుఱులన్నై

వన్నొప్పింప, కెల్లరికిన్నేర్తురే చేయఁదలఁకొనుచుఁ గలనైన నగ్గలిచ్చకములాడక, మోసమొల్లక, నేలన్దున్నుకొని పండించుకొనుట తప్ప మఱేపనిమీఁదనైన బ్రతుక నెంచ, కెల్లతెలుంగుల పిరుగుపొరుగొలకు న్దోడ్పడుచుఁ, గొంచెన్నాఁడున్దినక, మంచి నీళ్ళుతప్ప మఱేవెఱ్ఱి నీళ్ళేవిన్దాగివకొ, కయ్యాలనేపెంచుకొని పాడిఁజెడుచుచు, నాయా తెగలవారెక్కటిగాఁ బదిండ్లకుమించి యెడముగా నాయాయూళ్ళఁగట్టుకొన, కెయేకాల ములవా రాయాకాలములతోనే పెద్దలుచెప్పిన చొప్పున నీదుజోడు జతపడుతెన్నునఁ బెండ్లిజరుపుకొనుచు, సేద్యము, వెజ్జుతీకము, కూళమెకముల న్వేఁటాడుటయు, నీమూఁదుపనులుతప్ప, మఱేలేనిపోని యక్కఱమాలిన వ్రాఁతకూఁతచదువుసందెల జోలియు న్దలపెట్టకొంకమందుకొతెకే వెజ్జుచెప్పినచొప్పున మత్తుచిలు మదినుసులు వాడుకొనుచుఁ, దమ్మకొపాడుట కై వేల్పున్మ్రొవ్వద్దు లన్వేడుకొనుచు, మాఱు కోరిన యాటపాటమాటమీటల, నొండొరులకు వేడ్కఁగావించుకొనువారిన్దప్పక, కం బమయ్యే యిక్కట్టులన్ని యున్దప్పించి, కోరినన్నేండ్లు హాయిగా మన్నింపకమానఁడు, వ్రాఁత మొదలగు జంత్రములవలన నోటిపల్కుల న్మొట్టమొదటి పెద్దలు వెల్లడించు కుంటకుఁ గత, మాయాకుత్తుకల రవళివడి సొగసులుచెడి, చెవులకు వెగటుపుట్టించు ననియును, వ్రాఁత మొదలగు మూఁగజంత్రముల పలుకుబడికి! లేనిపోని వెఱ్ఱిమొఱ్ఱి వివరములు పుట్టించి, వేల్పుమీఁద నమ్మికన్జెదరఁగొట్టి, యరమఱలెన్నించి, యొండొ రులకన్నాబడుసల్పి, కొలము మరియాదలన్మంటగలిపి, లాఁతులకులొంగియైన, నెట్లో పసువుమాలి, సిగ్గెడసి, యొకరికన్న నొకరెక్కుడు వారమనుకొని తెగనీల్గుచు, లం చములుబ్బర సొమ్ములన్మెక్కి యద్దిద్దముగాఁదేరగాఁ దిని క్రొవ్వెక్కి సోమరిపోతు లయి, యెల్లబోగముల నొండొరులన్మించి పిల్లవిఁగుచుఁ దమలోఁదమకేసరివడ, కొక రినొకరు మాపుకొనుచుఁ గ్రిందుమీఁదునకు రెంటికిన్జెడి, బలిమింగోరి దబ్బునమడి యుదురని నిజమెఱుఁగుటయే, గాసురాపీనాటికచ్చితెఱఁ, గఁదులోనెన్ని కగాలాఁతి నడి జోలికాసంతయున్లేని యీసీమపలుకిప్పుడు పంటకు పెచ్చెన్గావున, నేలయందెల్ల వాడుకొనంబడు నెల్లమాటలతో నెద్దాని కలుపొక్కింతయులే, కెక్కటిగా, నేయెరుపు రంగైన నంటింపకొనకే పెరనాడవుచుండి యైనఁబొదుమక, తల్లితల్లిపలె, నెల్లపలు

ఫలమిన్నయై, వెలయుచుంట, నీతేనెతీయని విలాతితెలుఁగు నెప్పినాచేఁతనైన కొలంది, వీనిట్టపుట్టు వేల్పువంద, న్నాషించిచదువరులెల్ల,, నాయల్లి నయూస్పీపషుల కొనయడుగులద్దలించియైనఁ దమపుట్టువీడేర్చుకొనఁ గలుగుదురని. యెంచువారలన్మ న్నించి, నాయిలువేల్పు కాపాడుఁగాక. ఈవేల్పువంధయందలి మాఱుమూలపలుకుల కీపొత్తము కొనవ్వివరము తెల్పినాఁడను.

అజ్జాడాదిభట్ల నారాయణదాసుఁడు.

విజయనగరముదొఁ పాటబడి పెద్ద.

వేల్పువంద

సీ॥ ఏమందు నన్నన్న యీవృగా కెవ్వఁడునామొఱలవిని నన్గవ గలఁడు
నీకుఁదప్ప ఁజెవ్వనికయినఁదరముకాదెందేవినాకోర్కెఁబొఁదునల్పు
నేల నాకీసిగ్గుమాలిన బ్రతుకు విన్నాబదగన కీవెత్తి హూడుపెట్టు
నేమఁడిసి కొలందిన్నమ్మరంబుగ నావక్కరావివంత పెనఁగొవియె॥

వింగినేలల యందెల్ల విండుపిల్వ కిలిమిచెలికొల్ప జాఱవావఁజవతాల్ప
కవికరంబున ననుగావ నెవరుపిల్వ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 1

సీ॥ తొలుచదువులె విన్ను దెలియక మళ్ళనాటుమాటలవినున్నాటఁదరమ
యక్కటా యేల బయ్యార మందిడితి విన్నరయలేకిట్లసియాడుచుంటి
దొరకిదొరకక దాఁగురుమూఁతలాడెదోవంతొకో నీకన్న పట్టిమీఁద
కోరిక వెలిపుచ్చనేరవి యడియరి తోడనీకిట్లు కండువలు తగున॥

ఏమియనఁగలనికఁ కనుత్తమేడ్పుతప్ప నేరమెన్నకు నీకు జోహారొనర్తు
దొడ్డవఁమురితాల్ప పెంద్రోవపిల్వ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 2

సీ॥ వీనులు లేకీవువినెదు కన్నులులేక కనెదు చెరమలేక గబ్బరయుదు
కయిలేక పనులెల్లఁ గావించెదవు నాల్కలేక చవిగొనెదవా కయువడి
మెయిలేక బ్రదికె దిమ్మెయి నప్పసమువింగినేలలనీవు కావిదినుపేది
నీయాటకై నాకు నెగులిడ్డునీకిదే పాటి నన్గాచుటే పాటినీకు॥

ఇంక నేఁదాళఁజాల నన్నేలుకొమ్మ వెంటనే కావిపించువవ్వించునన్ను
నడ్లుతొలఁగించునాపసవట్టెవిసుము రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 3

సీ॥ మోపితి నాయెపు నీపయి నీవుమేలే సల్పెదంచు నేనెఱుగలేక
నేర్చి యున్నేరక నేనూరకే కోరికోరి యూచిక్కు తగుల్పుకొంటిఁ
దలిదండ్రులెఱుకవగలగొప్పవారుచెప్పినమాటవినఁబోక చెనఁటినైతిఁ
దెలిసినయట్లునేఁ దెగనీల్గినన్ను నేఁబొగడుకొనుచులాఁతిదెగడుచుంటి॥

మానలేకుంటివిటుసిగ్గుమాలి పేగికూడుకూటమిదబ్బుకకూర్తి గొంటి
నెట్టులేలెదొనన్ను గైపట్టి వడిగ రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 4

సీ॥ నీయెఱుఁగని దెద్దియేనిలేదైన నాగోడవష తెవనితో నుడువుకొందుఁ
గనుక నాబ్రతుకునఁ గలిగిన వింతలు తెలిసినకొలఁదినేఁదెల్పు కొనెద
నయిదేండ్ల బుడుతఁడనై యున్న మొదలునన్గోరిచదువులెల్లఁ దారసిల్లె
నీకూర్మి పెంపున నేనులియన్లాఁతి సరకుగొనక హాయిజరుగుచుంటి॥

తక్కనే నాల్లపంటలు న్దనివిమీఱ నాడిపాడుచు నిన్ను నేవేడనిమ్మ
యీవుగాకీవెలితిదీర్చు నెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 5

సీ॥ ఆఱవయేట విన్నరయు వెరవుతెల్పువైచిరి కన్నవారొప్పచనాకు
నానాటినుండి నేనాడుచుం బాడుచునీపేరు చాటుచుంటి నలుకొనల
నీవఱకున్నావియిఁకమీఁద హాయిగాఁబొడగించు నాబ్రతుకడిగినట్లు
కోరుకొన్నటునిన్నుఁ గొండాడుమై బింకముద్దెల్వితేటలఁబొనఁగవిమ్మ॥

ఎల్లతఱులందునాయాద విరవుకొనుమ యెన్న నీనింగినేలల న్నిన్నుమాడ్కి
గడలిపడమటఁ బంటల తడినెసంగు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 6

సీ॥ ఎఱిఁగినవాని యశ్లేను దలకుమించినట్టి పల్కుల విట్టులల్లుచుంటి
నేనెందుకు స్పవిక్కరానని తెలిసియుం బేరితవెలకె సర్పెట్టుచుంటి
చెలరేఁగి మేలు వచ్చినవట్లనాగొప్ప వెలిపుచ్చుచున్ విఱ్ఱవీఁగుచుంటి
కోరితీఁపురముఁలకొలఁది మీఱుచుసల్పియైపునీనె త్తిపై మోపుచుంటి॥

ఇరుగుపొరుగుల యొప్పమినెంచకుంటిఁ గొంచెవయ్యుఁ దగవరిలాగు
మనుచుంటి
నీవ్వదక్కనన్గాచువాఁడెవ్వఁడౌర రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 7

సీ॥ ఎలనాఁగమీఁదనే యెప్పట్లనాకన్ను పైవారియిడుమనాబ్రతుకుబాన్న
కొంకక తినితాగిక్రొవ్వట నావనియేల్కలతోడ నాకెందు ననవి
వనునేఁబొగడుకొంటనాపుట్టువు తెగులులాఁతిగొప్పకునాతలంపురగులు
నెల్లరికన్న నేనే యెక్కువనుకొందునే సిగ్గెడసి తెగనీల్గుచుందు

ముదిసినకొలందిఁగొడవలన్మగ్గుచుంటి నెందుకున్పనిక్కరాక యేవిట్టులుంటి
తెమలనీతగులమిఁకవలమురితాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 8

సీ॥ ఈమబ్బు లీవాన లీగాలు లీమెఱుఁగు లీపవళ్లీమాపు లీవిసుదల
యీచెర్వు లీయేఱు లీమెట్ట లీకారులీ నేల కదలిది స్సీయొడళ్ల
ఈమంచి సెబ్బర లీకొద్ది గొప్పలీ రాకలు పోకలీ బ్రతుకు తెగుట
యీకోర్కు లీకూర్కు లికూర్కుడుకూటము లీవింతనడువడు లీతలఁపులు॥

కావు నీవియీనిలుకడ కానిపనులు కానివాఁడను నాపెట్టు లౌని వెళ్ల
విక్కు మెఱఁగించిసన్గావు విన్నుగొల్తు రెంటత్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనాటికిన్దోఁచి తేతంద్రికాన విన్గొనియాడుతెల్వి నాకు నిడవేల
వింటారనీగొప్ప కొండాడనా పాడనా యాడనా వ్రాయనా మఱిమఱి
రాలిప్పలైనఁ గరంగునట్లీచెంగుమీటనా చాటనా నాటనాట
నాతోడివారి కీమైతాల్పులకు విన్నుగాన్పించనాకోరికలు చెలంగ॥

మాయమైపోకువిన్పతిమాలుకొందునిల్వతుదముట్టనామొఱనెమ్మివినుము
కడుగనీనీయడుగులనాకంటితడుల రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 10

సీ॥ వింగి నేలలనెల్లనెగడుచుండుపనులకేను దాశికుఁడనీవుకావు
నామేలు సేగులునామంచి సెబ్బరతలఁపుల నీడలై దావరించు
నీచెల్వమోరిమినెనరువిండుతనివి విన్గొల్పనడియ పిన్పించుచేవ
యీవునీకంటెవేఱేదిన్పుగానకుండియువాలెమూడుకొనెడియెఱుకవ॥

యేనఁగనిలఁ కదలేమియిడుగడపగవోగరుమఱుకువ కొఱగామిమొఱకదంబుఁ
కల్లనీవార్పు బొమ్మనన్గావుతంద్రిరెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 11

సీ॥ నావంతయెట్లు మనవిసల్పుకొందురాదులియైననాలోవితలపువెలికిఁ
గాపిపించెదవు వాకట్టెదుటన్గానికలుపవావిన్నుబొగడుతెఱంగుఁ
పైకేడ్పుటకుగూడఁబన్కురానైతినాకుమఱెందుకిటువంటికొయ్యబ్రతుకు
కలగావి విక్కము కాదు విన్గనుగొంటవికమేవినిల్లు నేనెగులనేఁ॥

పెంచునామంచిహాయినవ్వించునన్ను వేడ్కనయముగవిన్గొలిపించుమాట
పాటమాటమీటలకెల్లవాకలలరరెంటత్రాగుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 12

సీ॥ ఏదప్పుజరిగిన దెల్లనీవేయని తెలుపుము నిన్ను నేఁగొలుచుకొందు
నెప్పట్లనిట్లు నన్నేడిపించెదునాయనా యోరుపెఱుకనె నరులకుప్ప
నేరకచిక్కి కొంటిన్గోరికోరి యీతగులములోననే మగుడబిగిసి
ననునేఁదెలియఁజాలఁగనుకనీయరితప్పుకొనలేక నిన్నేఁడుకొనుచునుంటి॥

నీవుగాకెవ్వఁడిఁక నన్గావఁగలఁడు దబ్బునన్నాఁకుమన్నన్న జాలనేఁ
గలమెలఁకువకూర్కిలకుఁ బైగావెలుంగు రెంటబ్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనలు తెగలవారీనాల్గుకాళ్ళయొదలు తాఁటుపులిఁకమిగుల మిడుకులు
తెలియ నలనితానిడిన్పాల దాకపోకలివెల్ల నాకిల్లఁచుఁపు పసులు
విక్రమంల్లాక్షవిప్రనీడలుగాని నాకలమెలఁకువలదాకిడ చెలువులు
నికమునీవేమతినేనేహళిక్కి వెల్కాడలేకయరియాటగందుఁగనుక॥

ఎన్నఁడున్దవ్విగొనఁగలనేనినాకు నీకుమతివాసియే కానరాకయుండు
నెందుకీయాకదంపునన్నేలుమీవు రెంటబ్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 14

సీ॥ ఎయ్యెడవ్విఁగిలాగేనంటులేకున్నవాఁడనంచు నైకిఁ బల్కుచుంటి
నన్నెల్లతెఱఁగుఁనాపాడ పీషేలు తలఁపకనగొప్ప తెల్పుకొంటి
ని: మగానాకుఁగో: కయెలేదని చె.. ప్పకొనుచప్పసముకానికూళ్ళతింటి
ముష్టుడ్డిమీఁ... దుఃఖమూసికి .. యేదోమూలనుండక సిగ్గుమాలియుంటి॥

ఈమతిన్నఁగానేపితోఁకవలెనాద నరియఁడుబ్రేలయనుమాటనాడికాడ
వాలునాబ్రదుకిఁకనైనజాలిలేవ రెంటబ్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 15

సీ॥ ఏఁగల్లకాదిచో నెల్లదిన్నులు కల్లలవి విర్కి నేనల్పనసవుకాదు
చీఁకటిమ్పట్టించుఁజీకటియేకాః నిక్కమేలేదుః హళిక్కిదక్కఁ
దలఁపులేకుంట విన్వలను విట్టంబగుఁగాని తలంపులమానఁదరమ
నికముకల్లలకు వాసికలఁగకున్నచో నీకునాకున్వేఱిఁ కేకొలనగు॥

బంటివంటినయీఁగకై పడిఁజదువునఁ దగిలియెందుఁబోలేకిట్లుకలఁకుచుంటి
నాకువిన్గొల్పనమ్మికిన్గలుగవిమ్మ రెంటబ్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 16

సీ॥ కూరుకులో మఱుకువగంటిఁ గలమేలఁ గువలందుఁ బొంగుక్రుంగుఁ గనుగొంటిఁ
మేలఁకువనిక్కము కలకల్ల యనుకొంటిఁ గాని నామెరమెర న్గడవకుంటిఁ
గలమేలఁకువల నాకల్మియున్గీఁకు నందు నాలేమియు నరయుచుంటిఁ
గలుగదుకల్లనిక్కము పమ్మకాఁబోదు నాయునిక్కవాలెము నాకునికము॥

నన్నుఁ గూర్చి యెఱిఁగితి నీనాటికేను నిన్నుఁ గొల్చుతఱిఁదప్ప నేహాళిక్క
వాలు గాసటబీసట చదువఁగేలు రెంటఁద్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 17

సీ॥ అన్నన్న నీకుఁడు తెమ్మన్న నాకల్ల తెల్వియే నన్ను గుందింపఁ జొచ్చెఁ
దిరుపతిలోఁగుంటి తిర్మడికెరంగున ల్లెలలాఁ తిన్గొల్తు నీవుకలుగ
బడికేగనున్న తెల్విడికూడఁ బోయిన తెఱగయ్యె నేను ముదిసినకాలఁదిఁ
జదువరికంటె మీ ల్పాకియన్నటుల నాకన్నునిక్కముగనె దైనయము॥

తఱిఁగెనెఱుకువ మఱుకువ పెఱుగుచుండె హాయిదిగజాఱెఁ జెడుకోర్కె హద్దు మీఱె
నీవుతప్పన న్గాపవాఁ డెవ్వఁడింక రెంటఁద్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 18

సీ॥ పులిపొదువుఁ బిదుకఁ బోవనౌ గాని విన్దలఁ పవిచెనఁటి చెంతఁ జనరాదు
పాముఁ నోటన్గయి వఱపనౌఁ గాని విగ్గఁ బోవిప్రముక్కిడి నెనయరాదు
మొసలిగఱగునేళ్ల మునుఁగనౌఁ గాని పిన్జెనకెడుములచ తిండితినరాదు
వెజ్జివేపిచెలిమి పెనయునౌఁ గాని నిన్నమ్మనితులవ కాన్కగొనరాదు॥

ఏనెనిక్కముతక్కిన దెల్లకల్ల యనుచుఁ గూడుకూటములకు ర్యాడుకొంటె
వఱ్కవినరాదు జాళువా వలువదాల్ప రెంటఁద్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 19

సీ॥ ఏబెదదలులేక యేహాయిగాఁ బండు కొంటినెట్లో మేలుకొంటిమఱల
నాకన్నరలవలె నాయుల్లమున్నాకుఁ దప్పఁ బైవారెల్గఁ దరముకాదు
వింగినేఁబలివెల్ల విక్కముల్గావు నాకల్లతలంపు రాకడఱగాని
కూడుకూటమి కూరుకులకోర్కియే బిద్ద మఱివినువలనునా మంచియోర్మి॥

తేటగాఁగూర్మిమైనాకుఁ దెల్పినావు నెనరుతో నెల్లదిన్నులువీ్ని వెయనుచుఁ
గోయకొన్న మేల్పిల్పు తగులుమఱల్ప రెంటఁద్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 20

సీ॥ ఎనిమిది రెండేండ్ల యేఁడుదివాఁడన మ్రొక్కింపఁగాఁ గోరి మొట్టమొదట
నాతలిదండ్రులు నాతోడఁబుట్టుల తోడనాకన్న యజ్జాడనుండి
పొణకబండికిఁగోడె పోతులన్పూనిచి చమతము నేరుపు కలిమిమిగుల
నెవ్వరున్నాద్రోవ నెఱుఁగవియానాఁడు వెరవుమైఁజొప్పుగా వింపుచుండ॥

ఇసుకలందూఱినేలల నిరుసుమోయ మునిఁగిపోయినముండనా మొదటి వాఁడు
దండిపై కెత్తఁగలిగె నీయండవలన రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 21

సీ॥ ఆమడామడమేర నాఁగుచుఁ దోఁటల వండుకొనుచుఁగ్రిందఁ బండు కొనుచు
కోతకాయలుచెఱకులుటోముగాఁదెచ్చుకొనుచు ముచ్చటలాడు కొనుచునగుచు
తెలివిమైలావులఁ జెలరేఁగితిరుగుచు గొప్పవారలపట్ల మెప్పుగనుచుఁ
జెట్టులెక్కుచుమేటి చెరువులనీఁదుచు నెదురుగానవి చదువెమ్మకొనుచు॥

ఆఱువాళ్లకువిగ్గొని యూడుకొనుచు నీవునెలకొన్న నేలతా ల్పెక్కినతఱి
నీవెయెఱుఁగుదుమావింత హెచ్చరింత రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 22

సీ॥ రావులఁజువ్వులు మావులుమఱ్ఱులు వెలఁగలుమద్దులు వేములూట్లు
నేరేళ్లతేఁజెట్లు నెల్లులుచేఁకులు గొలుగులుజీడ్లు రేఁగులుసిరికలు
తుమ్మికల్ తాండ్రలు నిమ్మలుదబ్బలు వనపెడుపొదరిండ్ల వాసలంట్లు
మోదుగులూడుగు లొప్పెద్దలీడెలు వేగిసలు లిమిరులుకామగులు వెదుళ్ళు॥

నాటునుడులతోఁబేర్కొన రానివేళ్ళమండికొసలవఱకుఁబండ్ల విందుమ్రాన్లు
మిగులనీయిల్లుముపిముపి నగువుతాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 23

సీ॥ నిక్కమెదోనేమ నిరుకెఱింగెదుతిక్క వదలకక్కటనాకు వచ్చెమళ్లి
కలమెలఁకువలనా కాంచుదినుసుప్పలి వెల్లనాతోఁగూడఁ గల్లవనులు
కోరికలేకనా కూర్కువమిగిలిన యూవెనిక్కువపని యెన్నవలపె
నేనెహాళక్కియానెడ విన్నగుఱిఁచి నేననుకొన్నయదియెట్టు లౌపకంబు॥

వలదు నాకేలనీపెత్తి తలఁపులింక నమ్మగాపాడువిగ్గొల్పు తెన్నుదెల్పు
మార్పుపెరిమ్మ మంచినమ్మకము పెంచు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఏబ్రతికుంటినంచెవ్వారలైననన్నిమ్మింపఁబూనుటనవ్వుకాదె
నాయువిక్కఁగూర్చి నేనేయుఱుంగుదు మఱెట్లవిఁబైవారలకేమియెఱుక
మఁగయిమగ్గునీడంగననేల నాలోనికోరికలకు నేనెకోపు
విఁగినేలలివెల్లనికములుకావునాకలమెలఁకువపన్నికములుగావి॥
కలతెఱంగిట్లునేటికిఁ దెలిసికొంటి విఱుకుగానాకుమరిమెరమెరలులేవిఁ
కేనునగ్గానకున్నకూర్కివెతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 25

సీ॥ పీనోరుసీరెట్ట నీకుఱ్ఱు నీయద్గు లీకాఁపుతొడబిడ్డయేల్కపాఱుం
డిసుకచల్లినరాలనిసవురుమై గ్రిక్కిరిసిమూఁకలైకసిమసఁగఁదక్క
తెగలింద్రమేదరదేంద్రమంగలిచాకిచాఁతానిపొన్నారిసావలీఁడు
క్రైకోలగొడగరగాండ్లమందులమారిపత్రయెఱుకుబెస్తపాపులాఁడు
గొడ్డురాలన్నగళతెంపికుంటిగుడ్డి పందెకాఁడంటుగాఁడులోవాడికాఁడు
జోగిబవినీఁడునీచెంతఁజొక్కచంద్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 26

సీ॥ జంగియల్తుడుములు చెంగులు మొరయఁ బేరాబోతుతో బాడియాడువారు
తిరువడికోలకందినభోరతావడములు నామములుగ్రాలఁజెలఁగువారు
పుట్టుకొప్పులనూడ్చి చట్టువ్రంతమ్మగ్గి మడుపులు చెల్లింపఁబోవువారు
తిరిపగొట్లకుడబ్బుకురియించుచడ్డుదండములన్పెట్టితరలువారు॥
కడఁగినీనిక్కమౌ చెల్వుగాంచగోరి వేతువన్నాల్గు తెగలవార్వేనవేలు
దద్దడంబెల్లఁజెన్నుమ్రటన్దడుపుచంద్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 27

సీ॥ నీకన్నబిడ్డఁడు నేరనిపిన్నవాఁ డంచు గంటన్దడివించినావ
యుత్తగానుల్కకొంశోనీడగన్గాని యంచెలనవ్వుకాప్పించినావ
యోర్మియే పెంద్రోవకూఁతయంచున్నిలుకడనవ్వనము నీవుకాంచినావ
శోకిరివంచునన్పొనాడకిటుకూర్మి మించినీమ్రోలరప్పించినావ॥
కన్నవందువుగానిన్నుగంటి నేడు నిన్నువంటియొఱవరియొందేనిఁగలఁడ
పుట్టునీదేర్చనన్గయిపట్టిపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 28

సీ॥ నీపెలవుంబట్టి నేమఱలితిఁగాని నిన్ను బాసియెవండు మన్నఁగలఁడు
నీచెల్వునీచేవనీయోర్మి నీకూర్మి ముక్కంటి కేనియున్పొగడఁదరమ

తలఁపుడిగినవాఁడు తప్పుచెప్పఁడు విన్నెఱిఁగి మెల్గించు తెన్నుగనఁడు
నేలయెందెయ్యెడనీవంటిహాయిలైన పెరుమాళ్ళ చెలువమింకలరఁబోదు॥

వేయిదండములిప్పుడిదహోయిమీఱ నుంతుమనయము నీవు నాయుల్లమందు
కల్మిచెలినక్కునన్నాల్చుకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 29

సీ॥ కలలోనమెలఁకువ కల్లమెలఁకువలోఁగలకల్లకూరుకు నల్లికనుక
నీమూఁడుకల్లలం జెలిఁగిన నేఁగూడగల్లగాక వాటివిక్కమెటులౌదు
కావునలేనినాకీవంతవటియేలమిన్నునమిద్దెంపక్కకవలె
పుట్టనీపెర్గనీపౌలియనీయేదెట్టులేనిఁగనీయఁకనేమికొఱత॥
నింగినేలలతోఁగూడ నేనుగల్గి పీవునిక్కంబు నీకునే నీడ, నీవు
వెలుఁగునేఁజీఁకటియునిననిన్వెంచునన్ను రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 30

సీ॥ పూఁతలోవిప్పిటు పూడ్చఁబోవనిముల్చుకైగవకన్నసటాకురుమేలు
నోరారనీపేరు నుడ్వఁబోవనిమడ్డినోటికంటెన్నిగ్లు మీటనయము
వేడుకనీక్రొమోలనాడనిబొమ్మనికాళ్ళకన్నన్యావకాళ్ళవాసి
నమ్మికనీతిరునాళ్ళరయనివెఱ్ఱికన్నుకన్నబ్బుండికన్ను నెరవు॥
వినుదలంపనివెంబర మనికికన్న రాతిక్రిందవణఁగుకప్ప బ్రతుకుమెఱుఁగు
తిరుగునాదండకదలికూఁతుమమగండ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 31

సీ॥ కనువాఁడుకన్పట్టు దిమసుకన్నుగ్గూడ నీకంటెవేత్కావు విక్కువముగ
వినువాఁడువీనులు వినుచువాలివుగూడ నీకంటెవేత్కావు విక్కువముగ
తినువాఁడునోరును దిండియునుంగూడ నీకంటెవేత్కావు విక్కువముగ
మనువాఁడుమనుగడ మన్నించుకొటిగూడ నీకంటెవేత్కావు విక్కువముగ॥
ఏమగాకవనులివెల్ల నీవెయగుచు నన్ను నేడ్పించిపీవిట్లు నవ్వఁదగున
కమ్మనేఁగూడనీవౌపూ కల్మిమగఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 32

సీ॥ మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మిన్నుకాల
కావుమాకావుమా కావుమాకావుమా కావుమానన విలుకానితండ్రి
కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించుకాన్పించు కాన్పించునిడువడు పాన్పు తేఁడ
యేలుమాయేలుమా యేలుమాయేలుమా యేలుమాప్రేతల మేలువాడ॥

సోఁకుమూఁకలగొంగనన్నాఁక రమ్మయడుగుచెమ్మటలాఁడవన్నాదుకొమ్మ
అలకాపరినామనవేలవినవురెంటతాళ్ళగుడు తిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 33

సీ॥ ఏనెట్టులుండిననెల్లరున్నానేరమెంచకపన్ను మన్నించవిమ్మ
మందిననెన్నటులైనమంచివాఁడనుచునాయాటపాటలఁగోని యాడనిమ్ము
విచ్చలవిడిదబ్బువెదచల్లుచెచ్చటనేనిమేలేనన్ను నెఱపనిమ్ము
కూడుతోడుగుకూర్కకూటమివేడ్కలునాకోరుకొన్నట్లునడువనిమ్ము

పలువలనులనీగొప్పనన్నాటనిమ్మ తెల్వితేటలతోడనన్నిరుగనిమ్ము
కనికరమున నన్నీలోనఁగలియనిమ్ము రెంటతాళ్ళగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప 34

సీ॥ తొలుచదువులనెల్లదొంగిలువేఁగంటిగొంగపొంగడఁగించుగొప్పచేప
కవ్వపునేలతాల్పివ్వలవ్వలవీపుతీటవోరాచుతామేటిమేటి
పంటవలంతి జాపన్నుట్టుపొంగంటిక్రొవ్వ్యాడిచినగడికొమ్ముకాఁడ
పట్టినదల్బుహెంబాన్పుతెఱచిదిండిఁబట్టిపొట్టంజీల్చునిట్టపుట్ట

తడుపుదాల్పయేల్కదిరిచాల్పదఁతిమగఁడకలపతాలుపకప్పు గుబ్బలియిలుదొర
చెడుగుమలకలఁజెండాడుజెగిలెకాఁడరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్ప 35

సీ॥ నాయున్కియక్కఱనాకునిక్కమెకానియేననేమొనేనెఱుఁగలేదు
పీసమందలివేయివేలవ పతుం టనికమెకానియదితూనికకురాదు
కలలోవిహోలికనెమ్మలఁకువయెడఁగూడఁదలఁపులనావనాతరముకాదు
నలిపినమేలుసేగులకుమాతేనాటికైనవచ్చునగ్గానిమానఁబో

తుదమొదల్లేనిచోనద్మతోఁచుపెట్లు కలవయెంతేనిమింటిమిద్దెలకుమెట్లు
వదులనీనాకునీపట్టిపట్లుకట్లు రెంటతాళ్ళగుడు తిండిమెట్టంటువేల్ప॥ 36

సీ॥ మంగలిచీలితలంగొఙ్గునట్లైలనుబుసుపోవనిపనికుబుకుచుంటిఁ
గొలకానివాఁడనంచెటిగియునెఱుఁగకగొంతెమకోరికల్గొనుచునుంటి
వోరువలేకపైవారిగొప్పకుఁబెదవులుర్చి పెంకెమాటలనుచుంటిఁ
గొలువులన్దగవరివలెవాలకముప్రేసివడిఁగానికూళ్లఁగుడుచుచుంటి

లాఁతిమెప్పులకిటువ్రాఁతలవోసికొంటి సెబ్బరన్నాఁబినామంచిచెప్పుకొంటి
నన్నుయెటులేలెదో నన్నుదిన్నఁగఁజీపి రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు 37

సీ॥ తప్పకమంచిపై దలిపుట్టగొడ్డుటికంబుఁ బాడ్పుఁజాలినకప్పరాదు
బుడగన్నవారలపుట్టుపీడేటింపవలసగుపీఁకటివంకకొప్పు
సెబ్బరదుల్చిప్పి చెంగటికెల్లరన్గడపవాఁటించెడిగాలిచూలి
వినుగాంచువారికి న్దజగంట్లపీడుగొబ్బునఁజూపిరాఁగలపుల్గుతేఁడు
ఒడమివిడెడుసీయాల్పాడికడలిపట్టిమిగులుమింటితెక్కతో మెఱయువసిడి
వలచుసీకో వెఱన్గావియాడఁదనమ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 38

సీ॥ వింగిసేలలుకల్లసీకల తెలగెట్టు హోయిచెడనియనిక్కియనెడువారు
నేర్పునసూపిరుండినదాఁకఁగోరెక్కగా నకతీరదంచుఁబలికెడువారు
ఎల్లదిన్నులకుసీవేయక్క అవిసున్గాలిచియిద్మలెనవఁదలచెడివారు
ఒడలుతాలుతాల్పులకుమేలొనరించినమ్ముట్టుపీడేఱునంచుమాటాడువారు
ఎవ్వరేమనుకొన్న నీవేయదెల్ల విన్ననేఁడు రేపులునీ వెనీవుగాక
వేఱులేదెద్దియైననా వెత్తిదీర్చు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 39

సీ॥ తల్లిదండ్రులహోల్క యుల్లమునకుఁగూడ మయికట్టుకలుగు నేమయిననాఁడు
కావుననీవువ న్గాపాడువాఁడవు కలవనువమ్మిక యులరెనాకు
నీవిలాతిచదువు లీపాడుపొత్తున న్జెఱమచునుండెని వ్వెఱదగిల్చి
నేమదినినకాలం దిన్జిఁకటిన్మన్గి నీవెల్గుగానక నెగులుగొంటి
చెలఁగినాతనిఃయాస్తి వొంగిలెఁదగులమ పనికిమాలిన కోర్కుల న్వెనంగుచుంటి
వింకనేఁదాళఁజాలనన్నే లుకొమ్ము రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 40

సీ॥ ఏరికిన్లొంగక కోరినన్గెల్ల హోయిగ ననయము నేమనఁగలనేని
యూవింగినేలల నీపగలీమాపు నాతోఁ బినట్లు పన్నఁగలనేని
కూడుకూటమికూరు కులపట్లనాకుఁగా పలనిపనటుల నడువఁగలనేని
కలిమిలేములవేడు కలవిడుమలఁగూడ నేపొలివో వకవిల్తునేని

ఎందునన్నుండినేనాడుకొందునేనిఁ గ్రిందుమీఱుఁగ్రిక్కిఱిసియుందునేని
నీవెనేనయియుఱరనావికృవముగ రెంటఁత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 41

సీ॥ నాకుమీఁదేకావినఱసైననేదియున్గ్రిందుతోపమినిట్లుకుందుచుంటిఁ
గ్రొవ్వాఁడియాడునఁ గ్రొవ్వినాసలిపిన గొడవలకున్నాఱుఁగుడుచుంటి
నాకుమేలొనరించినతగువారలకెగ్గుకావించిసిగ్గులేకమసఁచుంటి
నాయెగతాళినానాలిమిచ్చుఱికంబుకప్పినామగఁటిమిఁజెప్పుచుంటి॥

కోరియురిపెట్టుకొనితన్ను కొనుచునుంటి నిట్టుపైపెచ్చు నిన్ను నేఁదిట్టుచుంటి
నన్నెటులాఁకెదొః నాతన్నతండ్రి రెంటఁత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 42

సీ॥ ఎద్దుకాదుపొటేలెయేనుపుట్టినగడికానిచోవంత నేఁ గలఁగనేల
పగలింటిదొరపొల్కిపట్టలేదాతవిపట్టిపోలికగానియిట్టునాకు
నీగదిన్నదినెలవిండెండదొరయుంట నెఱుకువమఱుకువనుఱకగొంటి
పల్కఁతేఁడునెలమేపరితోడఁద్రాసుననువికిమేల్సెగులఁబెనయు చుంటి॥

గ్రుడ్డిసొట్టలతోఁబడ్చుకుప్పలోనఁ జలివెఱుంగుచూల్గలియుఱన్గలిమిలేమి
రెంటనేనంటనీవురెండింటనుంట రెంటఁత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 43

సీ॥ ఏడుపుశప్పనాకేదియునోజగా నామేనితోడుతన్గల్గలేదు
నాయొదలద్దిరానాకద్దెకొంపయియాయెఱుకువగూడనాకెరవుతోడుపు
నాముదలఁన్దదనాకూర్కుముచ్చట నేనెగ్గుఁజెప్పలేరెవ్వరైనఁ
జిమ్మచీఁకటిలోనఁ జిందురాడుచునుంటిఁ దెలిసినయటుతలద్రిప్పుచుంటి॥

అకటయాతెల్వితెలివికాడిఁకనికమఁగనమ్మికన్నన్నునిన్గొల్వ నిమ్ముతండ్రి
కలవరంబులపిల్పుచుట్టలఁగుదాల్ప రెంటఁత్రాగుడుతిండిమెటంటువేల్పు॥ 44

సీ॥ నమ్మియునమ్మకున్నాఁడవిన్గావునీకూర్మి నామీఁద లేకయుండెఁ
గడలిఁగైబారలఁగడువనుంకించుటనిన్నెఱుంగుటకయినేఁగడఁగుట
నిండారునెఱుకువనీచెల్వమగుపెదనీపునిద్దప్పమటెవ్వఁడెఱుఁగు
కోరికల్మాసినిన్గొల్చుసనన్ద్రొప్పతుసంటిమినాకట్టులలవియుగుసః॥

ఎందుకున్గొఱకానివా యందునింక జాలిగొను, మేలు, నిన్బతిమాలుకొనెద
కన్నబిడ్డనిపైఁ గనికరములేద రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 45

సీ॥ చాటుచున్నదితొలుచదువులనిన్గొల్చునాతనికేముప్పులంటవనుచు
నీవెపల్కితివి, నిన్నేనమ్మికొనువాని మాలిమినవ్వనమేలుదనుచు
నిన్నెఱింగినవాఁడు నీవెకాఁగలఁడని పలుమఱునిక్కమునుకులతలలువల్కఁ
దటుకుననీపేరుదలఁచినవాఁడు పెందెర్వుచేరుననిలాఁతినుడినొడువు॥

కావునఁ గలవునీవునిక్కముగనన్ను నిన్నువేడినకోరుకులెన్నెగ్గునన్ను
నీకుమ్రొక్కెదవేసార్లుసాఁకునన్ను రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 46

సీ॥ గితికి మొదల్తుద లెఱుఁగవీల్కాన చెవ్వరికైననినోర్పల్పఁ దరముకాదు
వెలుతురుతేఁడు గుబ్బలిపట్టి, ముక్కంటిపిల్లారి, కలుముల వెలఁది మగఁడు
పీవనియెల్లడ న్నేర్కొనుచుంద్రుని న్దొంటివాడుకఁ బట్టితోఁచినట్లు
నిమదెల్పఁగలపల్కు నిక్కముకాఁబోవ దెమ్మెయిన్గుందేటి కొమ్ముమాడ్కి

నింగి, గాడుపు, తడి, నేలనిప్పులు, కలుముకయెడయికల, మబ్బు, కయివడిబ్రతుకు
కలుగు, మాయమౌఁ గలలోని కలతెఱఁగున। రెంటత్రాగుడు తిండిమె ట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఇదిమంచి, యదిపేగి యిట్లుకావలెనని పైవారికెతెల్పు పాఱువాఁడు
తోఁచినట్లల్లఁదా నేచదువరియను కొనికన్నుగానని కొయ్యద్రిప్పు
ఏదియునెఱుఁగని మాదిరిగాఁజీలి వాలకమున్వేయు నాలిముచ్చు
ఎడియెటుల్జరగనీ యేఁదప్పమిగిలిన దెల్లఁగల్లేయను లొల్లిగాఁడు

ఒకదొడుకులలోలోపల నుడుకుచుండ । నెల్లరికిమేలెకోరుచు నిన్నె నమ్మి 48
యేయెడన్పోయిబ్రతికెడు వీనియడియఁడు । రెంటత్రాగుడుతిండిమె ట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఎవ్వరిన్నొప్పింప కెఱిఁగితినకయెట్ల యొదలితాఱప్పంటకైన కుడుకెడపక
కోరితంటా ర్తెచ్చు కొనకగొంతెమకోర్కు కుఱఁబెనయకకల్ల వలుకఁబోక

తాగక, వెలిచవుల్తగులక, చదువరి గోటుసల్పక, గొప్ప చాటుకొనక
నేరములెన్నకెం దేఁదెగనీల్గక మూతిముడ్చుకొనక పొరపెనయక
గతుకఁబోవకయప్పుల బ్రతుకఁజనక । మిడియల, న్మదుసళ్లన గదు
పఱచక॥ 49
నమ్మివినుగొల్చువాఁడెనీ నెమ్మికిఁదగు। రెంటత్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎన్నఁటికైననో ళ్లెత్తకతీరదు సలుపుకొన్నటుకుడ్వ వలయుఁగనుకఁ
దనకంటుహోయివం తలకెల్లనోజఁదా నేకోపనుచునెంచి యేమఱిలక
పంతులన్గులఁకన్న వారలుతగువారు నుడువునట్లడఁకువ న్నడఁచుకొన్చ
మంచితగవరిమే ల్మఱువక, చెడుగొట్ల తోడనేయెడనేనిఁ గూడఁబోక
ఇలువడిన్దొంటిపడికట్ల నెడయకవిను । నమ్ముకొనికోరినీతిరు నాళ్ళఁగాంచు 50
వానిఁదప్పక నీవుకా పాడుచుందు । రెంటత్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మనమిరువురు, దక్క మఱివేఱుగాఁగాన రాదు నిక్కముగది న్నేదియైన
నీవువెలుఁగువువెం డియునేనుచీఁకటి నీవునిక్కువమిఁక న్నెహళిక్క
ఎఱుకువనీవునే మఱుకువనికముగా నీవెకిమీఁదువు నేనడియఁద
నీకుఁగలతెలుంగు నిండుతనివినాకు గొంతెమకోర్కులు గొనుటపాడి
నడుపువాఁడవునీవునే నడుచువాఁడ । జాగువలదింకనేఁదాళఁ జాలవడిగ 51
నన్నునీలోనఁజేర్చుకో కన్నతండ్రి । రెంటత్రాగుడు తిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ ముందండలరయక పొందికన్గనఁబోక యల్లెదన్దోఁచిన పెల్లనుడుల
వర్పవాళులు లేకత్రా పెదనెట్టులో పడికట్లనేద్వ నెవ్వనితరంబు
వారు వీర్ననుమెచ్చఁ గోరికాదిట్లు నేనుడువుట నీవు వినుటకుఁగాని
యీముడియీడున నీనాటుమాటలఁ బల్కించినాఁడవు బళిరనీవు
యీవుసల్పఁజాల వివనులేవికలవు నింగినేలలనీ కెదురింగఁ గలదె
రొట్టెకుత్రేవయిటు మొట్టపెట్టుకొందు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥52

సీ॥ నేలయందెల్లెడ న్నేఁదప్పమైతాల్పు లెల్లరున్నించివా రేనికముగ
వెఱబొమ్మవలెఁజేట పెయ్యలాగుననవ్వు పాలయ్యెనిట్లు నాబ్రదుకుతుదకు
నాతోడివారికే నయము కావింపలే నైతిఁబైగాఁడూల నాడుచుంటి
గ్రిందుగాఁజూఁపుట కేకానియకటనా, కై, మీఁద, నునువ, నే నోమనైతి

నెమలి పురికొఁడికూవిసమ్ము మెడసాఁచి రెమ్మ పెట్టినవేల్మోఁవు రమ్మకోలు
వినుఁగొలువఁ బలుకనివాఁడు పెట్టమేడు రెంటఁ త్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 53

సీ॥ వంది యొకరికి నగస్త్యమ్మించు నన్నాఁడ వంగవన్నేఁగు నాకుంగడీవు,
జోలఁగంటుల స్త్రోత్రమ్ము మన్నాఁడ వేమెడి నగ్గను మాయనీవు
లాఁతి దప్పి స్థిరమ్ము పేతఱినన్నాఁడ పుడికెడు నానోయ తడుసనీవు
దుష్టు నూడులకు నన్ద్రొడిఁగించుచున్నాఁడ వెపట్ల గుడ్డన నగ్గనీవు
పులుసులో సిగంతెవలె నన్నలిపినావు బ్రతుకుచని తోలెమైన నన్నదయనీవు
వన్ను నేడ్పించనిటు పన్ని నాఁడపేల రెంటఁ త్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 54

సీ॥ నీ వెగుబ్బలిపట్టి నీ వెపిళ్ళారిపి కాంప్రేఁడునీ వెకాఁక నెలఁగీవె
నెలనీవె తటినీవె వింగినేండునీవె కూనుకుకలు మెలఁకువలునీవె
కదలికనీవె నిల్కడనీవె మేకోగులీవె నీకన్న వేఱెడియులేదు
పెఱుఁగక పెటిగెను తఱుఁగక ఱీఁగెను పట్టకపుట్టెద విట్టునీవు
అడుగుపెమ్మటలోఁద కన్నడియునుంగ యాలకొపరిబ్రేతల మేలువాఁడ
కదలియల్లుఁదననవిలు కావితంత్రి రెంటఁత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 55

సీ॥ వినువమ్మకొలువకీ వింగినేలనుకుఁగో పరయు నేనేలయిట్లటమటింతుఁ
దిరుపతితిరునాళ్ళ తిరుకొలసముగ్గి లియపగూడనృట్టి తిరిపెనగుచుఁ
దిరునామమున్బెట్టి తిరుముడిశోడు గాఁదియకాపుగనఁబోవి మొరసునైతిఁ
దిరుపీఱుదాల్చి యేతీరువన్నైన మిగిలిసయంకలఁగా వికొలువనైతి
తల్లిదండ్రులు పంతులు న్దగినవాడు నెచ్చెలులు చెప్పినట్టుల న్దియగనైతి
గోరిచెడితి నన్నేలనీగొప్పదనము రెంటఁత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు. 59

సీ॥ పుట్టినవారలు గిట్టకతీరదుబ్రతుకునఁబడికట్లు పనులకములఁ
కెవరినద్వడివారిఁ కింపు మైతాళ్ళల కెల్లఁదలంపులెందేనివేఱు
తమలోనఁబొసఁగదు తన్ను కొనుచునుంద్రుమేల్పెగులన్దఱిమెలపుచుండు
ముందేమిజరుగునోయంచు కెఱుకలేను పనుల కిక్కఱులెల్లవలనుకాదు

ఎవ్వరున్నిరుక్కసల్పలే రేడియైన నరసినకొలందిఁబావలే యలము చుండు
నిక్కమగునమ్మిక యొసఁగ్ని నిన్నుఁగలుపు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నీవుగుబ్బలినిటు నెలకొనినినుగొల్చు వారికోరికలు వేసారులిడుదు
కలతెఱుగుననిను గ్గాంచిమ్రొక్కినవారి నెలనగవున నెవరొలుకఁగనెదు
తడుపుదాలుపుతిరు ముడిబిడ్డపలెఁదోఁచి పీయంచునమ్మిక న్నొగడిచెదవు
హాయిగానీయడి యమఁకెల్లనమ్మయి యుల్లమలరవింత యొప్పొసఁగదు

కానిపించునిగ్గాదని లేనిమింటి తెరవునన్నిన్ని నరసెడు దేబెయార
యొడినలరుబిడ్డనంగడి న్దడవుపెటఁగు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 58

సీ॥ ఈతేవివోనితఁటా లేలయిట్టుసేఁ గాంచిసెవెల్లని కఁబనాకు
పీనింగినేల లిక్కానిపించుది నుసుకల్లయేమనుట కెట్లుల్లమొప్పు
తానులేఁడనుకొ సఁదానము కాదెపనికి గ్గనుకనేఁడకక్కఁ దక్కినదిహళ్ళి
నేవిన్నుగొలుచుటలో నన్ను నేమఱిన మిగిలెసదె నీవనఁగఁజెల్లు

కోరియనయమువిన్వేడు కొనెదనేమనన్నునీలో సఁజేర్చు నాకున్నవంత
మాన్చ దబ్బుసనీవున న్పెమ్చకంఁడి రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 59

సీ॥ ఏను నాదను నివ్వితే నఱకుంఁటనో యావఱకన్నాకు హాయిలేదు
గొంగలు వావల నుంగులువీఁను కొంటలోఁ దంటాత గుల్చుకొంటి
నాయొర్మినాకూర్మి నాతెల్వితేట లీవేఱుతలఁపులఁదా ర్మాఱుచెందె
మిగులనోజకులొంగి తగుబమ్మసముపింగి రెంటెత్తుమైఁగుందు చుంటినిట్లు

లావుదిగజాతెఁ గోరికల్లొద్దమీతె దనివితుపనుదైనేడుపే దక్కెనట్టె
ఉడ్డకయిలుగలాఁడ విల్చన్నవాఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 60

సీ॥ విక్కమెఱుఁగుపిననే బాఱఁదోలిన నదిమళ్ళియాఁగటు లరుగుదెంచు
నకటయోజన్నాప్ప నలవికాదెందేవిఁ దోలెమైననాటలి తాలుపులకు
నీయెడన్నమ్మికఁ నేముదిసిన కొలందిన్మా యమగుచుండెఁ గన్మొఱంగి
వలలోనఁజిక్కి నపులఁగులాగున వెడలెదుత్రోవతోఁచకే పడలుచుంటి

ఉన్నవాఁడనడియెడారిఁ దెన్నుతప్పి యెవ్వరున్వినఁబోసినా యేడ్పుమాన్ప
శోఁకుమూఁకలగొంగ నన్నాకుమింగ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 61

సీ॥ త్రాడునుంబామును న్దాఁగూడవిక్క్రము లాక్రానిచోనురియాట కల్గుపెట్లు
కనువాఁడుకనుపట్టు దినుసుకన్నుఁడక పుట్టనేరవుతలంపు లెవియైన
ఉన్నవాఁడేమూఁడు తెన్నులై యోజమైఁ దనకుఁదానాటాడు కొనుచునుండు
మూనాళ్ళముచ్చట నానిజకడలేవి కౌతుకతకుచితుకు బ్రతుకిదేల

వికము నేటికి నీకాద్మి నేనెఱిఁగితినీ వెకల తెలుఁగుమఱినే నేహాళిక్క
యేనునినుగొల్వఁసన్ను నీలోనఁజేర్తు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 62

సీ॥ కూరుకుకూటమి కూడుగుడ్డలనయ మేగోరినట్టుల సాఁగనెంతు
నాతోడిమైతాల్పు లీతోఁచుదినుసుల నాయెంచుకొన్నట్లు నడవనెంతు
వేనడ్డుగావకెం దేవిఁగావలసిన వేడుకలవ్వెఱ్ఱ వీఁగనెంతు
వేయేలవేను నీవేయయియీనింగి నేలలవాలాయ మేలనెంతు

జాన్నదలఁచిపుల్లంబలి స్జుఱ్ఱుచుంటి బిడియమెడసిమీసాల్పెన వెట్టుచుంటి
వన్నుమన్నించికావ్యమో కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 63

సీ॥ కొప్పులనొమ్మగలిజే కులరాగిదులచెంప కల్లీలపీనుల నగ్గమ్మలొప్ప
బావట్లనాణి క్రోవఱనొసళ్ళన్నామములు చెరమలనత్తు లలరుచుండ
మెడలఁబుత్తెలనాను మెఱుఁనల్లలుకయిన్ బిగుతగునొత్తులు సొగసుమీఱ
నడుమ లనాడికట్ట మడిమెలఁబాఁజేబు లడుగుత్రేళ్ళంన్మ్రంచు వడిచెలంగఁ

దొడకినీపెండ్లిచావడి న్దుస్తులమెఱు మెలఁగుతిరుమడి క్రొత్తడి తలిరుఁబోండ్లు
తల్లితల్లికినీడలే తండ్రితండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 64

సీ॥ తిరునీఱువండుమాదిరి నిల్పియేడెల్లఁ బగడనాఁడేకను పట్టెదేల
నడుగుతాఁకునరాయి నతివఁగావించిన దండివివడుకువె పండెదేల
కొనవ్రేలనేడాది గుబ్బలిన్గొడ్గు పట్టినమేటివిటులొద్ది డిందెదేల
కవికరమేనీకుఁగలతెలుంగోజగా గుండెబండల్పుల్పు కొనియెదేల

కోరినా మొఱ్ఱవిన్పించు కొనవిదేలనపురనామిడుకెడయవిఁ కెవరికైన
నాటుమాటలవిన్న నెన్నందరమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 65

సీ॥ పప్పుసాదముపుల్సు పచ్చడియూరుఁగా యవొగపుదల్లకట్టుకుడుము
చిమ్మిలియిడ్డెన చేగోడి జీడియ పుడుకు లవుఁగు రొట్టె సడికుడకలు
షణుకులు బడికోడి మణతలు ముక్కులు బొజీగలు పొంగరముపదపప్ప
బుడుకులు ఫ్రేణీఁబొండ్లెము ల్నాన్త్రెల ద్రబ్బెర నిప్పటికొబ్బెమంద
బొంగరాల్బటాసా లైస్వఁద మునరడాలు మినుపబొం దించిమంచిముమిడీకఁదొట్టి
యఁగరొల్లెలవిందు నీచెఁగటనగు రెంటబ్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పా॥ 66

సీ॥ బాలనీయుత్త జంజాటముజోరి నాకేల విన్గొల్తు నన్నేఁకొమ్మ
కాపాడుదొంపీవు కలఃపినీపేరు నన్నెల్లతావుల న్జాటవిమ్మ
నీయెదనమ్మి కన్దెకు చెదంనీక హాయిగానాబ్రతు కిలనివిమ్మ
నామేవిచుట్టముల్నాయనుంగులుపేడుకననయముంటన్గాంచనిమ్మ
ఎదురులేకెందు నేఁనన్మెదలనిమ్మ యెల్లరన్నాకుమంచియే యొచనిమ్మ
కవికరమనననీ్నలోనఁ గలుపుకొమ్మ రెంటబ్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పా॥ 67

సీ॥ తనయెడన్నాఁతు లెట్లొనంపఁగోరునో తనన్లవా చెంచన్నడుచుచు
పేన్కకైపిల్వవి పేరంటమేగి కొల్వులలోనవాఁడీఁ కొనఁదలఁచుచు
నవ్వులాటలకయిన నగుపిలో లేనిపోనిముచ్చటలాడఁ బోవెఱచుచుఁ
దొలచదువులు తినంలిదంద్రుచెన్నిన పకికట్లుతప్పకనడుపుకొనుచు
పెచ్చురేఁగ కెన్నఁడునాలి ముచ్చుగాక వెలివపుల కూటలూరక వెట్టికొనక
విన్నానమ్మికొల్చునవాఁడు నీకెయగును రెంటబ్రాగు డుతిండి మెట్టంటు వేల్పా॥ 68

సీ॥ ఏడుగజంబుల యెత్తునఁదెగిక్రింద కుఱుకుతడికిఁదల లొగ్గువాడు
విట్టుండివిట్టగా మెట్టెగఁబ్రాఁకి నిన్మెచ్చుచునిల్వదోఁ పిచ్చువాడు
లిళ్ళగన్నెఁనన పేర్లతోఁగోవెల న్వెదళియుంగడిపట్ల నచుచువాడు
పుట్టుపీడేటైనై పులువాపెవింకనొడ్డెక్కితిమవితప్పనె సఁగువాడు
కొనటనీముచ్చటలు చెప్పుకొనెడివాడు పాటిగానంనీగొప్పఁ జాటువాడు
విందువేన్కలనుంటకన్న ధున్యొ రెంటబ్రాగు డుతింది మెట్టంటు వేల్పా॥ 69

సీ॥ దురటిల్లవింకనా కురియాటతుడమొట్టె వింగినేలలివెల్ల నీపెకనుత
కామ్పుడిగిననాతు కడుఁగాయముపలెఁద గుళముమాఁననాకుఁ గొన్కలేల

ఏన నావనుతలఁ బేర్లమైనవో నీవుకూడహాళిక్కి యేలకావు
నాకూర్కులో నీవుగాకనేనున్నాకిఁ కేదియున్నావి దిన్నెమిగులను
మరల మెరమెరసుకిద్దినుగుచుంటి హద్దుగానక నేనిబులదబచుంటి
నమ్మకంబుహోనీకునన్వడిగసాఁకు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేప్ప 70

సీ॥ టాటోటుకాఁదవదారము నేఁదల విఁదలింతునూనర వెల్లిమాడ్కి
గడఁచిగ్గఁబోతునై కావికూళ్ళకుడిచి యేగోలపెట్టైన నేపిలాగు
మేలమబిచిననుం బెంచివారినే గంటెదవీనుల కంటిహోల్కి
మబపించికగువారి మడినూరకే పెట్చి కన్మారుఁగెనగుమి కావికరణి

కోరినేనదకించెద న్గోఁతిలీల నిదకొదమికూర్చుకొంటి జుం టీఁగవలెను
నన్నునిఁకనెట్టుశేలెదో కన్నదండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేప్ప॥ 71

సీ॥ దండము దండము దండము దండము దండమువలమురి శాల్పనీకు
జోహారుజోహారు జోహారుజోహారు జోహారెఅచిదిండి సూదనీకు
గొండీబగొండీబ గొండీలగొడీబ గొండీబకదలి యల్లందనీకు
కైచాఁపుకైచాఁపు కైచాఁపుకైచాఁపు కైచాఁపసలుఁబుద్ధు కంటినీకు
ఆబకాపరిదీ వెనకోలనీకు మోడుహోయద్దుచెమ్మట లాఁడనీకు
మతిమతియిత్రొముక్కులో పేరుమాళ్ళనీకు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేప్ప॥

సీ॥ ఈవెట్లునడిపింప నేనట్లునడిచెద దాశికుఁడీవునా తండ్రికాన
నీకంటెవేఱుగానేనుంటిననుకొంట వలవనాకీచిక్కు కలిగెనన్న
ఎల్లెడనామాట చెల్లుచుండినఁగదా యీవునన్గూరిమిఁ నేలుగుబుతు
నావెలికిన్దాఁడినీవె నేనని పైకిసిగ్గుమాలియెటునే జెప్పుకొందు

పాఁకుమానన్ను పిన్న పట్టాకపడక యడుగుచెమ్మటలాఁడ మేల్హారువుకాఁద
దుపసుసోఁకుబసూదనా తోడునీడ రెంటత్రాఁగుడుతిఁండి మెట్టంటు వేప్ప॥ 73

సీ॥ నాతల్లిదండ్రులై పన్నీ వెరావంతులైననీవే దొరవైననీవె
నీతన్నచుట్టము నీకన్నచెచ్చెలి నీకన్నఁగ్రైయూత నాకిఁకేది
విన్నదప్పన్మతి పన్నైననేనమ్మ పట్టునాపైనా కెకిట్టదేల
చాలినబునితిండి జరుగనివనియెంద మావులనాత్రబతుకేపగింతు

కోరిన నల్లనన్నిటఁ గుడువనిమ్ము కానియెడ నన్ను నీలోనఁ గలుపుకొమ్ము
కన్నబిడ్డని ప్పైఁగని కరములేద రెంటఁ ద్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 74

సీ॥ నాఁగుకాళ్ళమై తాలుపులనొట్టు చలిపియేఁచెడు ములు చలఁగనుఁగొని
యిరుగుపొరుగుల నూరకే నొగిలిచిపెట్టు పీఁగెడు పెంబర విత్తుఁగని
తొలుచదువులయాను తెలిసినట్టులనిల్లు నాలిముచ్చులకొంపెనక్కులరసి
తోడివారలతోడఁ గూడుపంచుకొనికుద్వక పెచ్చురేఁగుకుల్వలఁ బొదఁగని॥
మంచివారల బిఱబిఱ మడియుచుంట చెనఁటిబందలు పెక్కేండ్లు మనుచునుంట
కాంచియన్నంటఁ దడివింక వించనీకు రెంటఁ ద్రాఁగుచుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 75

సీ॥ పొంగుపంక్రుంగుట పుట్టుటగిట్టుట వికముకల్లలకు రెండిఁటికి లేవు
నేహాళ్ళనిక్కము నీవుకనుకమన యిర్వురకు నమ్మలు పెట్టుకలదు
వేలేనివాఁడను నీవున్నవాఁడవు కావుసవెత్తికి న్నావులేమ
లేనివాకేలనీలేని పోనిదిగులు వందనింటికినిప్పవంతమాడ్కి
మఱినాకెందుకీ పెంకమాటలకట యెటఁగినట్టుల నేఁదెగ నీల్లుచుంటిఁ
గనికరంబున వన్నావు కన్నతండ్రి రెంటఁ ద్రాగుఁచుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 76

సీ॥ బాపురే చల్లకు వచ్చి ముంతన్దాచు నట్లు నాకోర్కె నేనడఁపనేల
మనవిసల్పెదవిను మాయిదిగోఁదేట గానీవుదక్క నన్గాచునెవఁడు
అతుగుమనాకోతు మంటివాయొనెల నగవునఁదలయూఁపి నాఁదవీవు
మానుగఁగన్న తండ్రీ నిన్నుగొండాడి పాడియాడుచునన్ను బ్రతుకనిమ్ము
తనివినెవరోర్పు లవాడయ్యుతాల్పువాఁడ వింగినేలలనెల్లెద వ్విండువాఁడ
నమ్మికొల్పువారలకుఁగన్నట్టువాఁడ రెంటఁ ద్రాగుఁచుతిండి మెట్టంటువేల్పు ॥77

సీ॥ తల్లినాయనలు మొదటివారు చెల్లెండ్రు తమ్ములు కూఁతులత్తలు కొడుకులు
వాండ్రుసన్మండ్రు పియ్యంకురాండ్రల్లుండ్రు కోడండ్రు తలిదండ్రి తోడబుట్టు
లేరాండ్రు జగిలె కాండ్రిల్లాలితోఁబుట్టువులు మఱఁదండ్రు మాఱుఁదల్లి
మందిపియ్యంకులు మగల్లువాండ్రు మొదలగు చుట్టంబులిర్గుఱపొరుగులు

నేనెఱుఁగనిలాఁతిపాం డ్రెల్లచోట్లఁ దవిపినెవరో ర్పులవ్వాయి మనఁగనిమ్మ
హెచ్చుగావాఁ మేలనే మెచ్చనిమ్మ రెంటఁ త్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 78

సీ॥ అక్కటా యాయాస్తి తక్కువపోతర మెక్కువ బ్రతుకనా కెట్లువచ్చె
పీపఁకాదిద్ది నేఁగ్రొవ్వునప్పల్పు కొన్న పేగికిమాఱు కుద్పుచుంటిఁ
దనగుబ్బికొనుత్రా ళ్ళుఁదాఁదెప్పుకొననట్లు కోరియాచిక్కు తగుబ్బుకొంటి
దమ్మఁడుసీలాదఁ దీపిపతీరువ వేపిట్టపఁటఁగ బైదపుకొంటి

ముడిసియున్నైకవాకు కవ్వదలకుంటి బిడెమెడపితగవరిలాగు ప్రేలుచుంటి 79
పీగడుసుపెట్టివాఁపి వేలెదెట్లు రెంటఁత్రాగుఁడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

సీ॥ ఓటిబ్లుపిందరి బోటిరాళ్లప్పట్లు కుందెవగిరి యిత్తి కుండికాళ్ళు
గూపనా లాలంకి గుడుగుడుగుంచము లల్లిగడెనబొద్దు తాళ్ళపాము
కాలికంచము కిఱ్ఱు గానగు వెట్టుఱ గొబ్బిళ్ల చిడుగుడు గుళ్ళచెండు
చిక్కనాబిల్లఱ చీఁకటిమొటికిళ్ళు పుడకిళ్ళు పులియాట బోర్లపక్క

జిపకురాతివాబాపల చిఱ్ఱుఖుఱ్ఱు వ్రేలుబొట్టనచుంద్రాళ్ళు వెన్నెలకడి 80
దొట్టియఁదరిముఁడనాకుఁ దోదయితివి రెంటఁత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ క్రొంగ్రొత్తరకముల కూడుకూటముల కై కావిగడ్డల్లనే గఱచుచుంటి
నేనెంచుకున్నవిక్క రావవితెలపియు నాముదుసలిపిన న్మానకుంటి
నాటొందిమాడిరి నాయుల్లమున్గూడ ముదిపిటొత్తిగఁజెపి పోవుచుండె
నేదెస్మిమరియేండ్ల యాడుఁదాటినమీద మఱువగామాతె నెఱుకయకట

ఇట్టుతలలేపికొట్బరి చెట్టుమాడ్కి : పీపయున్నమ్మకములేక విలివియుంటి 81
డతిఁగెఁదవివితుదకవెత్తి పెలిగెనొరఁ రెంటత్రాఁగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ లవిరాడనాకంజుఁ బొడిపాడిగానేడ్వఁ జాలవన్నాకుఁమా యాలఁగాప
మెఱుపివకలవాపి తెఱఁగునఁదిడగునా దుడుకులెవ్వకుపాల కడలయల్ల
పిన్ను గొలవపీక సన్నేచునాలోని కంటుఱఁదునుమద్ద కైగలాఁడ
చాలాపులునాకుత్త జంజాటపుందిక్కు మాన్పుమాయదుగుచె మ్మటగలాఁడ

నీ యడియరులతోడ నన్నెలఁగనిమ్మ యెల్లవారలకు నన్నెలెయెన్న నిమ్మ
మాటికెల్లెడ నీపేరె చాటనిమ్మ రెంటఁ ద్రాగుఁడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 82

సీ॥ వేఁదప్పు కొనఁ జాలఁ గాదారి మాదారి బ్రతుకు వనాకత్తైవచ్చు సేగి
కట్టనీకైన నక్క అకౌశయా బొందియేఁ నాకౌఁ అవ వేఖమాడ్కి
మెరమెరలేక నమ్మికవిన్ను గొల్వనిదేబ నగ్గతయుత్త తిండిచేటు
మచ్చికన్నన్ను నీముచ్చటల్చాని నీలేనిచో మనికిఁ జాలిఁ పనిమ్మ

నీవు తలఁచినయెడ జగ్గపనియేది యన్నిటికిఁ దుదమొదలయి యున్నవార
యూరయిదు వలకములనొప్పారు తేఁడ రెంటఁ ద్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటు వేల్పు॥ 83

సీ॥ చెరువుపైఁ దోఁతెంచు చేపవాఁటరిన త్తషల్లర్జ నల్లద్రావుడులఁ గాంచి
కాటుకగుబ్బలిఁ గ్రమ్మ మబ్బులకు లుక్క వాన జాలిఁపుల గు వరుసనరపి
నెతిఁదుపాము నఁబాడునేల వెల్వడగవ్వ నెమ్మ త ఖుష మిళ్ళనేఖలఁగని
వీట్లాడు పోతులఁ బొర్లాడు చిల్వలఁ బదువులై తుర్రిప్పలేళ్ళఁ దిలకించి

మజ్జరేగుడ్డకట్టిన మందిత ప్ప నీపుపన్నినదిన్నులెందేనివాపి
యనెదవా కేలవికఁ వన్విగొనప తెల్వి రెంటఁ ద్రాగుఁడుఁ తిండిమెటంటు వేల్పు॥ 84

సీ॥ బొందిమ్ము సుంగుల్ల మనప్పివై చెడ స్గప్పుకంటె న్యాసివిప్ప సల్పుఁ
గావునబోడలే కావింత్రు మేనితాల్పులకు మేలిఁటికాఁపులకు మించి
కఅకటినేర్పు నగడ సుచదువుకన్న నోజమైననిన బైజనయము
నికముగ మంచిమందికిఁ గోఁరవానికే నీయెడనమ్మిక నెగడుచుండు

ఆ ప్తికలవాఁదెగొరవకుఁ గుస్తరించు దబ్బజగ్గాపి పెచ్చుగ దబ్బురాదు
జోగిక్కద్దప్పనిన్జెరచొప్పలేదు రెంటఁ ద్రాగుడు తిండిమెట్టంటు వేల్పు॥ 85

సీ॥ నీపేరునుడువకుండిననాల్కయగురద్దు మిగుల పెందిపవడి జెగిలెక్కఁడ
నీపేరు ద్రయఁబోనికయ చెవాని మనొగసుమైతినకాపు నెగడుతేఁడ
నీపేరు తలపోయని నెతితుక్క తినుతిపసఁడికో వెఁద్దిరిగెదుదొర
నీపేరు చాటలేని బ్రతుకు కల్లతిను ముడితివ్వకదారు పెరుమాళ్ళ

కరలియల్లఁ తనిడపడుపతకయేల్క యలరువిలకానితంద్రి వేఁతలమగండ
బుదుత మెఱకర్షి నల్లతావుడులగొంగ రెంటఁ ద్రాగుఁడు తిండిమెటంటు వేల్పు॥

సీ॥ కూటమికూడుకక్కూర్తితోనెత్తైదఁబట్టఁగూడనికొళ్ళ పట్టినాఁడ
చదువరినమకొవి వదరితగినవారి నాడఁజనవిమాటలాటినాఁడఁ
గొఱమాలికడనక్కిగొఁటునై సిగ్గలి సఱవరావిపనులు చల్పినాఁడ
మూనాళ్ళముచ్చట మేళివసతికయిగొంతెమకోరికల్గోరినాఁడ
కక్తికప్పనామమగడవ్విస్తుశేమ బేడిజమఃపట్లపిగ్గొల్వపీలుకాదు
జాలివామీఁదవీకఁక వేలాదు రెంటచ్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 87

సీ॥ బ్రదుకిదియేద్పుతో మొదలిదెఁ గాపున మొట్టికోనే తుదముట్టవలయు
మమగడకోజయమ్మలిః యేయౌనెడతవివబ్బుమనుటయోదార్ప్య మాట
మొగుదలతెగదలపగడదినైన్గచో నదుమెందునేవియన్గతమకాదు
కుదువకతీరదెవ్వఁడయునఁగావింపుకొన్నట్లు మేలు పేగులకుమాలు
తగులముపదలదెటువంటి చదువరులకుఁ తవిపివిండారదొరకొవవనుపుకాదు
మరిటిప్రాల్డిపమ్మగావఁదగుదీవె రెంటచ్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 88

సీ॥ ఎవఁడైన్నఁబై వారలేచెప్పకున్నచోఁ దన్గన్న వారలన్దానెఱుగునె
యోజమైవచ్చిన మొదలిపనులతప్పఁ బైకొలన్నేర్వ కవలనెటులగు
నేరాల్లయేఁడ్లపై వేదేనిపల్పిన వారుపైశము కుద్వవలయుమాలు
విందువమ్మకమున వినఁగొల్పువారల కప్పనంబేయెగ్గులంటఁబోవు
ఎట్టివిత్తునాటిపనట్టివెట్టుపుట్టు నమచుఁ దలిదంద్రు లంబంతులక్కటులయి
చెప్పినటునడ్పు వారికిఁ జేటులేదు రెంటచ్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 89

సీ॥ వంతలుమప్పకై నమిమిడియన్నేర్చి పదుచులకున్జెప్ప పాలువాఁడు
మంచివారలఁబెంచి మాలుతులన్దుర్చించి మేలెకావించెదు నేఁతేఁదు
మిగులఁబంటలఁగూర్చి తగువారికందించి మలపెకుతొదఁబుట్టుమానటేఁదు
పయిమూఁడు తెగలనెమ్మెయినెమ్మదిన్గొల్చి మేపారుచుండెదు వింటికాఁపు
వలకదలికివలిపిరిగుబ్బలికినదుమ నళరుపీకోవెలన్గాంచిహాయిమించి
పుట్టిపీదేర్పుకొంద్రుపీకట్టెమ్రొక్కి రెంటచ్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 90

సీ॥ కుడియడ్డుపర్వడి కుమ్మరింపు: పణము, చాంగణ, దాళియ, చలికి, చేల
కన్నాత, కల్లమ్మ కళవనము, తిజిగి, గొంతుమా, ఙ్ఞాటడుగు: మొన, కిల్లి
తోరహ స్తము, తొట్టి. తొక్కన, పారము, రూణింపు, తాళము, దొండ్రేటు
సీనము. సమనము, జేబ, కందణము, పెట్లాగు, లోబిత్తరి, లాఁగురింజ,
రాటము, సురాటము, నచరి పోటు కెల్లిలో మొన, తడకా, లెక్కర్లి,లో
లొంకఁదొట్టి
యంజమెట్లఁదొల్లినీ యందగొంటి రెంటఁత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్ప

సీ॥ నంజుడుకలనైన నమలకయుండుట పలుమార్లు నీపేరు తలఁచుకొనట
లాఁతియిల్లాండ్రపై లలిగొనకుండుట పొన్నునీదద్దడం బునికతుకుట
తనకొలకైకల్ల లనఁబోవకుండుటె న్నాళ్లైననీతీరు నాళ్ళఁగనుట
యిర్గుపొర్గులకునె బ్బరనక్పుకుండుట నీకుగుర్జాలకా వికలనుడుట
తనకుఁగల్గినదానితోఁ దన్వీగొనుట। నీకునిల్వాదోఁపిచ్చుట విక్కవముగ
మంచివడువడిలేకని న్గాంచుటెట్లు। రెంటఁతాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్ప 92

సీ॥ మిన్ను నేలలనెల్ల మెలఁగుమైతాల్పులఁ గడుఁగన్కరమ్ముతోఁ గవినఁగాని
తానిల్లి వేఁగియు న్దనతోడివానికి నెమ్మినాఁకొంటమా విచినఁగాని
వెంటలనగఖం న్వీడులనెందేని నీగొప్పచాటిని విచినఁగాని
యేకోరికలులేక నీకుఁగోవెంతిర్వ శితతిమనాళ్ళఁగొ కిపినఁగాని
అకటమతీయెట్టిమంచివాఁడైనఁగాని తప్పుకొవలేఁడులియుఁగొయ్య
త్రిప్పురట్టు 93
పగడనీనమ్మకమునకే యగడులేదు। రెంటఁత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్ప॥

సీ॥ పాదులఁ,దరుకులఁ,గొయలఁ, గోపులఁ జెలఁగిగజ్జెఁగట్టి చిందుతీర్చి
వేడుకతో నొత్తు కాఁడు, గుమ్మెతకాఁడు తోడరాగొంతెత్తి పాడియాడి
కుడికయించిప్పను వ్వడులఁమ్రోగించుచు నెడమకై కన్గన న్నుడులదెలిపి
మందుచల్లినయట్లు మందివేంకొలంది నోలనీముచ్చట ల్వేలుచెప్పి
వాల్గుపందలయామడ ల్నలువలనుల। నయిదుముమ్మాలురెట్టింప వయిన
యేండ్లు 94
ఖ్యాతిగావిన్నుగొల్చిన యతఁడెమేటి రెంటఁత్రాగుఁతాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్ప

సీ॥ పాఁడియావుఁ గొంచునం బలిజాక్రమమున్నాఁడ వెప్పట్లునెనరు కుప్పవీవె
యింపమకొవికంపు నేపిచ్చివన్నాఁడ విటులమలాకలో విమిడెవీవు
పాటమున్నాఁ గొమ్ముజ్జ వత్తిపినుమన్నాఁడ వేతొలఁచ మవుల నేలెవీవు
నెఱయమకొవికప్పు నేకనుమన్నాఁడ వౌంవెలఁగుతల్లి వేమనీవు

మొగులువిరియమకొవిమంట మునుగుమంటి పంకముకదలివయి గూర్కఁ
వదయఁజేఁడ 95

కలుగునీపంపు మంచికే కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుఁడు తిండి మెట్టంటువేళ్ళ॥

సీ॥ ఎనుపోతుఁ నెక్కిపి యెక్కిపాడుచునేటఁ గడిగికంచెన్నట్టిఁ గల్లుపుర్వఁట
దుక్కిపొలంబుల దూతలమలపిలేఁ బచ్చికమోపుతో వచ్చుపుంత
తడుపుతాలిఁతొలు నదులవల్లించుచు నంటలతోఁవింటి కరుగుపూఁట
దండినెమ్మదిరెండు పండువులన్నపి గొడవుడిగినయాట విడుపుహదను

విట్టుమెలఁతుపులన్ మాపునెట్టినతటి యాజ్మగలదొంగ పెండ్లాటసదమనదను
వింయుకవివినాకిడి నీనెనమదలఁతు రెంటత్రాగుఁడుతింకిమెట్టాటువేళ్ళ॥ 96

సీ॥ కటకటానిప్పెలగాఁగట్టుకొన్న పెండ్లముక్రొత్తకాఁపురంబు మొటికత్తె
విల్లుగుంటముగూర్చి యిల్లాలుకోరిననగలుపెట్టుటయిగురుగొలిపించె
నెల్లెదలగ్గొప్పయెకిమింద్రమెప్పించి పేరువిలుపుకొంటవేమపెనిచె
నెట్టననోములఁబట్టినెగడులంబికొలతమీఁటినపంటకొమ్మలనిచె

ముదిమియూడతలదింపించెఁ బొవఁబైజ యెరవుమిన్నెగ, బ్రాకించెనిట్టువట్టి
కల్లుజుంజాటపుంజెట్టు కలిగెనెట్టు రెంటత్రాగుతుతిండిమెట్టంటువేళ్ళ॥

సీ॥ నన్నుబొగడువానిన్ను దెగడువాని నన్నుబగడతీయఁగనవిమ్ము
నన్నుబెంచెడువాని నన్నుఁద్రుంచెదువాని వానినన్నుబగడతీయఁగవ విమ్ము
నన్ను గాచినవాని నన్నుదోఁచినవాని నన్నుబగడతీయఁగనవిమ్ము
నన్నుసాఁకినవాని నన్నుదాఁకినవాని నన్నుబగడతీయఁగనవిమ్ము

లేమికల్మిపగడలాగోమవిమ్ము మంచిపెద్రవగడమాడ్కిఁ గాంచవిమ్ము
విమ్ము నన్నుబగడపోల్కి నెమ్మవిమ్ము రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేళ్ళ॥

నాముంగింటనిల్వ నాయనానీకునేఁటోయుదునాఁబాఁడి పొట్టనిండ
నాపాలిక్రమ్మ నాయనావిన్ను మలాకలోముంచినీశాక మాస్తు
నాకుఁగావ్పించుము నాయనానీమేనునిమిరి నీబడలికన్నెట్టవై తు
నాచెంతనుండుమునాయనాయనయము నన్నులాగుననినుగ్గాచుకొందు
చెల్లబిడ్డలగూర్చి కూడెల్లవదలి నుంకుతోనుంటివేనాటి నుండియిట్టు
లానుమిఁకనైననావల్కపానకంబు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్ప॥ 99

ఈనాటుమాటల నేనునీపేరునఁ గూర్చితివందనీ కూర్మిఁబట్టి
వాలోటులెంచక నన్నుమన్నించుమా నీకువేయిజోహార్లు నేనానర్తు
వినుగొల్చు వారల న్నిదద్దడంపల నెకిమీంద్రసాఁకుమీ వెల్లతఱుల
నెదినాకులెన్నయో యేనెఱుంగన్గానఁ గోరనికోర్కె సంగుమునెనరున
ఇదిచదివి వ్రాసినీగొప్ప యెందునేనిఁ జాటుచాటపాటలకొల్పు సల్పునన్ను
గావుమూతేండ్లుహాయిగాఁ గల్మితాల్ప రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్ప॥ 100

వేల్పు మాఱు మూల మాటలు
వివరము

౧. అన్నన్న=అయ్యో, అంటు=అత్తుకొను, కలుగు, కొలుపు=వేల్పులన్వేడుకొనుట, నలుపు=చేయు, చెలి=నేస్తురాలు, జాళువా= బంగారు, నింగి = ఆకసము, విల్పు=విలుపుకొన్నవాఁడు, మెట్టు = కొండ, పావంచ, రెంటత్రాగుడు=ఏనుఁగు, రెంటత్రాగుడుతిండి = సింగము, రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టు = సింగపుంగొండ, వంత=జాలి, వలువ=బట్ట, వేల్పు=జగమున్పన్నినవాఁడు.

౨. అక్కట=అయ్యో, అరయు=పరికించు। అసియాడు=అల్లాడు, అడియరి—బంటు, కందువలు = ఎకసక్కెములు, జోహారు = దండము, తొలుచదువులు =

వేఱ్పవచ్చినమాటలు, నాటు=విలాతి, సీమ, పట్టి = బిడ్డ, పెంద్రోవ = ముత్తి, తవివి=ఓర్పు, బయ్యారము=చెఱసాల, వలమురి=సంకు.

౩. అప్పసము = ఎల్లప్పుడు, అబ్బె = అచ్చెరువుగాన్= కయివడి=వలెను, గబ్బు=తావి, చెరమ=ముక్కుసొరంగము, నెగులు = నొప్పి, పాటి = న్యాయము, మెయి=ఒడలు, తీరు, తోడన్, వీనులు=చెవులు,

౪. కూటమి=కలయిక, కై=చేయి, చెనఁటి=పోకిరి, తెగుడు=తూలనాడు, లాఁతి=పెరవాఁడు, పేగి=కీడు,

౫. ఉలి=కొంచెము, ఏను=నేను, కూర్మి = మచ్చిక, గొడవ=కీడు, నుడువు = మాట, నులి = కొంచెము, బుడుతఁడు=పిల్లవాఁడు, మీరు = పెంపారు, మిగుల, సరకుగొనక=పాటింపక.

౬. అద=తలంపు, ఎసఁగు=ఒప్పు, కొండాడు=పొగడు, కదలి=సంద్రము, తటి=అదను, తప=నీరు, నలుగు=నాలుగు, పొసఁగు = కుదురు, మై=ఒడలు, వలెను, తోడన్, మాడ్కి=వలెను

౭. అల్లు=పన్ను, అల్లుఁడు, అయిపు = తప్పు, తవెల=బాన, పేరి=పెద్ద.

౮. ఇడుమ = ఇబ్బంది, ఈల్గు = చచ్చు, ఎలనాఁగ = సొగసైనపడుచు, ఎడయు=ఎడమగు, కొంకు=జంకు, తగులము=కాపురము. నీల్గు=నిక్కు, చచ్చు.

౯. కారు=అడవి, ఎండిన, కూర్కు=నిద్దుర, కానివాఁడు=పనికిమాలినవాఁడు, తెగుట=చెల్లిపోవుట, పోక=పోవుట, చేటు, వినుదల=మింటికొన.

౧౦. చెంగు=పీడె, చెలఁగు=ఒప్పు, ఏపారు, తోఁచు=పొడఁగట్టు, నెమ్మి=హాయి, నేస్తము, నాటనాటన్=అందందన్, మైతాల్పులు=బ్రతుకువారు, మాయము=కానిపించకున్న, మోసము.

౧౧. అడియఁడు=అడుగులొత్తువాఁడు, ఇడుగడ=ఇబ్బంది, చెల్వము=అందము,

దాశీకుఁడు=పనిచేయించువాఁడు, కతము నెగడు=ఎదుగు, మఱకువ=తెలివిలేకుంట. మొఱకదము=మోటతనము, వాలెము= తప్పక.

౧౨. అలరు=ఒప్పు, పూవు, కఱపు = నేర్పు, మప్పు, తెఱఁగు=దారి. నికము=నిక్కము, మీట=జంత్రము, ఏతములో నీరుగమువంతు, బ్రదిమి=బ్రతుకు.

౧౩ ఎఱుక=తెలివి, నాయన=తండ్రి.

౧౪. ఉరియాట=సందియము, చెలువులు=నడతలు, తెగ=గుంపు, పన్నిక= చేఁత, వాసి=గొప్ప, హెచ్చు, పాఁశిక్క=కల్ల.

౧౫. ఉడుగు=మాను, తగ్గిపోవు, ఏపి=కుక్క, జాలి=కనికరము,చిక్కము నుడి=మాట, నరియఁడు=నక్క, తేల=తెల్లకాయ.

౧౬. అనువు=సులువు, తలఁకు=జంకు, నిరుకు=నిచ్చయము, వినువలను= వేల్పునగరు, నిట్టము=ఏర్పాటు.

౧౭. గానటబీసట = వచ్చీరాని, మెరమెర = సందియము, వమ్ము=పనికి రాకపోవు.

౧౮. ఎరఁగు=మ్రొక్కు, కుందించు=ఏడిపించు, తిరుముడి= నంబి, తిరు మణిపెట్టుకొనుబాపఁడు, తెలివిడి=తెలివి, సోకుఁడు=దయ్యము, రక్కసుఁడు.

౧౯. ఉర్వాడు=సందియమందు, ఎనయు = కలియు, కుంటి=పని, పొట్ట, మ్రొక్కడి=మోటవాఁడు, ముఱచ=మొద్దువాఁడు.

౨౦. ఉల్లము=డెందము, బిద్ద=జమునియిల్లు. వెడఁగు=వెఱ్ఱివాఁడు.

౨౧. అజ్జాడ=అవ్వైపు, నేనుపుట్టినయూరు,కమతము=సేద్యము, తుదివాఁడు= కడసారమువాఁడు, దండి = గొప్ప, మొదటివాఁడు=పెద్దన్న, రెండు=ఒకటికొకటి కలిపిన మొత్తము, వేయి.

౨౨. కొనియాడు=పొగడు, నెలకొన్న=కాపురమున్న, నేలతాల్పు=కొండ, బోముగా=బలిమిగాను, లావు=చేవ, గొప్పతనము.

౨౩. అప్పగళ = అడంగివాఁడు, ఊబవాఁడు, ఊటి = ఒకానొకచెట్టు తేఁకెట్టు=కొల్బరిచెట్టు, తాండ్ర=నల్లజీడిచెట్టు, వనపెడు=పూచెడు.

౨౪. రిమ్మ=వెఱ్ఱి.

౨౫. కోపు=వైనము, కతము, కలతెఱుంగు = నక్తిము, ముంగయి=ముంజేయి, జంగియ=గజ్జె, మొరయు=మ్రోఁగు.

౨౬. గ్రుడ్డి=సుక్కురుడు, ఒకకన్ను గ్రుడ్డిగలచుక్క, తోడబిడ్డ=కోమటి, తెంపి=ముండమోపి, పాఱుఁడు=బాపఁడు, బొన్నారి=కంసలివాఁడు, వట్ర=కంపలి తెగలోఁ జేరినవాఁడు, బవినీఁడు=సుద్దులు చెప్పుచొకరకమైన నారచబుకుతో కొట్టుకొనుచాడువాఁడు, రెట్ట=జబ్బ, లోవాఁడికాఁడు = దొంగ, నవురు=ఒప్పు, సావలీఁడు=డుబుదక్కవాఁడు.

౨౭. క్రొలు=మెఱయు, గజ్జెలు – కాళ్ళకుఁగట్టుకొను చిఱుకంచుమువ్వలు, చట్టు=చాఁపతాయి, తిరువడికోల = దాసరివాఁడు గుండెనంటించుకొను దివ్వెకఱ్ఱ, తిరిపెగొట్టు=బిచ్చగాఁడు, తరలు=పోవు, తడుపు=గోచి, దద్దడము=చిన్నకోవెల, మొఱయు="మ్రోఁగు", మ్రోలన్=దగ్గరన్.

౨౮. వించు=విండించు, ఒరపరి=రూపసి.

౨౯. అక్కు=రొమ్ము, గుండె, కల్మిచెలి= లచ్చి, సిరిహొయలు= ఒయ్యారము, పెరుమాళ్ళు=సిరిమగఁడు, వెన్నుఁడు, ముక్కంటి=మూఁడుకనుల వేల్పు, ఈసరుఁడు.

౩౦. పొలియు=చెడిపోవు.

౩౧. కదలికూఁతురు మగండు=వెన్నుఁడు, తిరునాళ్ళు=జాతర, దండ=చేరువ, నెరవు=వాసి, పూఁత=గంధము, బొప్పఁడు=దేబ, మడ్డి=మొద్దు, మవికి=బ్రతుకు, వానకాళ్ళు=వానదారలు, వెంబర=తులువ.

౩౨. ఉలివు=చప్పుడు, కల్మిమగఁడు=వెన్నుఁడు, మనుగడ=బ్రతుకు మన్నించు=బ్రతికించు.

౩౩. అలఁగాపరి=నల్లవేల్పు: వెన్నుఁడు, ఆడుగు చెమ్మట లాఁడు=వెన్నుఁడు, ఆదుకొను=కాపాడు. ననవిలుకానితండ్రి=వెన్నుఁడు, విడుపడు పొన్నుతేఁడు=వెన్నుఁడు, మిన్నుకాలు=వెన్నుఁడు, వ్రేతలమేలువాఁడు=గొల్లతలమిండఁడు, నల్లనయ్య, సోఁకుమూఁకలగొంగ=రక్కసులపగవాఁడు: వెన్నుఁడు.

౩౪. తొడుగు=దుస్తు, నెఱపు=చేయు, పుంటి=మావిసిగుంపు, వలసులు=వెనలు.

౩౫. ఇలుదొర=గేస్తు: ఇంటినేలువాఁడు, ఏల్కొదిరి=రాచవారలపగవాఁడు, ఎలుచిదిండి=రక్కసుఁడు, కవ్వపునేలతాల్పు=కవ్వపుఁగొండ, కొమ్ముకాఁడు=కొమ్ముపంది, కలపతాలుపు=నాగలియాయుధముగలవేల్పు. కన్నుగుబ్బలియలుదొర=నల్లగొండన్నెలకొన్న వేల్పు, గడి=రాసి, చాల్పడఁతి=దుక్కిచాలునదొరకిన చెలువ, జగిలెకాడు=రౌతు. తామేలు=తాఁబేలు. తదుపుతాలుపు = వడుగు, విట్టపుట్టు=కంబమునుండిపుట్టినవేల్పు, నరసింగఁడు, కంబమయ్య, పంటవలంతి=నేల-పొంగంటి=బంగరుకనులవాఁడు, మలక=తురక మూఁకుడు, వేగంటిగొంగ=వేయికనులవేల్పుపగవాఁడు, హొంబాన్పుటెలుచిదిండి=బంగరుపాన్పుపేరి రక్కసుఁడు, చాల్పడఁతిమగఁడు=సీరాముఁడు.

౩౬. అక్కఱ=కతము, కోరిక, కట్టు=పలుచనిపప్పు.

౩౭. గొంతెమకోరిక= అడియాస, చీలి=పిల్లి, దొరఁకొను=జతనముసల్పు.

౩౮. కవ్వరాడు=కవ్వకంబము, గాలిచూలి=హనుమఁడు, చూలి=బిడ్డ, తెలిగంట్లు=వేలుపులు, పైదలి=ఆడుది, పులుఁగుతేఁడు గరుడి, పాడికదలిపట్టి=సిరి, పసిడి=బంగారు. మింటితెర్వర్లు=వేలువులు, రాడు=కంబము, తేఁడు=దొర, వంకకొవ్వు=కోవెలకప్పునఁ గొప్పువలెఁజిక్కినరాయి, వీడు=నగరు, కాపురపుటిల్లు.

౩౯. ఎరపు=వేఱుచేయు, కలతెఱఁగు=ఉన్నరూపు, దాఁకన్=వఱకున్.

౪౦. వివ్వెఱ=అబ్బరము, ఱంకు, మయి=ఒడలు, విలాతి=సీమ, నాటు.

౪౧. నిక్కువము=నిజము, పొలివోక=చెడక, బీరువోవక=రిక్తగాక, మను=బ్రతుకు.

౪౨. ఎగ్గు=చేటు, కీడుమాట.

౪౩. ఉఱక=ఒక్కమాఱుగా, దబ్బునన్. కలఁగు=కలఁతపడు, చలివెలుఁగు చూలు=బుదుఁడు. పెద్దగాము, పొంచెలింటిదొం=నేలపట్టి, కెంపుగాము, మదినెల=బూదెచందమామ, మిక్కిలి వన్నెతఱిఁగిన చందురుఁడు, రెండింట=లగనమునకు, రెండవరాసి, పద్చుకుప్ప=కన్నెరాపి, ఎండదొర=ప్రొద్దు, సొద్దు=సవి, కప్పుమేవి గాము.

౪౪. ఓజ=సాజము, పాడి, దొడువు=నగ, మేను=ఒడలు, మడికయిదువు=వేయంచులకత్తి, చుట్టలఁగు.

౪౫. ఉంకించు=పూనికచేయు.

౪౬. తటుకునన్=దబ్బునన్, నొడవు=పలుకు, పొలపు=సొగసు, తీరు, మాలిమి=నేస్తము, మిసుకులతలలు=ప్రాఁజదువుల కొనలు.

౪౭. ఎడయిక=విడిపోవుట, తలమంవెలఁదిమగఁడు=వెన్నుఁడు, కలయిక=చేరిక, కూటమి, గిఱి = చుట్టుగీఁత, గుబ్బలిపట్టి = గౌరమ్మ, గాడుపు = గాలి, తొంటి = మునుపటి, పిక్కారి – గుజ్జువేల్పు, వెలుతురుఱేడు = పగటివేల్పు.

౪౮. కొయ్యదివ్వె = తుంటరి, పాఱువాఁడు = బాపఁడు, మాదిరి = పోలిక, లొల్లెగాఁడు = బిచ్చగాఁడు.

౪౯. అగడుపఱచు = ఎగ్గించు, నెమ్మి = నేస్తము, పొర = ఏమరిక, పొచ్చెము, మిడుకు = ఉసురు, మిడియ = ప్రాఁజదువులలోవియొక మాటల కూరుపు, వెలిచవులు = రంకు.

౫౦. అసుఁగులు = పేస్తులు, ఇలువడి = మంచినడత, తిమ్మసాళ్ళ = జాతర, పంతులు = బాపంద్రలోఁదగువానికిచ్చుబిరుదు.

౫౧. ఇరువురు = ఇద్దఱు, ఏకిమీఁడు – దొర, పాడి = నాయము పాఱ, వెండియున్ = మఱియును.

౫౨. ఇంగస్ = ఇఁకస్, వాకి = దారి, వాడుక.

౫౩. కూచి = చుటుకు, జగడమునకు నెళ్ళునప్పుడు వాయించువాద్యము, చేటపెయ్య = పెయ్యలాగుతోలుతోచేసినబొమ్మ. చుప్ప = సూఁక, చావి = చప్పు, రెంటము = ఎద్దుమూపురము. వెఱబొమ్మ = పసులబెదరింపుటకై పంట చేలలో నిల్పిన మానిసిమొగముగలబొమ్మ.

౫౪. ఆంగద = ఆఁకలి, కంటు = పగవాఁడు, పడయు = పొందు, వేఁగు = తలడిల్లు, సూడు = పగవాఁడు.

౫౫. ఓగు = తప్పు, కీడు, కాౘ్రేడు = మూడుకన్నులవేల్పు, ఈసరుఁడు, కాఁకవెలుఁగు = పగటివేల్పు, కవ్వడి = క్రీడి. కవ్వడియనుఁగు = నల్లనయ్య, వెన్నుఁడు, కడలియల్లుఁడు = సిరిమగఁడు, వెన్నుఁడు.

౫౬. ఆటమటించు = తలడిల్లు, అంకులు = వేల్పులు, తిరుకోలను = కోవెలచెంతనున్న కోనేఱు. తిరువగూడ = బొట్టుపెట్టె, తిరిపె = బిచ్చగాఁడు, తిరునామము = పంగనామము, తిరుకాపు = వేల్పుకై చేఁత, తిరునీఱు = విబూది, నెచ్చెలి = నేస్తు, మొరకు = తెల్విలేనివాఁడు.

౫౭. అలము = ఆవుము, గిట్టు = చచ్చు, పలు = పెక్కు, పానలు = సందియము, రకములు = దినుసులు.

౫౮. అంగడి = బాజారు, ఒసఁగు = ఇచ్చు, చిందు = ఆట, తడపు = జాగు, దేబె = తెలివితక్కువవాఁడు, బిడ్డె = బిడ్డ.

౫౯. హాళి = సున్న

౬౦. ఉద్ద = నాలుగు, ,దనుకన్ = వఱకున్, విబ్బెఱ = అచ్చెరువు రెంపెత్తు = రెండువైపులనుండుట, బొరబొచ్చెము.

౬౧. అరుగుదెంచు = వచ్చు, ఎడారి = ఇసుకనేలయడవి. కన్మా అంగు = మాయమగు, మోసపుచ్చు, పిస = తెలివితక్కువ.

౬౨. కౌతుకు = సందియమందు, మాటలువమలు, చితురు = అణఁ గారు, వేలిమికట్టియ,

౭౩. వాలాయము = ఎల్లప్పుడును.

౭౪. ఒత్తులు = బంగారుగాజులు, చెంపకల్లీలు = గవుడసరములు, తొడరి = పూని, చిలిపబోండ్లు = చిగురువంటి మొదలుగల యాడువారు, తల్లి తల్లి = సిరి, మెఱుఁగుసల్లలు = కట్టదండ, మించు = మీఱు, మెఱపు, పట్టియ, రాగిడి = కొప్పువగ, సడి = చప్పుడు, ఆమూకి ఒడికట్టు = ఒడ్డాణము.

౭౫. అతివ = ఆఁడుది, పచుకు = బోడిరాయి, బండ = గుండు రాయి డిందు = అడఁగు, లొద్ది = లోవ.

౭౬. పిండివంటలు :- అప్పఁగు - అంగరొల్లెలు - ఇడ్డెన - ఇంచిమంచి - ఇమిడికె - కొబ్బరుండ - కుడుము - చిమ్మిలి - చద్ది - చేగోడి - జీడియ - ద్రబ్బెడ-నాన్తెల - విస్పటి - పుడుకలు - బతికోడి - బొంగ్లెము - బ్రేజేలు - బొణిగెలు - బటాసాలు - ముక్కాలు - మణతలు - పణుగుఁబూలు - మినపపోక - వడ - సైఁదము సరడాలు - తొట్టి = మొదలుకొని.

౭౭. జంజాటము = తగులాటము.

౭౮. తలఁకు = జంకు.

౭౯. ఎసఁగు = ఒప్పు, ఒగ్గు = హెచ్చరిల్లు. తెగు = విడిపోవు, చెడిపోవు, విట్టు = ఉపాసము. విల్వాదోఁపు = ఒడలినగలన్నియు న్వేల్పవకుగాని చదువరికిఁగాని కొల్వనఁజూరయిచ్చుట.

౮౦. దుకటిల్లు = ఏడ్చు. నాతుక = ఆఁడుది.

౮౧. గోల = ఏడ్పు, ఆఁడుది, గుమికాడు = కాకి, టాటోటుకాఁడు = మోసకాఁడు, తిరుగుఁబోతు = రంపబోతు. మొన = కొన, గుంపుతీల = పలెన, పడారము = బొత్తిగాను, పీసలకంటి = పాము.

౮౨. అసలు = బురద, అసలుపుట్టు = తామరపూవు, అసలు పుట్టు కంటి = పల్లవయ్య, కదలిదుల్లుఁడు = వెన్నుఁడు, కైలాఁప - ... డీలు - దీవెనకోల - మోదుపు = చందము.

౮౩. దురుసుపోఁతులసూడు = వెన్నుఁడు, హరువుకాఁడు = అందకాఁడు, దురుసు = కఱకు.

౭౪. అఱుఁగు = తగ్గిపోవు, ఎండమావులు = నీళ్ళవలెనుండు నీడలు, ఏవగించు = రోఁతపడు.

౭౫. అను=గుట్ట, తాగు, చేరఁబడు, ఏఁచు=వెతపెట్టు, తుల్వ=తుంటరి. వాగలుచు=నొప్పించు, నించు=నిండించు, వక్క=ఒదగు, లొట్ట=అణఁగినది. వల్లము, మగగుఱి, వెంబరవిత్తు=వోకిలి, చలుపు=చేయు.

౭౬. చలుపు=చేయు.

౭౭. బాపురే=బళిర.

౭౮. అంౘ్రు=పెండ్లాములు, అల్లువాంౘ్రు=అల్లుంౘ్రు, ఇల్లాలితోఁబుట్లు=పెండ్లముయొక్క, అన్నదమ్ములు, ఏరాంౘ్రు=తోటికోడంౘ్రు, జగిలెకాంౘ్రు=తోడియల్లుంౘ్రు.

౭౯. తిమ్మందు=కోఁతి, విట్టపంట=కకములేవిదే, ఊరకే, సీల=చీల, మేకు

౮౦. అలరు=ఒప్పు, పూవు, చెలువు=ఒప్పు, చిన్ని, అందమైన.

(ఈముప్పదియొక్కటి పిల్లకాయలయాటలు)

అల్లి - అలంకి - ఇఱ్ఱు - ఉప్పట్లు - కలికి - కులదికాళ్ళు - కాలికుంచము - కిఱుగాసుఁగు - గడ్డినబొద్దు - గూవనాలు - గుడుగుడుకుంచములు - గొబ్బిళ్ళు - గుళ్ళు - చెండు - చిడుగుడు - చిక్కనాబిల్లలు - చీఁకటిమొటికిల్లు - చిఱ్ఱు - బుఱ్ఱు - చంౘ్రాళ్ళు - అందలములు - జిఱ్ఱురాతిదాబాటలు - తాళ్ళపాము - నెట్టులు - పుడికిళ్ళు - పులియాట - తోర్లపక్క - బోటిరాళ్ళు - మండలములు - ౘ్రేఁబొట్టన - వెన్నెలకడి - ఒటిల్లు చిందఱు.

౮౧. ఏడెన్మిదులు—ఏబడియాఱు, బొంది=ఒడలు.

౮౨. అలఁగాపు=నల్లనయ్య, మాటికి=పట్టియును.

౮౩. ఈరైదువాలకములనొప్పారువాడు=పదివేషములసామి, వెన్నుఁడు, తాఁదారిమాదారి=నడురేయి. కట్ట!!అయ్యో!, ఈటు=ఉత్త.

౮౪. ఉలుకు=వెఱపు, చిల్వ=పాము, తోఁతెంచు=కానిపించు, తిలకించు = చూచు, నల్లఁౘ్రాగుడు=తెలగ. వుల్లర్లు = ఒకదిన్పుచేప, తుఫాను=గాలివాన.

నేటు=పన్నెండుకానులనాణెము, నెమ్మి=ఎముక, మేకు, మళ్లి=చిన్నగరిసె, మజ్జరే=ఖళీఖళీ, వానజాలిపుడు(గు=అంట.

౨౫. ఇంటికా(పు=ఇంటివా(డు, కీ౯కా(పువా(డు, కఱకఱ=వెత, కుస్తరించు=వవరించు, ఊరడించు, కావిం(తు=చేయుదురు, దబ్బఱ=మోసము, మోసకా(డు, బోరలు=నన్నాసులు= బైజ = తెల్విలేమి, మఱపు.

౨౬. చెదారము=గడ్డిపో(చ, చెత్త, తలపోయు=తలంచు, తిన్వళిక=చిన్వె, నెఱి=అందము, పెండిరువడి = గరుడి, పులు(గులతే(డు, పడక = పానుపు, మెఱకరి = ఒంటిజందెపువా(డు, వడు(గడు.

౨౭. అడ(జనవి = తిట్ట(గూడవి, అడిగొంటు = చెడుగు, కొఱమాలి = పనికిరాక, కడు = మిక్కిలి, కస్తి = అదలు, పదరి = (పేలి, వసతి = ఇమ్ము, సిగ్గటి = విడియమువిడిచి, సిస్తు = అందము.

౨౮. అనువు = సుళువు, కొంచెము, ఉమ్మలిక = ఏడ్పు, అడలు, కడమ = తక్కిన, మిగిలిన, తెగుదల = కొన, మొగదల = ఎదురు, (వాలు = అక్కరములు.

౨౯. అక్కటులు = కనికరము గలవారు, ఈరాఱులు = పన్నెండు, వైళము= విఱవిఱ, విత్తు = గింజ.

౩౦. నేలతే(డు=దొర, వడుచు = కన్నియ, కన్నెఱికము కానిబోగముది, మప్పు = నేర్పు. మాఱుతులు = పగవారు, మలయు = తిరుగు, మానటే(డు = పెద్ద, వలిపిరి = చలి.

౩౧. (ఈముప్పదిరెండు జెట్టిపట్లరకములు):- అంజమెడపట్లు - కుడ్డియుడుగు పరువడి - కుమ్మరిలపు - కన్నాత కందణము - కల్లము - కళవరము - కెర్లి - కెల్లి - కిర్లి-గొంతూమాఱు - చాంగణ-చాళియ - చలికి - చేబ-జేబ - తిజిగి- తోరిహత్తము - తొట్టి - తొక్కిన - తాళము - తడకొలు - దా(టడుగుమొన - పారము - పణము - పెట్లాగు - బరిపోటు - మొస - రూఱింపు - రొండె(వేటు - రింజ - రాటము.

౩౨. కావిక = కట్టుమ్ము, సంజాడు = కొచు, పొన్ను = బంగారము, లవి = మూర్ఛ.

౯౩. ఆఁకొంట = ఆఁకలితోనుండుట, ఇల్లి = వస్తు, కొల్పు = వేల్పుల న్గొల్చుట, కొయ్యఁద్రిప్పు = చెడుగు- వగళ = పట్నము, వెంట = అక్కఁట.

౯౪. అయిదుమున్నూఱు రెట్టింపసయినయేండ్లు = నూటయిరువదియై దేండ్లు, ఒత్తుకాఁడు = సుతికాఁడు, కారులు = ఆటతీరులు, కొప్పలు = చిందుల. కడికయి = వలచేయి, గుమ్మెతకాఁడు = మద్దెలకాఁడు, చిప్ప = తాళపు చిప్ప, మవ్వడులు = వడిహెచ్చు తగ్గునడివడకలన్ మూఁడు తెఱఁగుల యాటపాటవాద్దెముల మెలపుతీరులు.

౯౫. ఎప్పట్టుల = ఎచ్చోటుల, కంపు = గబ్బు, తల్లివేరు = తుంకటి వేరు, నెల = చందమామ, ముప్పదిరేఁబవళ్ళు, పంపు = సెలవు, మలాక = మంచిగందము, మొగులువిరి = నీళ్ళు, పంకము = పాలు.

౯౬. అంట = విస్తరి, కుట్టుడాకు, అడరు = ఒప్పు, అదను = తరుణము, ఎన్మిది రెండు పండువులు = పదాఱుపండువులు, కంచె = కంపకోట, తొలునుడులు = ప్రాఁతదువులు. పురఁట = పూఁట, పుంజె = సంజ, హదను= అదను.

౯౭. ఇగురు = చిగురు; మొటిక = మొలత, గుంజము = గుమ్మము, నెట్టనన్ = తుదకు, వొదలు = ఎదుగు, ముదిమి = ముసలితనము, అంటి = ఆఁడుబిడ్డలు, డించు = దించు.

౯౮. ఓము = కాచు, పగర = ఒక, ఒక్కటి.

౯౯. ఆఁబాడి = ఆవుపాలు, ఆనుము = త్రాగుము, మంకు = వస్తు.

౧౦౦. లోటు = వెలితి, లెస్స = బాగు.